

AMMATILLINEN KOULUTUS -

**VAIKUTTAVA TYÖKALU
JÄMSÄN ELINVOIMAISUUDEN
KEHITTÄMISESSÄ**

**JÄMSÄN KAUPUNGIN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN YHTEISTYÖRAKENNETTA
KOSKEVA SELVITYS**

Luovutettu Jämsän kaupungille 1.2.2024

**Ammattikasvatusneuvos
Timo Karkola
Jämsän kaupungin nimeämä selvityshenkilö**

SISÄLLYSLUETTELO

Kirjoittajan esipuhe	4
1. Toimeksianto	6
Miksi yhteistyörakenteitten selvittäminen on ajankohtaista?	6
Ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteitten selvityshankkeen prosessikuvaus	7
Hankkeen ohjausryhmä	9
2. Toimintaympäristön tilannekuva ja muutokset	11
Väestökehitys; Keski-Suomi ja Jämsä	11
Yritystoiminta ja työvoima sekä Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma	14
Yritystoiminta, Työvoima, Kaupungin strategia ja visio, Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma	
Ammatillisen koulutuksen säädösperusta, ohjaus ja rahoitus	23
Säädösperusta, Ohjaus eli järjestämisluvat, Rahoitus, Ammatillinen koulutus hallitusohjelmassa ja kehittäminen	
TE -palvelut 2024 -uudistus ja ammatillisen koulutuksen järjestäminen	34
Valtion- ja kuntatalous	38
Toimintaympäristön muutosten yhteenveto Jämsän kaupungin kannalta	40
3. Kuntien, erityisesti ammatillisen koulutuksen järjestämisen omistajaohjaus	42
Yleistä kuntien omistajaohjauksesta	42
Omistajaohjaus kuntayhtymässä	42
Omistajaohjauksen perusasiakirjat	44
Aktiivinen omistajuus ja omistajaohjaus	50
Omistajaohjaus Jämsän kaupungissa	50
Jämsän kaupunki sekä Gradian omistajaohjaus, johtaminen ja johtamiskulttuuri	52
Jämsän kaupungin tavoitteet ammatillisen koulutuksen järjestämiselle	53
4. Nykytilan kuvaus, etenkin Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	55
Gradian perussopimus	56
Omistajat ja omistajaohjaus	56
Koulutuksen järjestämislupa ja koulutuspalveluiden laajuus	58
Organisaatio	59
Toimitilat Jämsässä	61
Taloudellinen tilanne	61
Yhteistoimintaprosessi vuonna 2022 ja ”kipukohdat”	61
Yt:stä eteenpäin	63
5. Vaihtoehto 1: Jämsän kaupunki jatkaa Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenenä	65
Yhteistyön nykytilan kuvaus; kipupisteet	65
Uudistuva omistajaohjaus sekä päätöksenteko ja päätöksentekokulttuuri	66

Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot Jämsän kaupungin näkökulmasta	66
Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä	68
Riskit	68
6. Vaihtoehto 2: Jämsän kaupunki hakee OKM:ltä kokonaan uutta ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa	69
Omistajaohjaus, päätöksenteko	69
Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot	69
Hakemus uudeksi koulutuksen järjestämisluvaksi	70
Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä	70
7. Vaihtoehto 3: Jämsän kaupunki hakeutuu SASKY koulutuskuntayhtymän jäseneksi	71
SASKY:n nykytilan kuvaus	71
Omistajaohjaus, päätöksenteko	73
Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot	75
Koulutuksen järjestämisluvan muutoshakemus	76
Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä	76
Riskit	76
8. Vaihtoehto 4: Jämsän kaupunki hakeutuu Äänekosken Ammatillisen Koulutuksen kuntayhtymän (POKE) jäseneksi	78
POKE:n nykytilan kuvaus	78
Omistajaohjaus, päätöksenteko	79
Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot	82
Koulutuksen järjestämisluvan muutoshakemus	82
Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä	82
Riskit	83
9. <u>Selvityksen tulokset ja johtopäätökset sekä suositukset toimenpiteiksi</u>	85
Yleiset johtopäätökset	85
Jämsän kaupungin ja sidosryhmien tavoitteet	85
Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa koskevat johtopäätökset	88
Jämsän kaupungin eri toimintavaihtoehtojen vertailua	88
Huomioon otettavaa, mikäli Jämsän kaupunki päättäisi irtautua nykyisestä yhteistyörakenteesta	91
SASKY koulutuskuntayhtymää koskevia huomioita	92
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymää (POKE) koskevia huomioita	93
10. Mahdollisen muutoksen johtaminen ja hallinta	95
11. Liitteet	97
12. Lähteet	120

Kirjoittajan esipuhe

Ammatillisella osaamisella, koulutuksella ja sen järjestämisellä on monet kasvot. Perinteisesti sitä koskeva keskustelu ja kehittäminen on liittynyt koko nuoren ikäluokan kouluttamiseen ammattiin ja työmarkkinoille, tätä tukevaan kuntien koulutuspoliittiseen päätöksentekoon ja sivistystoimen organisaatioon sekä opetus- ja kulttuuriministeriön normi- ja rahoitusohjaukseen. Erityisesti juuri nyt kuntien aseman, roolin ja tehtävien uudistuttua sekä TE -palvelut 2024 -uudistuksen alla ammatillisen koulutuksen työvoima- ja elinkeinopoliittinen tarkoitus sekä alueen elinvoimaisuutta monimuotoisesti kehittävä tehtävä ovat kasvattaneet merkitystään.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioiden strategisen merkityksen kasvaessa niiden omistajaohjaukselta odotetaan vahvaa kunta- ja aluelähtöistä visiota, selkeitä jäsenkuntien yhdessä asettamia päämääriä alueellisen elinvoimaisuuden ja yritysten kilpailuaseman vahvistamiseksi sekä tavoitteellisen toimialarakennemuutoksen läpiviemiseksi, mutta myös modernia yhteistyö-, johtamis- ja toimintakulttuuria niin strategisella kuin operatiivisellakin tasolla.

Jämsän kaupunki on vahva ja omaleimainen kunta Keski-Suomessa. Kaupungin päätöksentekoa leimaavat juuri nyt negatiivisen väestökehityksen, eri toimialoja kohdanneiden rakennemuutosten ja kuntatalouden aiheuttamat vakavat haasteet sekä kunnan uuden aseman, roolin ja tehtävien haltuunotto, mutta myös monien uusien mahdollisuuksien tutkiminen ja tukeminen. Jälkimmäisessä on vahva, eri toimijoita yhdistävä henki ja tahto.

Tämän selvitystyön tavoitteena on ollut kuvata Jämsän kaupungin muuttuvaa toimintaympäristöä, kuvata kaupungin ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen nykytila sen kokemusten ja arkitodellisuuden valossa, täsmentää kaupungin ja sen keskeisten sidosryhmien tavoitteita koulutuksen järjestämisessä, arvioida mahdollisten muutosten vaikutukset sekä selvittää ja kuvata palveluiden järjestämisen ja tuottamisen eri vaihtoehtoja palveluiden asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden sekä tehokkuuden varmistamiseksi.

Olen lähestynyt selvitystyön aihetta ajantasaisen tilannekuvan ja tiedolla johtamisen sekä päätöksenteon näkökulmista. Keskeisiä käsitteitä ovat olleet toimintaympäristön muutos, vaikuttava omistajaohjaus, yhteistyörakenteet, yhteistyö ja luottamus, tavoiteasetanta ja päätöksenteko, vuorovaikutus ja viestintä, palveluiden vaikuttavuus sekä riskienhallinta. Tavoitteenani on ollut, että Jämsän kaupungin ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennetta, johtamista ja päätöksentekoa sekä operatiivista toimintamallia arvioitaessa ja kehitettäessä päätöksenteon kannalta keskeisillä sidosryhmillä on osallistumiseensa riittävät ja ajantasaiset tiedot käytettävissään.

Jo selvitystyön alussa tekemäni ensimmäinen havainto oli selkeä. Jämsän kaupungin ammatillisen koulutuksen nykyisen yhteistyörakenteen päätöksenteko- sekä vuorovaikutus- ja viestintäkulttuurilla ei rakenneta luottamusta eri osapuolien välille. Sen seurauksena ei myöskään synny kaupungin toivomaa reagoitiherkkyyttä ja -kykyä eikä paranneta parhaalla mahdollisella tavalla palveluiden vaikuttavuutta kaupungin elinvoimaisuuden ylläpidon ja kehittämisen näkökulmasta.

Jämsän kaupungin on ratkaistava, saavutetaanko sen nykyiseen ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteeseen riittävä, uskottava ja kestävä parannus uudistamalla Jyväskylän kuntayhtymä Gradian sopimusperustaa sekä etenkin päätöksenteko- sekä vuorovaikutus- ja viestintäkulttuuria vai hakeutumalla jonkin toisen yhteistyörakennevaihtoehdon, esim. SASKY koulutuskuntayhtymän jäseneksi.

Pidän selvityshenkilönä kokonaistaloudellisesti arvioiden ensisijaisena vaihtoehtona jatkamista Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenenä.

En täysin poissulje jälkimmäistäkään vaihtoehtoa sen sisältämistä suurista taloudellisista ja toiminnallisista riskeistä huolimatta. Luottamuksen rakentaminen kuntayhtymän jäsenkuntien välille sekä yhteisestä visiosta ja jaetuista päämääristä sopiminen ovat kuitenkin molemmissa vaihtoehtoissa keskeistä toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta ajatellen.

Selvityshenkilönä tekemäni johtopäätökset ja esitykset ovat kokonaisuudessaan tämän raportin kappaleessa nro 9 sivulta 86 alkaen.

Selvityshanke annettiin allekirjoittaneen tehtäväksi kesäkuussa 2023. Työtä ohjaamaan Jämsän kaupungin kaupunginjohtaja nimesi ohjausryhmän. Selvityksen tulokset ja suositukset toimenpiteistä on luovutettu toimeksiantajalle tammikuussa 2024. Nyt valmistuneella selvityksellä on yhtymäkohdat Jämsän kaupungin strategiaan ja Elinvoimaohjelmaan sekä kaikkiin eri toimialoihin: konsernipalvelut, sivistystoimi ja elinvoima.

Kirkkonummella 1.2.2024

Ammattikasvatusneuvos
Timo Karkola, KTM
Jämsän kaupungin asettama selvityshenkilö

1.Toimeksianto

Miksi yhteistyörakenteitten selvittäminen on ajankohtaista?

Ammatillinen koulutus vastaa merkittävältä osalta koko nuoren ikäluokan toisen asteen koulutuksesta, mutta myös eri uravaiheissa olevien aikuisten lisä ja täydennyskoulutuksen haasteisiin. Yksilö- ja tarjontalähtöisyyden rinnalla ammatillisella koulutuksella on myös toinen asiakas; alueellinen työmarkkina, sen eri yritysten ja yhteisöjen tarve ammatillisesta työvoimasta sekä jo työssä olevien jatkuvasta ajantasaisen osaamisen varmistamisesta.

Suomalaiset kunnat ovat merkittävin ammatillisen koulutuksen järjestäjätaho joko suoraan kuntaorganisaation tai useamman kunnan yhteisen strategisen kumppanuuden, kuntayhtymän kautta. Niin ikään kunnat rahoittavat yhteisvastuullisesti yli puolet ammatillisen koulutuksen noin 2,1 Mrd €:n kokonaiskustannuksista maassamme.

Kuntien ja ammatillisen koulutuksen toimintaympäristön nopea muutos, valtion- ja kuntatalouden haasteet sekä tyytymättömyys ammatillisen koulutuksen nykyisillä palveluprosesseilla ja palveluilla saatavaan tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen edellyttävät kaikilla tasoilla ajantasaisen tilannekuvan laatimista, yhteisen vision luomista ja jaettujen päämäärien muodostamista. Tässä työssä kuntien omistajaohjauksen ja kuntien välisen yhteistyön kehittäminen sekä omistajaohjausta toteuttavien virka- ja luottamushenkilöiden osaamisen varmistaminen ja jatkuva kehittäminen ovat avainasemassa.

Edellinen voidaan kiteyttää seuraavaksi hyvinkin yksinkertaistetuksi haasteeksi. Nykyisellä kuntien yhteistyöllä sekä omistajaohjaukseen liittyvällä osaamisella ja toimintamallilla saadaan aikaan nykyiset tulokset. Jos ne eivät riitä ja esim. Jämsän kaupunki haluaa ammatillisen koulutuksen kuntayhtymämuotoiselta järjestämiseltä elinkeinopoliittisesti enemmän, laadukkaampia tai vaikuttavampia tai tehokkaampia palveluita ja vaikuttavuutta, tulee Jyväskylän kuntayhtymä Gradian omistajakuntien välistä yhteistyötä ja Gradian itsenäistä päätöksentekoa sekä myös Jämsän omistajaohjaukseen liittyvää osaamisperustaa ja toimintamallia kehittää edelleen päämäärätietoisesti.

Jämsän kaupungin selvityshanketta koskevan kaupunginhallituksen päätöksen ¹ mukaan:

Jämsän kaupungin ja Koulutuskuntayhtymä Gradian välillä on perustavan laatuista näkemyseroja mm. seuraavista aiheista:

- 1) kuntayhtymässä toteutettujen yhteistoimintaneuvottelujen lopputuloksesta ja sen johdosta päätetyistä toimenpiteistä,
- 2) siitä, miten päätetyt toimenpiteet noudattavat jäsenkuntien valtuustoissa päätettyä, perussopimuksessa sovittua kuntayhtymälle määriteltyä tehtävää ja järjestämissopimuksessa sovittua hallintoa, taloutta ja organisaatiosta sekä
- 3) prosessien aikaisesta toimintakulttuurista ja yhteistyön laadusta suhteessa kuntayhtymän toiseksi suurimpaan jäsenkuntaan.

Selvityksen tulee vastata siihen, millaisessa yhteistyörakenteessa:

- 1) Jämsän kaupungin alueella toteutettava ammatillisen koulutuksen järjestäminen, saatavuuden ja sitä kautta yksilön oppimismahdollisuuksien turvaaminen ja osaamisen vahvistuminen sekä koulutuksen kehittyminen jatkossa toteutuu ja millaisin reunaehdoin,
- 2) on löydettävissä ja rakennettavissa yhteistyömuotoja ja oppimisympäristöjä/-tapoja, jotka edesauttavat koulutuksen ja alueen kilpailukykyä ja
- 3) ammatillisen koulutuksen osuus alueellisessa ja Jämsän kaupungin ja sen elinkeinoelämän kehittämisessä toteutuu ja vahvistuu.

Selvitys pitää sisällään suosituksen toimenpiteistä.

Lisäksi Jämsän kaupungin kaupunginjohtajan tekemän viranhaltijapäätöksen ² mukaan:

Selvityshankkeen **tavoitteena on:**

- tutkia ja kuvata ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen nykytila Jämsän kaupungin kokemusten ja toimintaympäristön tilan valossa,
- täsmentää kaupungin ja sen keskeisten sidosryhmien tavoitteita koulutuksen järjestämisessä,
- arvioida mahdollisten muutosten vaikutukset sekä
- selvittää ja kuvata palveluiden järjestämisen ja tuottamisen eri vaihtoehtoja palveluiden asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden sekä tehokkuuden varmistamiseksi.

Selvitys perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan ja selvityksessä laadittuihin ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennetta kuvaaviin laatu-, vaikuttavuus-, talous- ja elinvoimaisuusmittareihin.

Selvityksessä huomioidaan mm. lainsäädännöstä ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen ohjauksesta johtuvat seikat.

Selvitystä varten haastatellaan keskeisiksi määriteltävien sidosryhmien edustajat.

Selvitykseen sisältyy mahdollisen muutosprosessin kuvaus.

Tämä selvityshanke tähtää osaltaan siihen, että sen tulosten jälkeisellä Jämsän kaupungin päätöksenteolla turvataan ammatillisen koulutuksen säilyminen ja kehittyminen kaupungissa.

Ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteitten selvityshankkeen prosessikuvaus

Jämsän kaupunki on jo ennen tätäkin selvityshanketta arvioinut ja osin neuvotellut erilaisista yhteistyörakennevaihtoehdoista ammatillisen koulutuksen palvelukyvyin ja sen jatkuvan kehittämisen vahvistamiseksi. Yksi vaihtoehtoista on jatkaa nykyisen yhteistyörakenteen eli Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian parissa kehittäen ja parantaen sen nykyistä toimintamallia ja päätöksentekokulttuuria.

Toinen vaihtoehto on irtautua nykyisestä yhteistyörakenteesta ja etsiä uusi yhteistyörakenne ammatillisen koulutuksen järjestämisessä kunnan tavoitteiden saavuttamiseksi. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa Jämsän lähialueella on alustavasti arvioitu olevan kaksi potentiaalista ammatillisen koulutuksen järjestäjää; SASKY koulutuskuntayhtymä ja Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä (POKE). Näissä vaihtoehdoissa on ennen lopullista päätöksentekoa kiinnitettävä huomiota mm. seuraaviin näkökulmiin:

- opetus- ja kulttuuriministeriön tahtotila: järjestäjäverkon/-kentän ohjaus (so. järjestämisluvat, erityisesti niiden sisältämät järjestäjäkohtaiset tutkinnot ja erityistehtävät) ja vuotuiset suoritepäätökset (so. rahoitus)
- ao. järjestäjälle myönnettyjen valtionosuuksien alueellinen ja ammattialakohtainen (tutkinnot) kohdentaminen
- asian vaatima käsittely Jämsän kaupungin sekä ko. koulutuksen järjestäjien suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimenpaneissa elimissä (mm. tarvittava aika ja resurssit)
- arvio mahdollisen päätöksen ja muutoksen merkityksestä kaupungin keskeisille sidosryhmille ja muille yhteistyörakenteille
- mahdollisen muutoksen kuntataloudelliset vaikutukset

¹ (edellinen sivu), Lähde: Jämsän kaupunki, Khall 17.4.2023 § 102

² Lähde: Jämsän kaupunki, konsernipalvelut, kaupunginjohtaja, viranhaltijapäätös 12/2023 §, 21.6.2023

- ao. ammatillisen koulutuksen järjestäjän strategian, päätöksentekorakenteen ja -kulttuurin sekä sisäisen suunnittelun ja päätöksenteon prosessien uudistaminen
- ao. järjestäjän jäsenkuntien peruspääoman "käyttäytyminen" muutoksessa (pääomasijoitukset ja niiden jakaantuminen jäsenosuuksiin)
- mahdollisen muutosprosessin suunnittelu ja toteutus, sis. mm.:
 - opiskelija- sekä yritys- ja yhteisöasiakkaiden aseman turvaaminen muutoksessa,
 - yhteistoimintalain veloitteiden toteuttaminen ja arvio opetus- ja tukihenkilökunnan alueellisesta saatavuudesta sekä
 - muutokset opetuksessa tarvittavien kiinteistöjen/oppimisympäristöjen hallinnassa ja käytössä

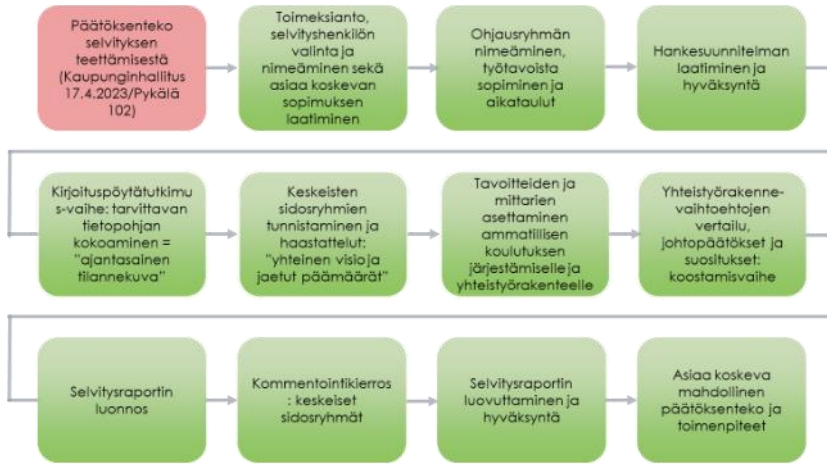
Jämsän kaupungin toimeksi antaman ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennetta koskevan selvityshankkeen projektisuunnitelman keskeiset vaiheet ovat seuraavat:

1. päätöksenteko selvityksen teettämisestä (kaupunginhallitus 17.4.2023/Pykälä 102)
2. toimeksianto, selvityshenkilön valinta ja nimeäminen sekä asiaa koskevan sopimuksen laatiminen
3. ohjausryhmän asettaminen ja kokousaikataulut
4. hankesuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen
5. työpöytätyöskäytämissä vaihe (tarvittavan tietopohjan kokoaminen = "ajantasainen tilannekuva"): taustamuuttujina otetaan huomioon toimintaympäristön tulevaisuutta muokkaavat muutostekijät (mm. Jämsän Elinvoimaohjelman päivitys, ikäluokkien ja julkistalouden kehitys sekä TE-palvelut 2024 -uudistus) ja ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden kehittämisenäkymät (ohjaus ja rahoitus)
6. keskeisten sidosryhmien tunnistaminen ja haastatteluvaihe ("yhteinen visio ja jaetut päämäärät")
7. tavoitteiden ja mittarien laatiminen ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennetta (huom. sen sisäinen päätöksentekoprosessi) koskevalle ratkaisulle

Selvityksen tulisi vastata siihen, millaisessa yhteistyörakenteessa: "1) Jämsän kaupungin alueella toteutettava ammatillisen koulutuksen järjestäminen, saatavuuden ja sitä kautta yksilön oppimismahdollisuuksien turvaaminen ja osaamisen vahvistuminen sekä koulutuksen kehittyminen jatkossa toteutuu ja millaisin reunaehdoin, 2) on löydettävissä ja rakennettavissa yhteistyömuotoja ja oppimisympäristöjä/-tapoja, jotka edesauttavat koulutuksen ja alueen kilpailukykyä ja 3) ammatillisen koulutuksen osuus alueellisessa ja Jämsän kaupungin ja sen elinkeinoelämän kehittämisessä toteutuu ja vahvistuu"

8. yhteistyörakennevaihtoehtojen vertailu, johtopäätökset ja suositukset toimenpiteistä: koostamisvaihe
9. selvitysraportin luonnos
10. kommentointikierron keskeiset sidosryhmät
11. selvitysraportin luovuttaminen ja hyväksyminen
12. asiaa koskeva mahdollinen päätöksenteko ja toimenpiteet

Jämsän kaupunki, ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen selvityshankkeen projektikuvaus

JÄMSÄ
Ammattikasvatusneuvos Timo Karkola, 31.5.2023

Kuva 1: Jämsän kaupunki, ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen selvityshankkeen prosessikuvaus

Hankkeen ohjausryhmä

Kaupunginjohtaja on 21.8.2023 § 14 päättänyt ohjausryhmän nimeämisestä selvitystyölle:

- Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Matti Similä (ohjausryhmän puheenjohtaja)
- Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Jorma Poti
- Sivistyslautakunnan puheenjohtaja Jyrki Niittymaa
- Kaupunginjohtaja Hanna Helaste
- Johtava rehtori Juha Damskägg
- Sivistystoimenjohtaja Leena Kilpeläinen
- Hallintosihteeri Heidi Röman (ohjausryhmän sihteeri)

Ohjausryhmän rooli ja tehtävät ovat seuraavat (so. suuntaa, ohjaa ja arvioi):

- Ohjausta tehdään hyväksytyin toimeksiannon, prosessikaavion ja aikataulun perusteella
- Ohjausryhmä huomioi tiedottamisen huomioiden kuitenkin kaupunginhallituksen päätöksen, minkä mukaan kaupunginhallitukselle ja sivistyslautakunnalle raportoidaan selvityksen etenemisestä säännöllisesti
- Ohjausryhmä hyväksyy loppuraportin ennen sen siirtymistä toimielinkäsittelyyn
- Ohjausryhmä voi kuulla asiantuntijoita

Ohjausryhmä kokoontui selvitystyön aikana neljä kertaa:

- 4.9.2023: lähetekeskustelu keskeisistä sidosryhmistä, työ- ja menettelytavoista sekä tiedotuksesta
- 16.10.2023: ajantasainen tilannekuva:
 - ✓ Jämsän kaupungin toimintaympäristön muutos,
 - ✓ ammattitaitoisen työvoiman lähteet seudulla ja niiden tavoitteellinen painottaminen ammatillisen koulutuksen järjestämisessä
 - ✓ Jämsän elinvoimaohjelma(luonnos) ja kaupungin valitsemat painopistealueet ammatillisen koulutuksen palvelutarjonnassa
 - ✓ TE-palvelut 2024 -uudistus, vaatimukset ammatillisen koulutuksen järjestämiselle

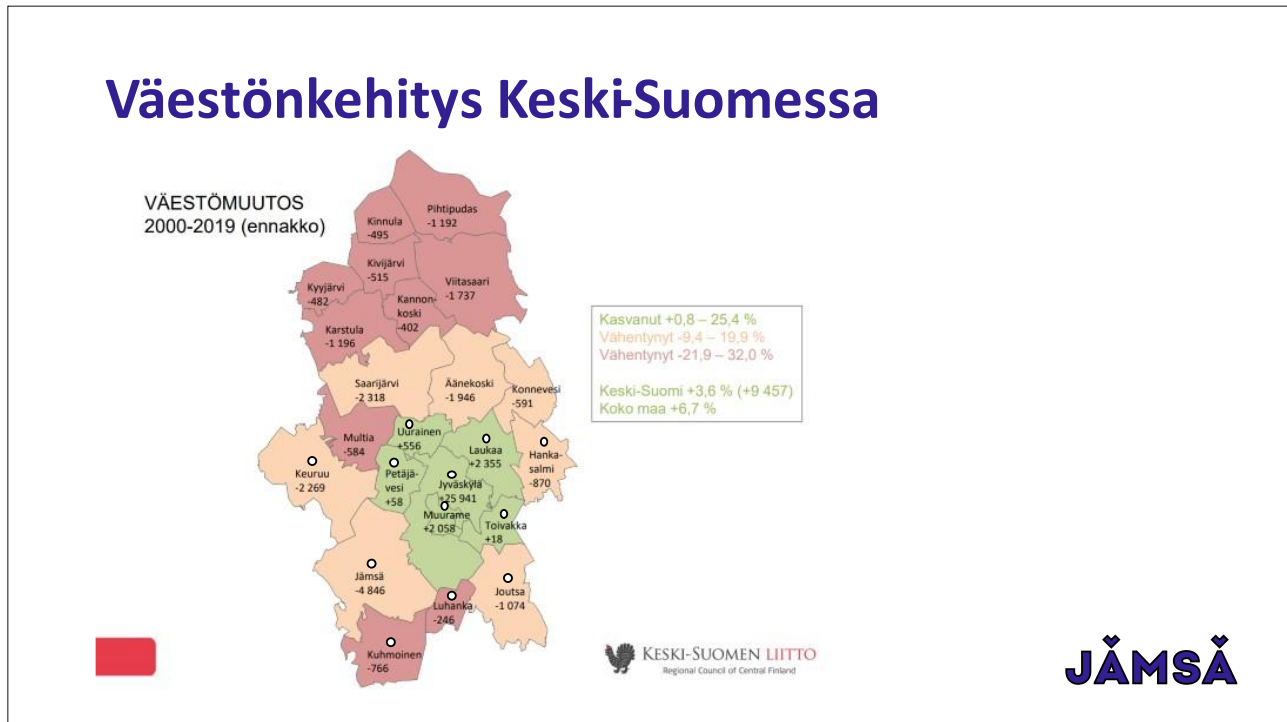
- ✓ mitä kaupunki tuo vastavuoroisesti tullessaan eli mitä kaupungilla on tarjota opetus- ja kulttuuriministeriölle ja vaihtoehtoisille muille ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioille
- 16.11.2023: alustavien tulosten, johtopäätösten ja yhteistyörakennevaihtoehtojen vertailu ja kommentointi
- 15.1.2024: loppuraportin arviointia ja viimeistelyä koskevat kommentit
- 1.2.2024: selvitystyön luovuttaminen ja hyväksyminen

Jämsän kaupunki ja hankkeen ohjausryhmä ovat painottaneet, että ”tiedolla johtamisella” on tavoite lisätä avoimuutta ja välttää samalla asioiden ”henkilöitymistä”.

2. Toimintaympäristön tilannekuva ja muutokset

Väestökehitys: Keski-Suomi ja Jämsä

Keski-Suomen väkiluku oli vuoden 2019 lopussa yhteensä 275 140 henkilöä. Väkimäärä pieneni edellisestä vuodesta 400 henkilöllä. Maakunnan keskuskaupungin, Jyväskylän asema on vahvistunut trendinomaisesti, saihan kaupunki väestölisäystä jokaisena vuonna 2010 -luvulla.

Kuva 2: Väestönkehitys Keski-Suomessa 2000 – 2019 (ennakko), lähde: Keski-Suomen Liitto

Jämsän kaupunki on Keski-Suomessa hyvin kulkuyhteyksien varrella sijaitseva, kahden maakuntakeskuksen (Tampere ja Jyväskylä) vaikutuspiirissä oleva seutukaupunki, jonka väkiluku oli heinäkuussa 2023 yhteensä 19 310 henkilöä ¹. Kaupungin keskustaajama on Seppola. Muita suuria taajamia ja kyliä ovat Jämsänkoski, Halli, Länkipohja, Koskenpää, Juokslahti ja Kaipola.

Jämsällä on ollut (tähän asti) riittävät resurssit, niin euromääräiset kuin henkilökuntaakin, tuottaa riittävät ja laadukkaat palvelut kuntalaisille. Esimerkiksi koulutuspalvelut ovat monipuoliset kattuen perusopetuksen ja lukiokoulutuksen sekä musiikki- ja työväenopiston.

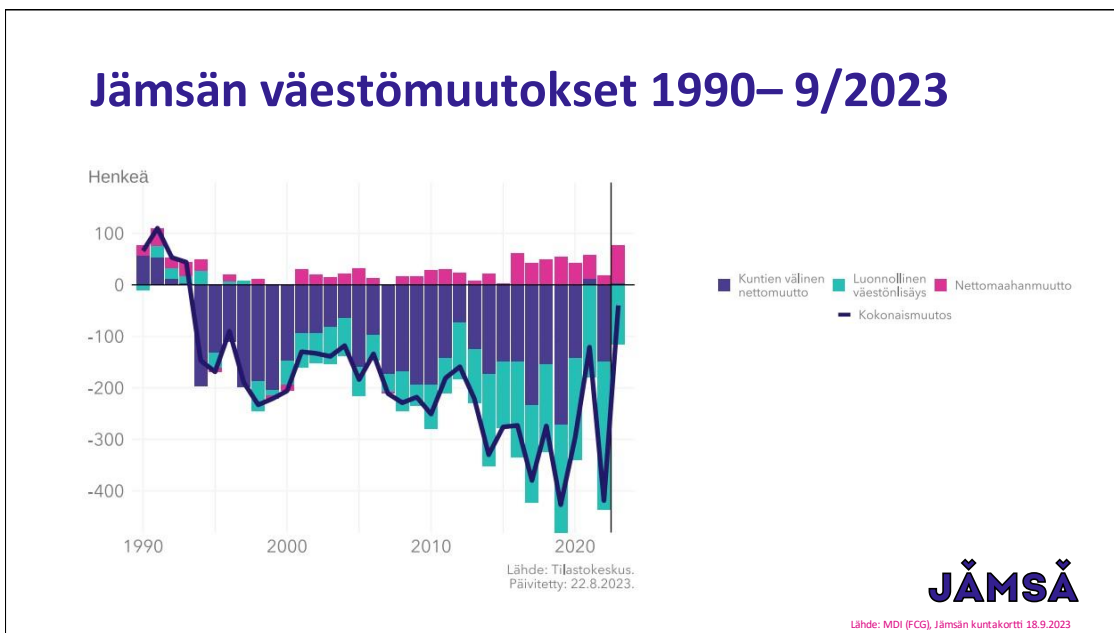
Jämsän kaupungin väestö vähenee trendinomaisesti. Tilastokeskuksen *Väestöennuste* kuvaa tulevaa väestönkehitystä. Ennusteessa lasketaan, mikä olisi alueen tuleva väestö, jos viime vuosien väestönkehitys jatkuisi samanlaisena. Tiedot julkaistaan kolmen vuoden välein. Vuoden 2021 ennusteen mukaan Jämsän väkiluku olisi vuonna 2025 yhteensä 18 362, vuonna 2030 yhteensä 17 156 ja vuonna 2035 yhteensä 16 144 henkilöä. Kaupungin luonnollinen väestönlisäys onkin ollut kiihtyvästi negatiivinen vuodesta 1998; Vuonna 2021 vähennyistä -179 ja vuonna 2022 vähennyistä -287 henkilöä.

¹ Lähde: MDI (FCG), Jämsän kuntakortti 18.9.2023

	Yhteensä			
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)			
	Yhteensä	0 - 14	15 - 64	65 -
Jämsä				
2021	19 534	2 415	10 610	6 509
2022	19 211	2 307	10 302	6 602
2023	18 907	2 209	10 042	6 656
2024	18 626	2 099	9 785	6 742
2025	18 362	1 991	9 609	6 762
2026	18 104	1 891	9 392	6 821
2027	17 859	1 787	9 195	6 877
2028	17 619	1 715	8 977	6 927
2029	17 383	1 649	8 753	6 981
2030	17 156	1 585	8 579	6 992
2031	16 935	1 540	8 365	7 030
2032	16 724	1 514	8 175	7 035
2033	16 521	1 478	8 003	7 040
2034	16 329	1 475	7 838	7 016
2035	16 144	1 461	7 702	6 981
2036	15 969	1 440	7 592	6 937
2037	15 802	1 421	7 522	6 859
2038	15 645	1 406	7 459	6 780
2039	15 496	1 392	7 367	6 737
2040	15 349	1 379	7 291	6 679

Tauluko 1: Jämsän kaupungin väestöennuste 2021-2024, lähde: Tilastokeskus, [Väestöennuste 2021: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2021-2040](#)

Kuntakortin väestöennusteen mukaan (perusura) Jämsän asukasluku olisi vuonna 2040 yhteensä 15 335 henkilöä. Työikäisten määrä perusuralla olisi 7 253 (kehitystä -30,9 % vuoteen 2022 verrattuna).

Kuva 3: Jämsän väestömuutokset 1990 – 7/2023, lähde: MDI (FCG), Jämsän kuntakortti 18.9.2023

Aluekehityksen konsulttitoimisto MDI julkaisi syyskuun 2023 alkupuolella ennusteen¹ väestökehityksen perusurasta eri kunnissa. Perusuran oletuksena on, että Suomen sisäinen muuttoliike noudattaa pidemmän ajanjakson logiikkaa. Jämsän vuosien 2022 - 2040 ennusteessa peruskoululaisten määrä vähenee -46,1 % ja kuntalaisten kokonaismäärä -20,7 %.

Jämsän kaupungin väestönkehityksen taustalla on muutamia keskeisiä selittäviä tekijöitä:

- väestön **ikäntyminen**
- **syntyvyyden** merkittävä aleneminen; vrt. koko Keski-Suomessa syntyi vuonna 2019 yhteensä 2149 lasta, mikä on 1000 vähemmän kuin vuonna 2010
- kuntien välinen **muuttoliike** on kaupungin kannalta negatiivinen; etenkin maakunnan keskuskaupunki Jyväskylä kehyskuntineen imee – kehitys on valtakunnallisen trendin mukainen ilmiö; ilmiötä tukevat niin yksilöiden kuin yritysten ja valtiovallankin päätökset ja toimenpiteet (Case: ammatillinen koulutus, kenelle OKM myöntää järjestämislupia tai kasvusuuntaisia rahoituspäätöksiä)
- **maahanmuutosta** ei ole (ainakaan vielä) merkittäväksi korjaavaksi tekijäksi seutukunnalla; suuret kaupungit, erityisesti pk-seutu kiinnostavat yhteisöllisestä näkökulmasta

Väestömäärän ja -rakenteen muutosten seurauksena Jämsän verotulojen ja tuotettujen palveluiden määrä uhkaa laskea sekä uusien asuntojen tuotanto pysähtyä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus saattanee kiihdyttää jatkossa kuntarakenneuudistusta Suomessa. Julkishallinnon talouksien nopea heikkeneminen edellyttääkin kaupungin talousohjelmalta proaktiivisuutta sekä uudenlaista priorisointia ja tehokkuutta. Päätöksiä tehtäessä niiden vaikuttavuusarvioiden tulee kantaa pitkälle; esim. tänä vuonna peruskoulunsa aloittavan lapsen koulutusta koskevat päätökset kantavat kymmenien vuosien päähän.

	Jämsä	Koko maa
Alle 15 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2021	12,3	15,4
15 - 64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2021	54,7	61,6
Yli 64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2021	33,0	23,1
Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä, %, 2021	1,6	5,3
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2021	72,2	74,6
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2021	23,8	33,0
Alueella asuvan työllisen työvoiman määrä, 2021	7 137	2 377 126
Työllisyysaste, %, 2021	68,5	72,4
Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus, %, 2021	79,2	64,9
Työttömien osuus työvoimasta, %, 2021	14,0	10,2
Alueella olevien työpaikkojen lukumäärä, 2020	7 146	2 284 665
Alkutuotannon työpaikkojen osuus, %, 2020	4,0	2,7
Jalostuksen työpaikkojen osuus, %, 2020	34,9	20,5
Palveluiden työpaikkojen osuus, %, 2020	59,8	75,4
Työpaikkaomavaraisuus, 2020	99,8	100

Taulukko 2, Kuntien avainluvut, lähde: [Kuntien avainluvut | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

¹ Lähde: [Koululaisten määrä romahtaa lähivuosina suurimmassa osassa kuntia – Katso oman kuntasi tilanne - Poliitiikka | HS.fi](#)

Yritystoiminta ja työvoima sekä Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma

Yritystoiminta

Kuntakortin mukaan ¹ Jämsän kaupungissa oli elokuussa 2023 yhteensä 1 361 eri yritysten toimipaikkaa. Toimipaikoista 87 % oli alle 5 henkilön toimipaikkoja ja vain 6 % 10 tai useamman henkilön toimipaikkoja. Yritysten liikevaihto oli vuonna 2021 yhteensä 1 180 M€. Avoimen sektorin osuus Jämsän työpaikoista oli vuonna 2021 yhteensä 72,3 %.

Jämsän kaupungissa on yhteensä runsaat 7 000 työpaikkaa. Kaupungissa vaikuttaa useita vahvoja elinkeinoaloja, jotka kurkottavat pitkälle tulevaisuuteen. Suurimpia työnantajia ovat:

- Jokilaakson Terveys Oy ja Jämsän Terveys Oy,
- paperiteollisuudessa UPM-Kymmene Oyj (vahvaa tuotekehitystä, ratayhteys merkittävä kilpailutekijä),
- ilmailuteollisuudessa Patria Aviation Oy (strategisesti tärkeä kasvuala) sekä
- ympärivuotisena matkailukeskuksena tunnettu Himos (matkailu).

TEM:in kaksi kertaa vuodessa julkaiseman Alueelliset kehitysnäkymät -raportin ² nro 1/2023 Jämsää koskevista osista on em. seuraavat maininnat:

- Jämsän Kaipolan UPM:n tehtaan lakkauttamisen myötä jatkossa on haasteena monipuolistaa elinkeinorakennetta. Jämsän Kaipolaan sijoittumista suunnittelevien investoinnit ovat suuruusluokkaa 180–250 miljoonaa euroa ja henkilöstötarve 230–350.
- Jämsän Halliin rakentuu F35-hävittäjähanke myötä puolustus- ja ilmailuteollisuutta. Keväällä käynnistyy eturunkotehtaan rakentaminen ja henkilöstökoulutus uusiin tehtäviin alkaa. Patrian ympärille odotetaan myös pieniä toimijoita, jotka monipuolistavat kokonaisuutta.
- Matkailualalla on pärjätty hyvin, vaikka alan yritykset ovat pieniä. Investointeja on ilahduttavasti eri puolilla maakuntaa. Himokselle kaavaillaan neljää uutta mittavaa rakennushanketta ja mm. Keskimään odotetaan investoivan mahdollisesti 25–30 miljoonaa euroa Himokselle uudenlaiseen matkailukonseptiin. Matkailualan monilukuisten investointien taustalla on osaltaan rakennuskustannusten aleneminen. Kotimaanmatkailu on korvannut ulkomaanmatkailun 129 Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:28 vajetta, ja taso jäänyt ylemmäksi kuin ennen koronaa. Kasvua on haettu myös Euroopasta uusista maista. Tuotteistamiselle ja ohjelmalveluille on kysyntää. Digitaalisuus ja vastuullisuus näkyvät matkailun kehittämisessä. Tapahtuma-alalla näkyy kuluttajien ostovoiman heikkeneminen.

Työvoima

Yritysten ja yhteisöjen ammattitaitoisen työvoiman osaamisen lähteet ovat:

- nuoren ikäluokan työmarkkinoille siirtymisen aikaistaminen
- työn tuottavuuden ja tehokkuuden kehittäminen
- seniorien työssä jaksamisen ja jatkamisen tuki eli eläköitymisten myöhentäminen
- työvoiman ulkopuolelta työmarkkinoille siirtymisen mahdollistaminen mm. osa-aikatyöratkaisulla
- työperäisen maahanmuuton ja kv-rekrytointien kasvattaminen

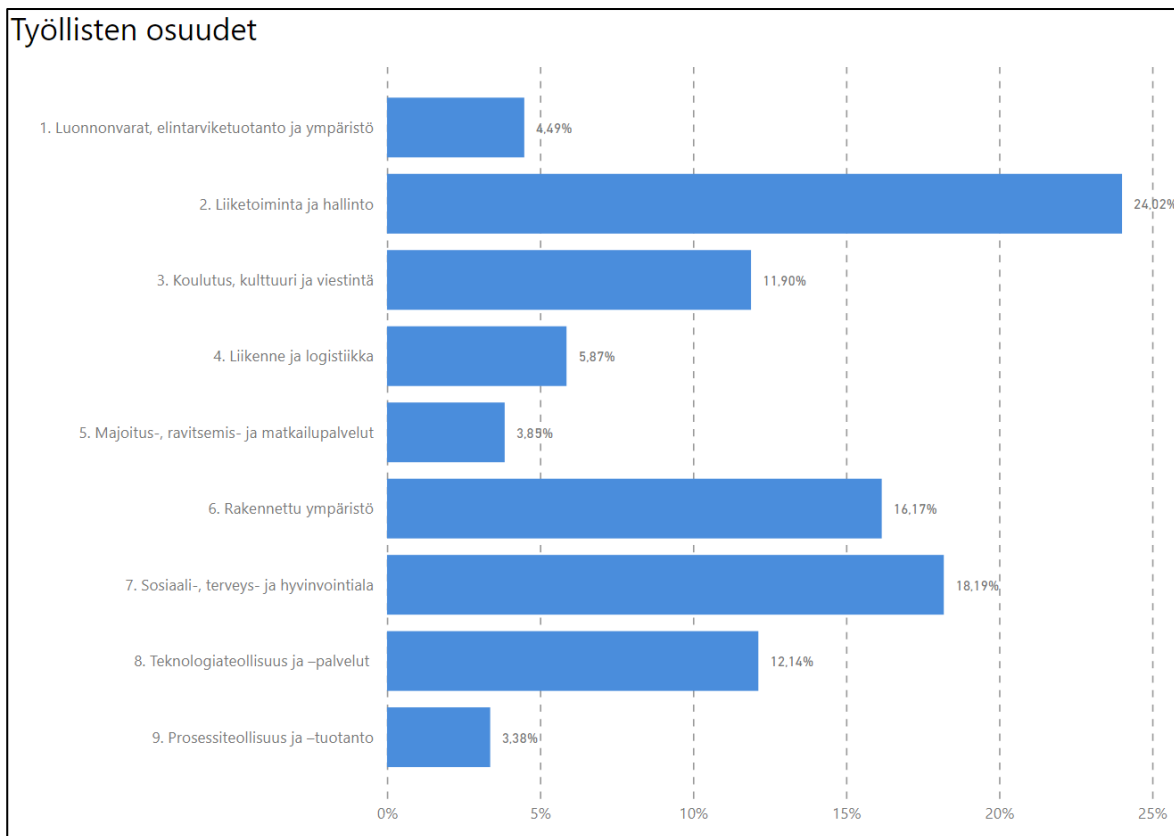
Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli kunkin em. lohkon osaamisen ja ammattitaidon varmistamisessa.

TEM:in julkaiseman *Työvoiman saatavuus ja kohtaanto* -raportin ³ mukaan Keski-Suomessa työllisten osuudet eri aloilla olivat 7/2023 seuraavat:

¹ Lähde: MDI (FCG), Jämsän kuntakortti 18.9.2023

² Lähde: [Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

³ Lähde: [Työvoiman saatavuus ja kohtaanto -raportti - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

Kuva 4: Työllisten osuudet Keski-Suomessa 7/2023. Huom. Maakunnan tai Jämsän kaupungin keskimääräinen työpaikkarakenne ei ole sama asia kuin sen strategia ja painopistealat elinvoimaisuuden kehittämiseksi. Lähde: [Työvoiman saatavuus ja kohtaanto -raportti - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

Kokonaisuutenaan eri toimialojen kohdalla työvoiman tarjonta oli raportin mukaan Keski-Suomessa hyvällä tasolla. Työvoimasta oli kuitenkin pulaa erityisesti ohjelmisto- ja sovelluskehittäjien, kioski- ja torimyyjien, sosiaalityön ja sairaanhoitajien kohdalla. Kohtaanto-ongelmasta kärsivät mm. rakennusala, myyntityö ja puutarha-ala. Työnhakijoiden riskitekijöistä merkittävimpiä olivat ikä (yli 55 -vuotta täyttäneet), pitkäaikaistyöttömyys, työkykyyn liittyvät riskit ja riittämätön koulutus ammattiin, esim. sote- ja hyvinvointialalla, mutta myös teknologia- ja prosessiteollisuudessa.

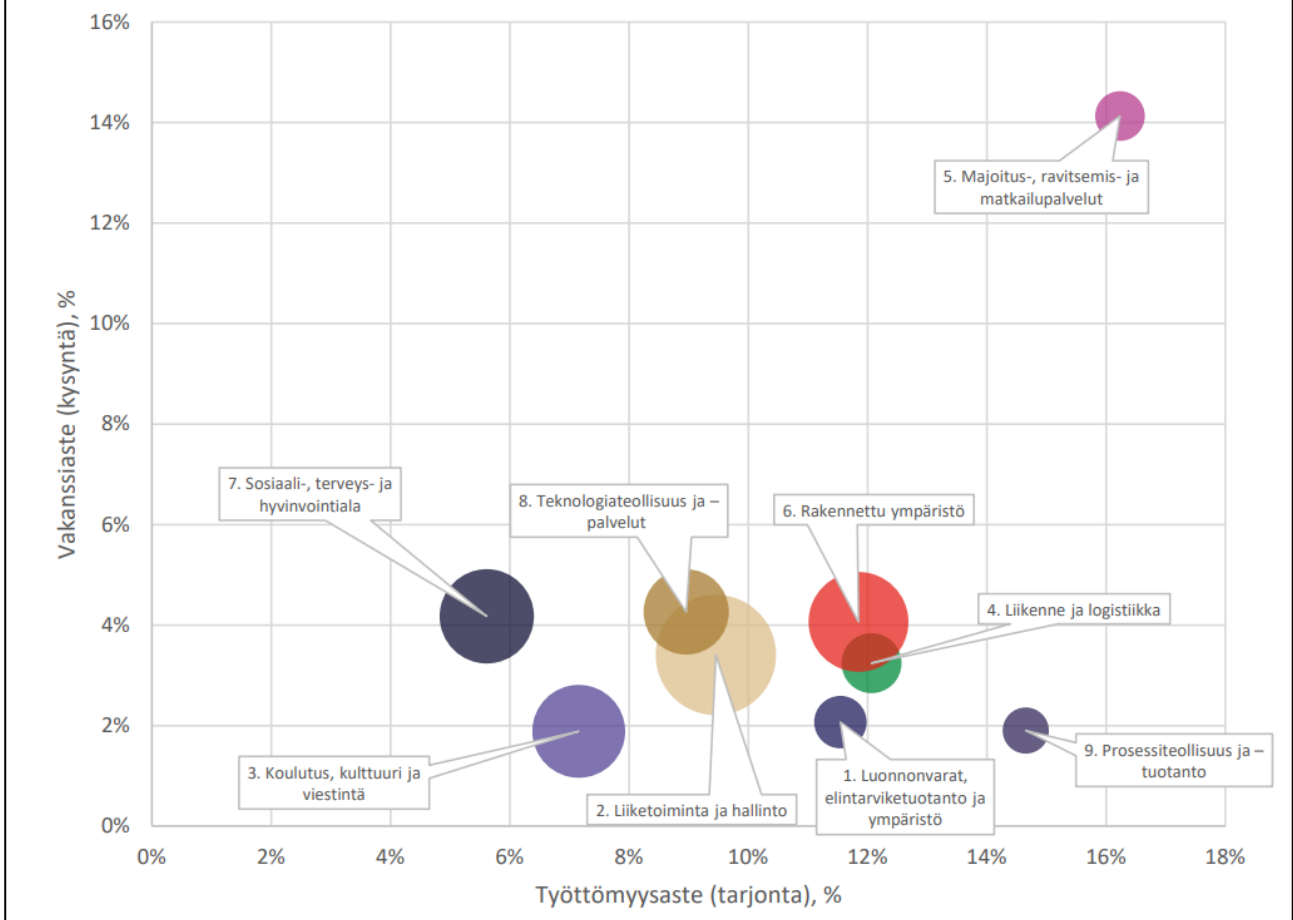
Työvoiman saatavuutta, työvoimapulaa ja kohtaanto-ongelmaa on analysoitu tarkemmin alueittain (mm. Keski-Suomi) ja toimialoittain TEM:in Työvoimatietokartat -hankkeen loppuraportissa. ¹

Keski-Suomen analyysissa huomio tarttuu majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalveluihin, joka on oppikirjamainen esimerkki kohtaanto-ongelmasta. Raportin mukaan:

”Vakituiset ja kokopäiväiset työsuhteet ovat yleensä houkuttelevampia työttömille työnhakijoille kuin lyhytaikaiset, osa-aikaiset tai vuokratyöpaikat. Kun avoimien työpaikkojen määrästä poistetaan lyhyet määräaikaissuhteet, osa-aikatyöt ja vuokratyöpaikat, myös Keski-Suomessa MaRaMa-alojen vakanssiaste putoaa 14 prosentista jopa 2 prosenttiin. Työsuhteiden laatu on siis yksi keskeinen korkean kysynnän aloja erottelva tekijä myös Keski-Suomessa. Alueen työttömistä työnhakijoista voisi löytyä työvoimaa paremmin, jos MaRaMa-alojen työsuhteita olisi mahdollista tarjota enemmän kokoaikaisina, ei-vuokratyötä olevina pitkäkestoisina työsuhteina.”

¹ [Työvoimatietokartat_hankkeen_loppuraportti_tarkistettu.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Kuvio 75. Beveridge-kuvio toimialoittain maakunnassa.

Kuva 5: Beveridge -kuvio toimialoittain Keski-Suomen maakunnassa, lähde: [Työvoimatietokartat hankkeen loppuraportti tarkistettu.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Jämsän kaupungin työllisten lukumäärä oli vuonna 2023 noin 6 971 henkilöä.

Työlliset muuttujina Alue, Pendelöinti, Koulutusaste, Vuosi, Tiedot ja Ikä					
	2021				
	Työlliset				
	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64
Jämsä					
Asuinkuntansa ulkopuolella työssäkäyvät					
Toinen aste tai erikoisammattikoulutusaste 3, 4	69	165	232	211	156

Taulukko 3: Tilastokeskuksen tilastot "Työlliset asuinalueen, pendelöinnin, koulutusasteen, iän ja vuoden" mukaan Jämsäläisistä toisen asteen koulutuksen suorittajista pendelöi vuonna 2021 oman asuinkuntansa ulkopuolelle yhteensä 833 henkilöä eli vain noin 12 % työllisistä (N = 6 971). Lähde: Työssäkäynti – Tilastokeskus, kts. [Työssäkäynti - Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

TEM:in julkaiseman *Työllisyyskatsaus Heinäkuu 2023* -raportin ¹ mukaan Työ- ja elinkeinotoimistoissa ja kuntakokeiluissa oli heinäkuun lopussa yhteensä 278 700 työtöntä työnhakijaa. Se on 6 500 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Uusia avoimia työpaikkoja oli kuitenkin 24 600 vähemmän kuin edellisvuonna. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 prosenttia, eli 0,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten.

TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT JA AVOIMET TYÖPAIKAT ELY-KESKUKSITTAIN 2023 HEINÄKUUN LOPUSSA KOKO MAA											
ELY-keskus	Työvoima	Työttömät työnhakijat		Miehet	Naiset	Alle 20- vuotiaat	Alle 25- vuotiaat	Yli 50- vuotiaat	Pitkäaik. työttömät	Vamm. ja pitkäaik. sairaat	Avoimet työ- paikat
		Osuus-% työvoimasta	Yhteensä								
Uusimaa	892 621	10,5	93 776	48 952	44 824	1 659	8 437	31 333	35 874	7 833	14 903
Varsinais-Suomi	231 049	10,0	23 010	12 298	10 712	570	2 551	7 769	7 028	2 669	5 146
Satakunta	95 787	9,8	9 357	5 230	4 127	260	1 119	3 546	2 740	1 189	1 516
Häme	170 959	10,9	18 589	10 246	8 343	411	1 905	7 497	6 930	3 243	3 388
Pirkanmaa	253 537	9,9	25 203	13 125	12 078	619	3 042	7 990	7 149	2 880	5 112
Kaakkois-Suomi	126 427	11,8	14 905	8 227	6 678	372	1 556	6 175	4 318	1 842	1 574
Etelä-Savo	55 795	10,3	5 723	3 327	2 396	158	570	2 467	1 791	1 081	1 229
Pohjois-Savo	112 262	10,3	11 555	6 652	4 903	331	1 440	4 218	3 987	1 614	2 228
Pohjois-Karjala	71 079	14,5	10 315	5 712	4 603	262	1 276	4 010	3 322	1 364	928
Keski-Suomi	124 507	13,2	16 459	9 171	7 288	522	2 367	5 410	5 320	1 718	1 665
Etelä-Pohjanmaa	85 288	6,9	5 862	3 242	2 620	197	799	2 049	1 281	1 041	1 705
Pohjanmaa	112 918	7,7	8 645	4 394	4 251	256	1 126	2 831	2 072	1 068	1 768
Pohjois-Pohjanmaa	190 152	12,0	22 803	12 277	10 526	773	3 409	6 787	7 175	2 765	3 747
Kainuu	30 690	9,3	2 847	1 567	1 280	94	345	1 200	614	515	700
Lappi	80 179	11,0	8 817	5 091	3 726	205	912	3 456	2 319	1 096	5 059
Ahvenanmaa	14 916	4,1	617	319	298	193	182	40	209
Ulkomaat	0	0,0	261	159	102	59	84	5	2 789
Yhteensä	2 648 166	10,5	278 747	149 991	128 756	6 715	30 938	96 990	92 188	31 963	53 666

Taulukko 4: Alueellinen taulukko: työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat ELY -keskuksittain 2023 heinäkuun lopussa, lähde: [Työllisyyskatsaus Heinäkuu 2023 \(temtyollisyyskatsaus.fi\)](https://temtyollisyyskatsaus.fi)

Heinäkuun lopussa aktivointiasteeseen laskettavien palveluiden piirissä oli koko maassa 100 000 henkilöä, mikä on 2 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Palveluissa olevista 58 400 oli kuntakokeilujen asiakkaana eli 3 900 enemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa. Aktivointiaste oli heinäkuun lopussa 26,4 %.

Kuntakortin mukaan Jämsän työttömyysaste oli heinäkuussa 2023 yhteensä 13,8 %. Avoimia työpaikkoja oli 96 ja vastaavasti työttömiä työnhakijoita 1144. Työttömyyden virta yli 3 kk työttömyyteen oli 24,3 %.

Keski-Suomen työttömien työnhakijoiden profiilissa korostuu nuorisotyöttömyys ja toisaalta rakennetyöttömyys. Jämsän kohdalla alle 25-vuotiaita työttömiä oli 105 henkilöä ja pitkäaikaistyöttömiä 440 henkilöä. Ensimmäisen ryhmän suuruutta Keski-Suomessa selittää jonkin verran 2. ja 3. asteen juuri suorittaneiden nivelvaiheen työttömyys. Jälkimmäistä kuvaa moniongelmaisuus sekä osin tavoite luovia velvoitejaksojen kautta työttömyysputkeen ja eläkkeelle. Ammatillinen tai muu koulutus ei ole yksin monia synergisiä palveluja tarvitsevalle ratkaisu. Niin ikään osa ELY-keskusten rahoittamista (yhteishankinta)koulutuksista sopii parhaiten ns. ”helposti työllistyville”.

TEM:in / ELY -keskusten julkaisema *Alueelliset kehitysnäkymät- julkaisu* on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien ja seutukuntien nykytilasta ja

¹ Lähde: Työvoimakatsaus Heinäkuu 2023, [Työllisyyskatsaus Heinäkuu 2023 \(temtyollisyyskatsaus.fi\)](https://temtyollisyyskatsaus.fi)

lähiajan näkymistä (so. osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia). Katsaus tehdään kaksi kertaa vuodessa; sen teossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus-miinus-arvioihin.

Viimeisin Alueelliset kehitysnäkymät -julkaisu ¹ on päivätty 25.5.2023 ja sen mukaan Keski-Suomella on monialaista osaamista ja keskeinen sijainti. Maakunta on tunnettu vahvasta bio- ja kiertotaloudesta, ICT-alasta ja kyberosaamisesta sekä liikuntapääkaupungista, joka on syntynyt maan ainoan liikuntatieteellisen tiedekunnan ympärille. Metsätalous ja metalliteollisuus ovat vahvoja ja erityisesti kuituteknologian innovatiiviset ratkaisut avaavat Keski-Suomelle uusia tulevaisuuden näkymiä.

Julkaisu kiteyttää Keski-Suomen työmarkkinoita koskevat tunnusluvut seuraavasti:

Taulukko 13. Avainluvut Keski-Suomessa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	272 437	272 683	273 779	-0,1 %	-0,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2023	15 334	15 320	19 599	0,1 %	-21,8 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2023	1 921	2 027	2 897	-5,2 %	-33,7 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2023	4 760	5 999	7 295	-20,7 %	-34,7 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2023	12,3	12,3	15,5	0 %-yks.	-3,2 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2023	2 414	3 566	2 040	-32,3 %	18,3 %

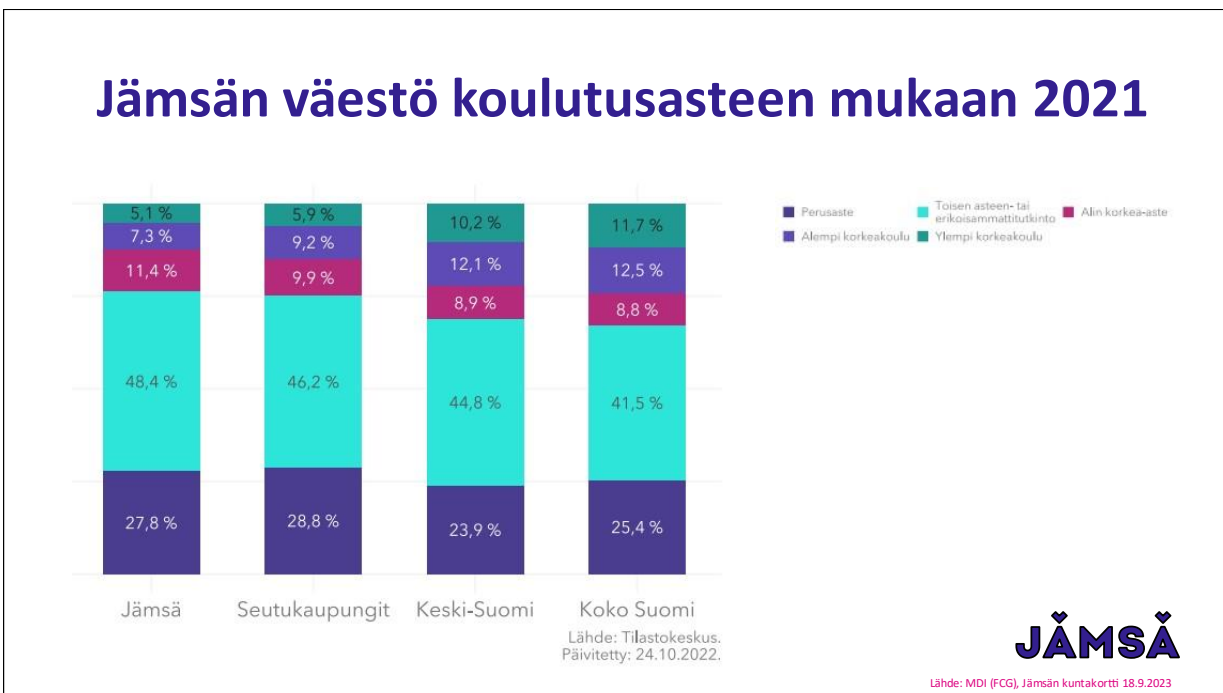
¹ Lähde: [Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtiohallinto.fi/alueelliset-kehitysnakymat-kevaailla-2023)

Julkaisu kiteyttää Jämsää koskevan arvionsa seuraavasti:

Jämsä Jämsä	Nykyhetki verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Taulukot 5 ja 6: Alueelliset kehitysnäkymät, Keski-Suomi, lähde: [Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023 \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi)

Jämsän kaupungissa korkea-asteen koulutettuja oli vuonna 2021 yhteensä 12,4 % väestöstä. Luku on merkittävästi pienempi kuin valtakunnallinen keskiarvo, 24,2 %. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli Jämsässä 48,4 % (vrt. 41,5 %).

Kuva 6: Jämsän väestö koulutusasteen mukaan 2021, lähde: MDI (FCG), Jämsän kuntakortti 18.9.2023

Kaupungin strategia ja visio

Jämsän kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 28.11.2022 Jämsän kaupungin päivitetyn strategian.¹ Kuntastrategia on valtuuston keskeisin väline kunnan toiminnan ja talouden pitkäjänteisessä johtamisessa. Strategiassa on viisi osa-aluetta:

¹ Lähde: Kaupungin strategia – Jämsän kaupunki (jamsa.fi)

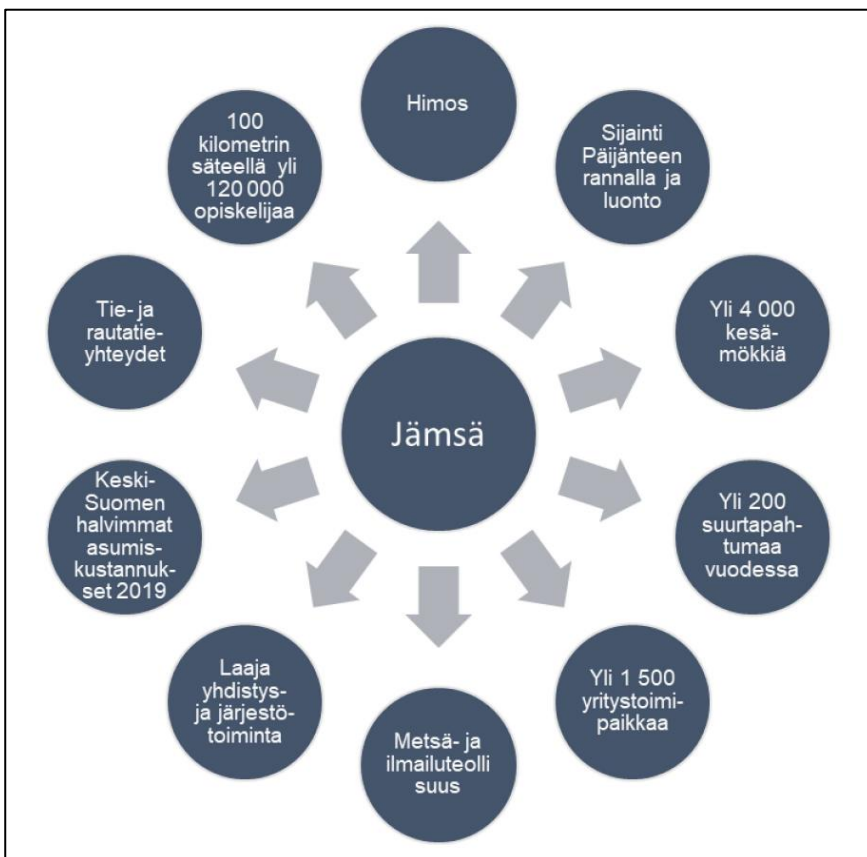
- työtä, koulutusta ja yrittäjyyttä
- hyvinvointia ja turvallisuutta
- ympäristövastuuta
- palveleva kaupunki
- hyvinvoiva ja osaava henkilöstö

Jämsän visio on ”Jämsä – aikaa elämälle” ja missio ”Jämsä – turvallisen, toimivan ja vastuullisen yhteisön rakentaja”.

Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma

Strategisesti ja kulttuurisesti Jämsän kaupunki ja sen Elinvoima -toimiala ovat korostaneet teollisuuden ja sen alihankkijoiden vakiintunutta sekä matkailu- ja ravintola-alan kasvavaa merkitystä. ”Teollisuuspuhetta” tukee paperiteollisuuden vahva historia jokilaaksossa. Työllisten lukumäärän ohella kaupunkia on kiinnostanut ja kiinnostaa jatkossakin kunkin toimialan tuoma ostovoima ja verotulot.

Jämsän kaupunginvaltuusto hyväksyi *Elinvoimaohjelman* ¹ 8.6.2020 ja se konkretisoi osaltaan kaupunginvaltuuston 27.5.2019 hyväksymää kaupungin päivitettyä strategiaa. Strategian yhtenä tavoitteena on vahvistaa Jämsän kilpailukykyä ja vetovoimaa sekä lisätä yrittäjyyttä yritysten toimintaympäristöä kehittämällä ja työllisyyteen panostamalla.

Kuva 7: Jämsän elinvoiman menestystekijöitä, lähde: Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma 2020, [Otsikko \(jamsa.fi\)](https://www.jamsa.fi)

¹ Lähde: Jämsän elinvoimaohjelma 2020, kts. [Otsikko \(jamsa.fi\)](https://www.jamsa.fi)

Elinvoimaohjelman mukaan elinvoimaisuuden edistämällä vastataan kasvavaan haasteeseen, jossa väestö ikääntyy ja asuminen sekä palvelut keskittyvät suuriin kasvukeskuksiin. Työn luonne on muuttumassa, ja erilaiset uudet työn tekemisen muodot sekä etätyö tulevat tulevaisuudessa lisääntymään. Työpaikkojen ja työntekijöiden välillä vallitseva kohtaanto-ongelma tarvitsee ratkaisuja. Yhteisöllinen, positiivisen ilmapiirin kaupunki on asukkaidensa muodostama kokonaisuus, jossa vallitsee yhteinen tahtotila, työmahdollisuuksia ja hyvä arki.

Kaupunkiorganisaatio ei tuota elinvoimaa yksin ¹. Elinvoiman rakentaminen on koko yhteisön asia. Asukkaat, päättäjät, yritykset, koulutusorganisaatiot ja kaupungin työntekijät osallistuvat omilla toimillaan elinvoiman rakentamiseen ja vaikuttavat Jämsä-mielikuvaan ja kaupungin maineeseen. Tiivis yhteistyö toimijoiden kesken tulee määrittämään elinvoimatyön onnistumista.

Voimassa olevassa elinvoimaohjelmassa on neljä tavoitekärkeä: elinvoimainen yhteisö, yritysten toimintaympäristö, lumovoima sekä matkailu. Ohjelma on laadittu konkretisoimaan kaupungin strategian kehittämisen kärkiä ja se perustuu kaupungin strategisille tavoitteille. Sen tavoitteena on ohjata operatiivista toimintaa ja sitä, kuinka kaupungin resursseja käytetään elinvoiman kasvattamiseksi.

Jämsän kaupungin ja koko kaupunkikonsernin käytössä olevat resurssit ovat kuitenkin rajalliset, jolloin myös elinvoimaisuuden kehittämisessä on tehtävä valintoja ja rajoituksia. On siis keskityttävä siihen, mitkä palvelut tuottavat yrityksille ja yrittäjille eniten lisäarvoa.

Yritysten toimintaympäristön tukeminen on yksi neljästä Jämsän kaupungin elinvoiman kärkiteemoista. Kukin teema on jaettu kolmeen tavoitteeseen, joiden tulee olla vastuutettuja ja mitattavia (so. asetettu tulostavoitteet) sekä johdettuja, seurattuja ja arvioituja. Tässä onnistuminen edellyttää elinvoimaohjelman mukaan seuraavaa:

”Kaupunkiorganisaatio ei tuota elinvoimaa yksin. Elinvoiman rakentaminen on koko yhteisön asia. Asukkaat, päättäjät, yritykset, koulutusorganisaatiot ja kaupungin työntekijät osallistuvat omilla toimillaan elinvoiman rakentamiseen ja vaikuttavat Jämsä -mielikuvaan ja kaupungin maineeseen. Tiivis yhteistyö toimijoiden kesken tulee määrittämään elinvoimatyön onnistumista.”

Yritysten toimintaedellytysten tukemisen tavoitteet Jämsässä:

1. Yrittäjän kaupunki – yritysten mukanaoloa elinvoiman kasvattamisessa vahvistetaan:

- Yhteisiä neuvontapalveluprosesseja kehittämällä
- Yritysvaikutusten arviointia lisäämällä
- Hankintakulttuuri, joka mahdollistaa myös paikallisten yritysten osallistumisen hankintoihin

2. Yhteistyöstä kasvua – elinvoimaa lisätään yhteistyön kautta:

- Monipuolisella yritysneuvonnalla
- Yritysverkostoja kokoamalla
- Yhteishankkeita johtamalla

3. Osaavan työvoiman saatavuutta edistetään:

- Koulutuksen kehittämiseen osallistumalla
- Työnantajaverkostoja kokoamalla
- Sijoittumispaketteja rakentamalla

Lähde: [Yrittäjyyden ja elinvoiman kehittäminen - Jämsän kaupunki \(jamsa.fi\)](https://www.jamsa.fi/jamsa/tyo-ja-elinvoima/yritysten-toimintaedellytysten-tukeminen)

¹ Jämsän kaupungin Elinvoima -toimialan kokonaistyöntekijämäärä oli ~70 henkilöä syksyllä 2023

Osaavan työvoiman saatavuuden edistämien edellyttää uuden tekemistä ja ehkäpä jostain vanhasta luopumista tai poisoppimista niin yrityksiltä kuin alueen oppilaitoksiltakin. Yritysten ja kaupungin on keskityttävä viestinnässään alueen veto- ja pitovoimatekijöihin eli siihen, mitä me voimme tarjota Jämsään muuttaville perheille. Elinvoimaohjelmassa tästä puhutaan nimellä ”Lumovoima”. Sisäisen muuttoliikkeen ja kv-rekrytointien helpottaminen vaatii kaiken kaikkiaan uudentyyppisiä asettautumispalveluita.

Jämsän uusi kaupungin strategia hyväksyttiin valtuustossa 28.11.2022 ja samalla todettiin, että kaupungin elinvoimaohjelma on niin ikään päivitettävä vastaamaan kaupungin strategiassa olevia tavoitteita.^{1 2} Ohjelman päivittämisessä huomioidaan mm. tuore Himos-Jämsä matkailustrategia, koulutuksen ja osaavan työvoiman merkitys elinvoiman kannalta sekä maankäytön merkitys osana elinvoimapolitiikkaa.

Elinvoimaohjelman päivitysprosessi on käynnistynyt maaliskuussa 2023. Päivitetty Elinvoimaohjelma 2023 – 2027 -luonnos³ lähetettiin lausuntokierrokselle syyskuussa 2023. Kaupungin taloudellisen ja toiminnallisen ympäristön muutosten vuoksi elinvoimaohjelman päivittämistä on siirretty eteenpäin.

Ohjelmaluonnoksen mukaan Elinvoimaohjelman rooli tunnistetaan osana Jämsän kaupungin strategisen viitekehyksen kokonaisuutta. Sen toimenpiteet ja tavoitteet sovitetaan osaksi (kunnan) talouden kehystä. Elinvoimaohjelmassa keskitytään kunnan toimivaltaan kuuluviin asioihin. Lisäksi maltillisuus tavoitteissa, sillä samat henkilöt valmistelevat ja toteuttavat (asioita).

Jämsän Elinvoimaohjelma -luonnoksessa on neljä tavoitekarkeä: elinvoimainen yhteisö, yritysten toimintaympäristö, palveleva kaupunki ja aktiivisuus verkostoissa.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisen osalta Jämsän erääksi keskeiseksi työkaluksi on tunnistettu ”osaava työvoima”:

- meillä on joustava ja aktiivinen ote osaamisen vahvistamiseen ja koulutustarpeiden ratkaisemiseen
- tuomme TE-palvelut lähemmäs elinkeinotoimea ja huomioimme paremmin alueelliset erityispiirteet
- hankimme työnantajalähtöisesti työntekijöitä ja kehitämme työpaikkamielikuvaa
- vahvistamme pito- ja vetovoimaa yhteistyössä työllistävien yritysten kanssa

Mittari	Nykytila	Lähde	Elinvoimaohjelma LUONNOS
Yritysten liikevaihto	1180 milj.€ (-2% 2021)	Kuntakortti	
Yritysten määrän nettomuutos	+16 (2022)	Virre-Kaupparekisteri	
Avoimen sektorin osuus työpaikoista	72,3% (1 %-yks. 2021)	Kuntakortti	
Yhteisöverokertymä	13,9 milj.€ (2022 -1,7 milj.€ 2021)	Vero.fi	

Taulukko 7: Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma 2023 – 2027 -luonnoksen mittarit Yritysten toimintaympäristö - osuudessa. Lähde: Elinvoimaohjelma 2023 – 2027, LUONNOS

¹ Lähde: [Elinvoimaohjelman päivittäminen on aloitettu - Jämsän kaupunki \(jamsa.fi\)](#)

² Elinvoimaohjelman päivittämisen ohjausryhmä: Joni Frisk, kaupunginhallitus, Antti Lähdesmäki, kaupunginhallitus, Timo Salokorpi, sivistyslautakunta, Erja Laaksonen, elinvoimalautakunta, Hanna Helaste, konsernipalvelut, Ulla Haggrén, konsernipalvelut, Leena Kilpeläinen, sivistystoimi, Anna-Liisa Juurinen, elinvoimatoimi ja Katja Lahtinen, sihteeri.

³ Lähde: Jämsä, Elinvoimaohjelma 2023 – 2027, LUONNOS

Palvelevan kaupungin keskeisiä työkaluja Jämsässä ovat mm. ”yrityspalvelut”, ”nopea ja joustava päätöksenteko”, ”ennakoiva kehittäminen” ja ”koulutus”. Aktiivisuus verkostoissa edellyttää puolestaan niin ”yhteistyötä” kuin ”edunvalvontaakin”. Laadukkaat peruspalvelut tuotetaan ”yhden luukun periaatteella”. Palvelurakenteen sopeuttamisessa vastaamaan tarvetta lähtökohtina ovat väestöennuste ja elinkeinoelämän tarpeet. Työssä otetaan huomioon taloudelliset reunaehdot.

Jämsän tavoite on vahvistaa kaupungin edunvalvontaa, yhteistyötä sekä verkostojen johtamista. Verkostoissa toimimisen keskeisiä työkaluja puolestaan:

- ymmärrämme yhteistyöverkostojen merkityksen, määrittelemme tavoitteet ja tunnistamme avainkumppanit.
- rakennamme verkostoja ilmiö kerrallaan – painoarvo ja merkitys ovat erilaisia.
- tunnistamme erilaiset roolit ja vastuuhenkilöt verkostoissa.
- ennakoimme ja johdamme tulevaisuutta.
- vahvistamme muutosvalmiutta ja luottamusta.
- lisäämme verkosto-osaamista.

Mittari	Nykytila	Lähde
Edunvalvonnan tavoitteet ja vastuuhenkilöt on määritelty (K/E)	Nykytaso E	Oma seuranta
Asetettujen tavoitteiden seuranta on järjestetty (K/E)	Nykytaso E	Oma seuranta

Elinvoimaohjelma
LUONNOS

Taulukko 8: Jämsän kaupungin Elinvoimaohjelma 2023 – 2027 -luonnoksen mittarit Aktiivisuus verkostoissa -osuudessa. Lähde: Elinvoimaohjelma 2023 – 2027, LUONNOS

Ammatillisen koulutuksen säädösperusta, ohjaus ja rahoitus

Ammatillisen koulutuksen säädösperusta

Ammatillisella koulutuksella on kaksi pääkohderyhmää; peruskoulunsa päättäneet nuoret (so. ”oppivelvolliset”) sekä jo työelämässä toimivat tai sinne suuntaavat, omaa osaamistaan kehittävät aikuiset (so. ”jatkuva oppiminen”).

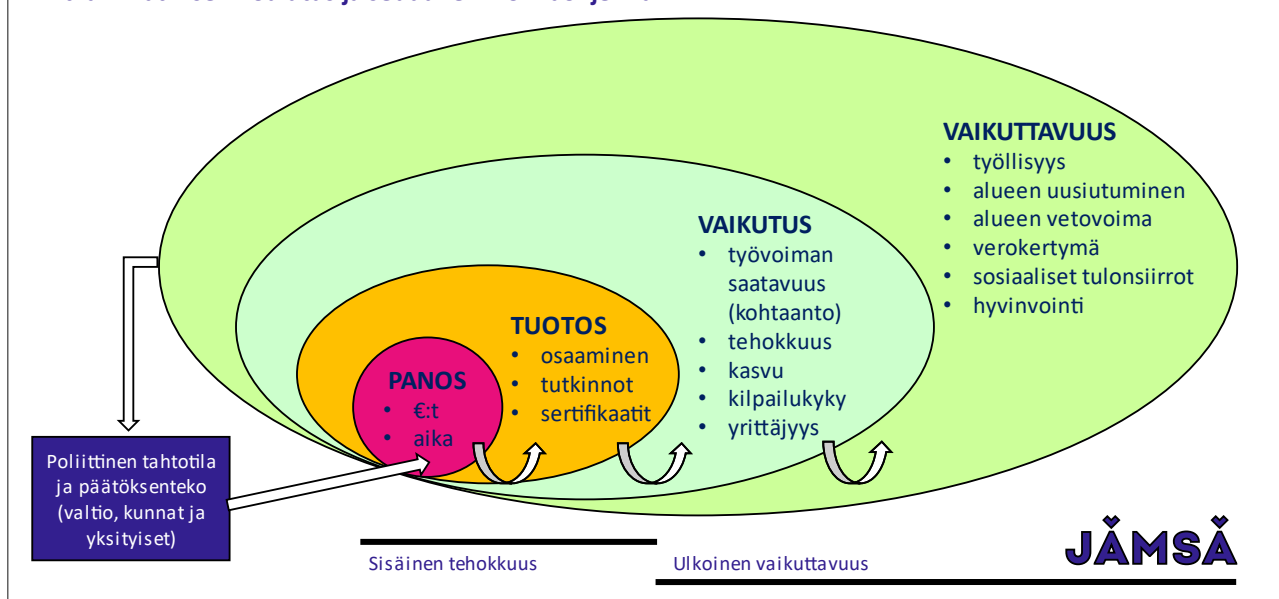
Vuonna 2018 toteutettu ammatillisen koulutuksen reformi korostaa asiakaslähtöisyyttä ja osaamisperusteisuutta. Yritysten kannalta tämä tarkoittaa niiden tarpeiden aiempaa parempaa tunnistamista ja huomioon ottamista koulutustoteutusten suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tammikuussa 2018 voimaan astunut *Laki ammatillisesta koulutuksesta*¹ ohjasi siirtymistä yhteen tapaan suorittaa tutkinto, mikä yhtenäisti koulutuksen sisäisiä hallinnollisia käytäntöjä. Laki lisäsi niin ikään merkittävästi koulutuksen järjestäjän päätäntävaltaa palvelujen suuntaamisessa paikallisia tarpeita vastaavaksi. Kaikki tämä alleviivasi tiedon- (esim. ennakointi) ja tiedolla johtamisen (pätöksenteko) merkitystä mm. kunnissa ja kuntayhtymissä. Onnistuminen päätöksenteossa parantaa palveluiden vaikuttavuutta ja seudun elinvoimaisuutta, mutta epäonnistumisen riskit ovat myös ilmeisemmät.

Laki ammatillisesta koulutuksesta ei sisällä säännöksiä ammatillisen koulutuksen hallinnosta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Järjestäjän itsensä päätettäväksi jää se, millaisella sisäisellä organisaatorakenteella se toimii ja miten se johtaa ammatillista koulutusta.

¹ Laki ammatillisesta koulutuksesta, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Huomio panoksista vaikuttavuuteen

vrt. ammatillisen koulutus ja seudunelinoimaohjelma

Kuva 8: Julkinen keskustelu ammatillisesta koulutuksesta sekä koulutuksen tavoiteasetanta ja arviointi ovat muuttumassa aiemmasta koulutuksen panos-tuotos -keskeisyydestä keskusteluksi koulutuksen vaikutuksista työ- ja elinkeinoelämässä sekä vaikuttavuudesta yhteiskunnassa yleisemminkin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaus jakaantuu normi- (substanssilainsäädäntö, erityisesti järjestämisluvat) ja rahoitusohjaukseen ¹ (so. ministeriön vuotuiset suorite- ja rahoituspäätökset). Päätöksenteon kannalta keskeistä on ymmärtää, että koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus on yleiskatteellista eli koulutuksen järjestäjä, käytännössä useimmiten operatiivinen johto, saa päättää rahoituksen kulloisestakin kohdentamisesta koulutusta ja siihen kuuluvaa tukitoimintaa organisoidessaan ja resursoidessaan. *Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta.* ² Järjestämisluvan sisältö asettaa työlle "raamin". Toivottavasti jatkossa ministeriö käy myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa vuotuiset tavoitekeskustelut.

Ammatillisen koulutuksen ohjaus eli järjestämisluvat

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä sekä valtionosuuden/rahoituksen saajia varsinaisessa suoritepäätöksessä vuodelle 2023 oli yhteensä 135. Rahoituksen saajien määrä väheni kahdella koulutuksen järjestäjällä edellisvuodesta. Rahoituksen saajista kuntia on kahdeksan, kuntayhtymiä 33, yhdistyksiä 31, säätiöitä 26, osakeyhtiöitä 36 ja avoimia yhtiöitä yksi.

¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee vuosittain päätöksen ammatillisen koulutuksen järjestäjän tavoitteellisesta opiskelijavuosien määrästä sekä siihen sisältyvästä työvoimakoulutuksen tavoitteellisesta opiskelijavuosien määrästä. Vuosittain tehtävän suoritepäätöksen opiskelijavuosimäärä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien määrää. Ministeriö voi suoritepäätöksessään, järjestämisluvan vähimmäismäärän ylittävien opiskelijavuosien osalta, päättää myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista tavoitteellisista opiskelijamääristä.

² Laki ammatillisesta koulutuksesta, 3 luku, 28 §, 1. mom, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa

Järjestämisluvassa määrätään mm.

- tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta
- oikeudesta järjestää valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.
- oikeudesta järjestää tutkintoja ja koulutusta työvoimakoulutuksena. Järjestämislupa voidaan myös rajata koskemaan vain työvoimakoulutusta.
- toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.
- opiskelijavuosien vähimmäismäärästä
- koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja vankilaopetusta
- tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisestä ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan yhteydessä

Luvassa voidaan määrätä

- oikeudesta järjestää oppisopimuskoulutuksena kaikkia tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja sekä ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta.
- velvollisuudesta järjestää kohdassa tutkintoja ja valmentavaa koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille ja velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä yhteistyöstä niiden koulutuksen järjestäjien kanssa, joiden tehtävänä on vaativan erityisen tuen järjestäminen.
- myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät.

Lähde: [Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – Yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023 \(oph.fi\)](#)

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa. Järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvissa määrätään

- tutkinnoista ja koulutuksesta
- opetus- ja tutkintokielistä
- toiminta-alueesta
- opiskelijavuosien vähimmäismäärästä
- muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista

Muutosta nykyiseen järjestämislupaan tai uutta järjestämislupaa haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Ministeriö päättää luvan myöntämisestä, muuttamisesta tai sen peruuttamisesta. Päätös on maksullinen.

Ministeriö voi muuttaa järjestämislupaa myös ilman hakemusta, jos tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen merkittävästi poikkeaa osaamistarpeista tai jos tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset tai valtiontaloudelliset syyt sitä edellyttävät. Ministeriöllä on oikeus tarvittaessa myös määrätä järjestämisluvassa tehtäviä koulutuksen järjestäjille.

Luvasta tai sen muutoksesta päättäessään ministeriö arvioi mm. haetun tutkinnon tai koulutuksen koulutustarvetta, joka on ensisijainen edellytys järjestämisluvan myöntämiselle.

Ministeriö valvoo ja seuraa järjestämisluvan saaneiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien koulutustoimintaa ja sen lainmukaisuutta.

Lähde: <https://okm.fi/jarjestamisluvat>

Ammatillista koulutusta voivat järjestää ja järjestävät Suomessa kunnat (esim. Helsinki ja Tampere) ja kuntayhtymät sekä osakeyhtiöt (esim. Länsirannikon Koulutus Oy WinNova), säätiöt (esim. Turun

Aikuiskoulutussäätiö sr) ja yhdistykset (esim. TTS Työtehoseura ry). Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäminen ei ole kunnan lakisääteinen perustehtävä, vaikka kunnat osallistuvatkin koulutuksen rahoittamiseen. Koulutuksen volyymin ja rahoituksen näkökulmasta tällä hetkellä merkittävin organisaatiomuoto (so. eräänlainen ”pääsääntö”) on monialainen ja monen kunnan alueella operoiva kuntayhtymä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tärkein ammatillisen koulutuksen järjestäjäkentän ohjauksväline ovat ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvat. Luvissa määrätään järjestäjäkohtaisesti tutkinnoista ja koulutuksesta, opetus- ja tutkintokielistä, toiminta-alueesta, opiskelijavuosien vähimmäismäärästä sekä eräistä muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

25 §

Toiminta-alue

Järjestämisluvassa määrätään toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta, 3 luku, 25 §, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Koulutuksen järjestäjän ensisijaisen toiminta-alueen määrittäminen järjestämisluvissa on keskeistä järjestäjäverkon tulevaisuutta ajatellen; onko valtakunnallinen verkko ja sen tuottamat palvelut riittävän kattava niin opiskelijoiden kuin työelämänkin kannalta (erityisesti palveluiden saavutettavuus). Koska useissa järjestämisluvissa koulutuksen järjestäjän toiminta-alueeksi on määrätty maakunta, järjestäjän operatiiviseksi ratkaisuksi jää tehdä päätöksiä ”läsnäolon” ja ”palveluiden saavutettavuuden” merkityksestä tai eri ilmenemismuodoista kuntatasolla. Mm. teknologian (esim. verkko-opetus) ja pedagogiikan (esim. työssäoppiminen) kehitys pienentää saavutettavuuden kannalta ”seinien” eli oppilaitoksen fyysisen läsnäolon tarvetta kunnissa tai seutukunnissa.

28 §

Järjestämisluvan myöntämisedellytykset

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Tutkintoja tai koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

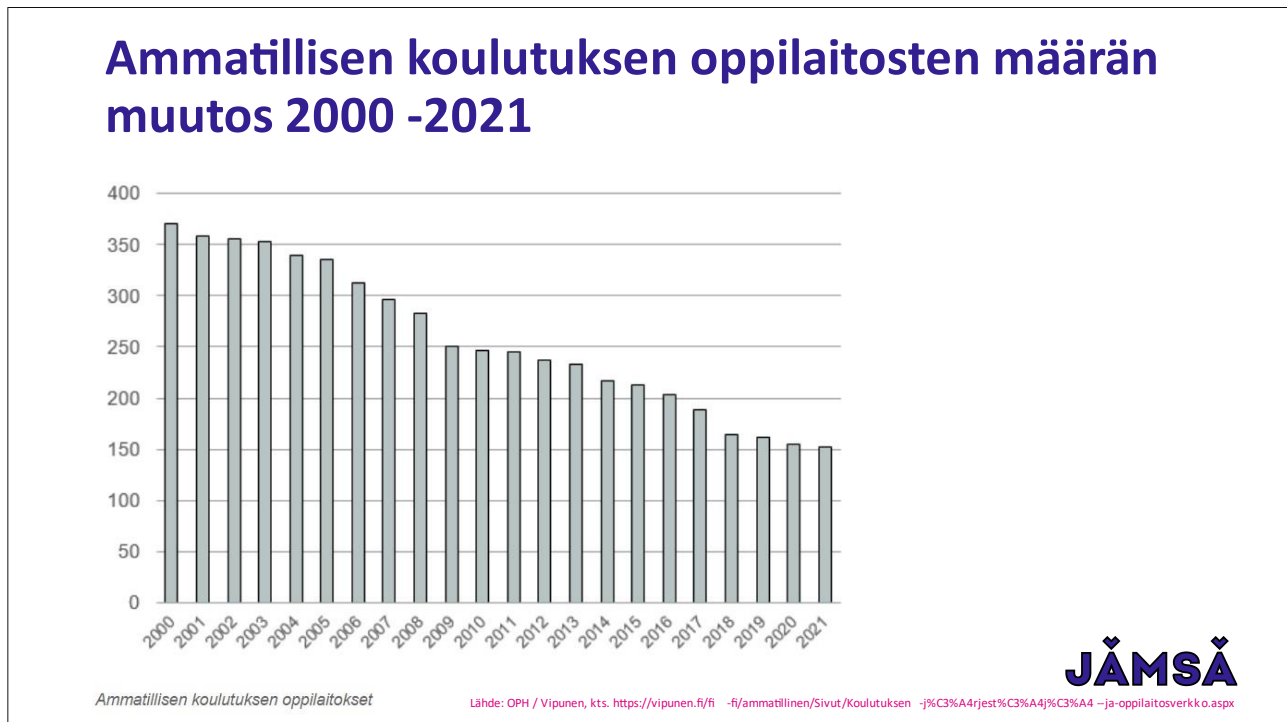
Järjestämislupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on hakemansa tehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun tehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämislupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että järjestämisluvat muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään järjestämisluvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä järjestämisluvan myöntämisen tarkemmista edellytyksistä.

Laki ammatillisesta koulutuksesta, 3 luku, 28 §, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupien lukumäärä on ollut koko 2000 -luvun ajan trendinomaisessa laskussa. Tähän ovat vaikuttaneet eri järjestäjien väliset fuusiot ja se, ettei ministeriö ole myöntänyt uusia järjestämislupia. Riittävä yhteiskunnan sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ehto uuden järjestämisluvan myöntämiselle ei ole yksinomaan se, että järjestäjä täyttää ministeriön määrittelemät osaamis- ja laatu- tai taloudelliset kriteerit vaan ennen kaikkea se, että järjestettävä koulutus on tarpeellista ja koko järjestäjäverkko muodostaa alueellisesti ja valtakunnallisesti toimivan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.

Kuva 9: Ammatillisen koulutuksen oppilaitosten määrä vuosina 2000 - 2021. Kehitykseen vaikuttaa itsenäisten järjestäjäorganisaatioiden määrän supistuminen ja siirtyminen yhden oppilaitoksen malliin, jossa on koulutusala-kohtainen linjaorganisaatio. Lähde: OPH, Vipunen.

Toinen keskeinen ehto järjestämisluvan myöntämiselle ja samalla tavoite järjestäjäverkon kehittämiselle on vaatimus ”vahvoista koulutuksen järjestäjistä”. Tämä tarkoittaa nimenomaan järjestäjän taloudellista kykyä vastata velvoitteistaan ja kehittää toimintaansa paikoin hyvinkin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristön sekä poliittisen päätöksenteon ja julkisesti rahoitettujen palveluiden ympäristössä. Järjestämisluvan muutoshakemuksissa kiinnitetään siksi huomio myös siihen, millaisia taloudellisia vaikutuksia haetulla muutoksella on seudun tai ammatti- ja koulutusalan muille järjestäjille.

Edellä mainitun järjestäjäverkoston supistumisen rinnalla järjestäjäverkko on polarisoitumassa toimintansa volyymin ja palveluiden kattavuuden näkökulmista. Vahvat koulutuksen järjestäjät tulevat entistään vahvemmiksi ja pienillä on vaikeuksia täyttää opiskelija- ja työyhteisöasiakkaiden sekä opetus- ja kulttuuriministeriön vaatimukset toiminnan laadulle, vaikuttavuudelle ja tehokkuudelle.

Tilastojen mukaan noin 40 ammatillisen koulutuksen järjestäjää järjestäjäverkon yhteensä noin 140 järjestäjästä vastaa 85 % toiminnan volyymin ja myös taloudellisten resurssien, vuositasolla noin 2,1 Mrd€ käytöstä. Järjestäjäverkon noin 100 pienehköä järjestäjää käyttävät yhteiskunnan tarkoitukseen kohdistamista resursseista vain noin 300 M€.

Yhteiskunnan ammatilliselle koulutukselle asettamien vaikuttavuus ja tehokkuustavoitteiden saavuttamisen kannalta lienee em. liittyen odotettavissa, että opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaus tiivistyy ja tarkentuu pitkällä tähtäimellä juuri suurimpien järjestäjien suhteen. Esikuvana tästä voisi olla ammattikorkeakoulujen ohjaus, mm. vuotuiset tavoite- ja tulosneuvottelut. Kohdistuuko sitten pienempiin järjestäjiin oma erillinen säätelyjärjestelmä, on täysin avoin kysymys. Joka tapauksessa pienten järjestäjien on kyettävä jatkossaan vahvistamaan erikoistumistaan ja profiloitumistaan valtavirtaa täydentävässä ja monimuotoistavassa roolissaan.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan muutokset ovat mahdollisia koulutuksen kysyntätilanteen tai järjestäjäverkoston muuttuessa sekä valtiontaloudellisista syistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää järjestäjän hakemuksesta järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

29 §

Järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa, jos tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen merkittävästi poikkeaa osaamistarpeista taikka jos tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset syyt tai valtiontaloudelliset syyt sitä edellyttävät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa tai peruuttaa järjestämisluvan, jos:

- 1) järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja tai koulutusta ei enää järjestetä;
- 2) järjestetyt tutkinnot tai koulutus taikka koulutuksen järjestäjän toimintaedellytykset eivät enää täytä 28 §:n mukaisia järjestämisluvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä; tai
- 3) tutkintoja tai koulutusta järjestetään muuten olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee varata koulutuksen järjestäjälle mahdollisuus 3 momentissa tarkoitettujen puutteiden korjaamiseen kohtuullisessa ajassa ennen järjestämisluvan muuttamista tai peruuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kuulla työ- ja elinkeinoministeriötä ennen työvoimakoulutuksen järjestämisluvan muuttamista tai peruuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, ettei ammatillisen koulutuksen riittävä saatavuus vaarannu.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettu järjestämislupaa koskeva päätös on maksuton.

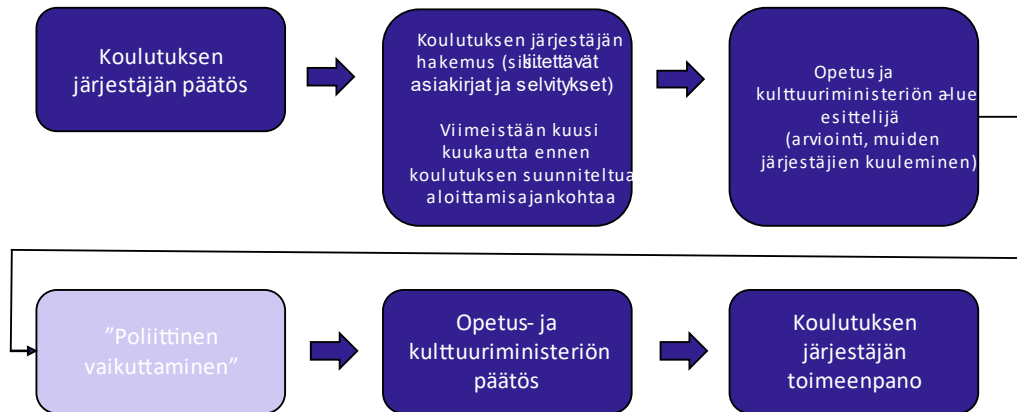
Laki ammatillisesta koulutuksesta, 3 luku, 29 §, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (2 luku 6-8 §) kuvataan yksityiskohtaisemmin, kauanko ko. prosessi kestää, millaisia asiakirjoja ja selvityksiä muutoshakemukseen tulee liittää sekä mitkä ovat luvan myöntämisen taloudelliset edellytykset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei voi kuin muutamassa (kolmessa) toimintalain erikseen mainitsemassa poikkeustilanteessa muuttaa koulutuksen järjestäjän järjestämislupaa ilman tämän nimenomaista hakemusta tai suostumusta. Siksi tässäkin selvitystyössä esitelty jokainen yhteistyörakennevaihtoehto voi perustua vain omistajakuntien linjaamaan, hyvässä yhteistyössä tehtyyn järjestäjäverkon tai yksittäisen järjestäjän aseman ja profiilin kehittämissuunnitelmaan.

Järjestämisluvan muutosprosessi

Kts. Valtioneuvoston asetusammattillisesta koulutuksesta 673/2017

JÄMSÄ

Kuva 10: Prosessikaavio ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan muutoshakemuksesta, vrt. [Valtioneuvoston asetus ammatillisesta... 673/2017 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon koko ja heterogeenisuus aiheuttavat dilemman. Järjestäjäverkossa on toisaalta suuria monialaisia kuntajärjestäjiä ja kuntayhtymiä sekä aikuiskoulutukseen erikoistuneita järjestäjiä sekä toisaalta pieniä pitkälle erikoistuneita järjestäjiä ja erityisoppilaitoksia. Järjestäjäverkon monimuotoisuus ja lukumäärä on niin suuri, ettei opetus- ja kulttuuriministeriöllä ole järjestäjäkohtaisille ohjaukselle, esim. tavoiteneuvotteluille juurikaan aikaa tai varaa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Suomalainen yhteiskunta kohdistaa ammatillisen koulutuksen rahoitukseen vuositasolla noin 2,1 Mrd €. Vertailun vuoksi ammattikorkeakoulujen rahoitus on vuositasolla noin 900 M € ja yliopistojen 1,9 Mrd €. Kunnat vastaavat ammatillisen koulutuksen rahoituksesta yhteisvastuullisesti noin puolet.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäkohtainen, suoraan opetus- ja kulttuuriministeriötä saatava rahoitus jakautuu perus-, suorite- ja vaikuttavuusrahoituseriksi (laskennallisesti 70 – 20 – 10 %). Rahoituksen rakenne vuonna 2023 ¹ kuvataan yksityiskohtaisesti lähteen dokumenteissa. Vuoden 2023 kokonaisrahoituksen kohdentuminen järjestäjittäin näkyy opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain tekemässä suoritepäätöksessä ja sen liitteissä ².

Jämsän kaupungin tavoitteiden osalta haaste on se, että opetus- ja kulttuuriministeriölle kukin itsenäinen koulutuksen järjestäjä on oikeussubjekti, jolle myönnetään ammatillisten tutkintojen ja

¹ Kts. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus -yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023, Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2023:3, lähde: [Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – Yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023 \(oph.fi\)](#)

² Kts. Tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä ja perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta päättäminen sekä perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän ja arvonlisäverokorvausten euromäärän vahvistaminen vuodelle 2023 (vuoden 2023 varsinainen suoritepäätös), lähde: [Vuoden+2023+varsinainen+suoritepäätös.pdf \(okm.fi\)](#)

koulutuksen järjestämislupa ja jolle tehdään vuotuiset suorite- ja rahoituspäätökset. Se, liittyykö tai eroaako esim. kuntayhtymästä tai osakeyhtiöstä yksi tai useampi osapuoli tai osakas, esimerkiksi kunta, ei vaikuta suoraan ko. järjestäjän järjestämislupaan tai suorite- ja rahoituspäätökseen. Päätöksellähän ei ole sinällään vaikutusta valtakunnallisesti tai maakunnan, seutukunnan tai kunnan varsinaisten edunsaajien eli yritysten ja yhteisöjen tai kuntalaisten koulutus- ja osaamistarpeisiin tai niiden kehitykseen. Osapuolten tai omistajien yhteistyötä koskeva päätöksenteko ei kuulu mitenkään ministeriölle.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli painottanee jatkossa nykyistäkin voimakkaammin koulutusten tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä koulutusten laatua ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille tai jatko-opintoihin koulutuksen päätyttyä. Koulutuksen järjestäjän kustannusrakenne, esim. toteutuneen toiminnan alijäämäisyys tai investointitarpeet, ei ole argumentti rahoitusta myönnettäessä. Järjestäjän suoritteet (vrt. perus-, suorite- ja vaikuttavuusrahoitusosuudet) ratkaisevat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää loppuvuodesta tehtävällä suoritepäätöksellä ¹ ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrät ja perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen euromäärät tulevalle varainhoitovuodelle. Osa tavoitteellisista opiskelijavuosista ja perusrahoituksesta voidaan jättää jaettavaksi varainhoitovuoden aikana tehtävillä lisäsuoritepäätöksillä.

Varsinaisessa suoritepäätöksessä vahvistetaan myös suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen laskennassa käytettävät suoritteet ja perusrahoituksen tavoitteellisten opiskelijavuosien painotus. Vaikuttavuusrahoitus tuli osaksi laskennallista rahoitusta varainhoitovuodesta 2020 alkaen. Lisäksi suoritepäätöksessä vahvistetaan yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavien arvonlisäverokorvausten euromäärät.

Koulutuksen järjestäjien tulevan varainhoitovuoden rahoitus perustuu suoritepäätökseen ja se myönnetään koulutuksen järjestäjille rahoituspäätöksellä eduskunnan hyväksyttyä talousarvioesityksen.

Vuoden 2023 suorite- ja rahoituspäätöksen perusteella Suomen kymmenen suurinta ammatillisen koulutuksen järjestäjää ovat:

Koulutuksen järjestäjä	Laskennallinen rahoitus yhteensä (ei sis. alv) M€	Perusrahoituksen osuus %	Huomioita
Helsingin kaupunki	99,0	72	Oma kokoluokkansa, kunta järjestäjänä
Tampereen kaupunki	94,5	68	Oma kokoluokkansa, kunta järjestäjänä
Koulutus kuntayhtymä OSAO	74,8	67	
Espoon seudun koulutus kuntayhtymä Omnia	71,6	72	
Jyväskylän koulutus kuntayhtymä Gradia	67,6	67	Suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus
Keski-Uudenmaan koulutus kuntayhtymä	66,4	69	
Ammattiopisto Luovi Oy	64,9	83	Ammatillinen erityisoppilaitos

Savon Koulutus kuntayhtymä	64,8	68	
Koulutuskeskus Salpaus - kuntayhtymä	61,4	67	
Pohjois-Karjalan Koulutus kuntayhtymä	59,5	70	

Taulukko 8: Eräiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitus vuonna 2023, lähde: [Vuoden+2023+varsinainen+suoritepäätös.pdf \(okm.fi\)](#), kaikkineen rahoitusta saa 135 koulutuksen järjestäjää, yhteensä 2030,0 M€, vaihteluväli 0,002 – 99,0 M€, huom: suurimmista järjestäjistä kuntayhtymiä on seitsemän kymmenestä

Alla olevan, vuoden 2023 rahoitusasemaa kuvaavan taulukon mukaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymä on opiskelijavolyymiltaan ja rahoitukseltaan merkittävästi suurempi koulutuksen järjestäjä kuin SASKY koulutuskuntayhtymä tai Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä. Lisäksi sen suoritusrahoitus kertoo opiskelijoiden suorittaneen suhteellisesti enemmän tutkintoja ja niiden osia sekä sijoittuneen paremmin työelämään kuin vertailussa olevien kahden muun kuntayhtymän tunnusluvut osoittavat.

	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	SASKY koulutuskuntayhtymä	Äänekosken amatillisen koulutuksen kuntayhtymä
Tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä,	6 354	3 911	1 680
josta työvoimakoulutus	360	40	100
Perusrahoitus	45 347 518 €	26 515 475 €	12 571 589 €
ja sen harkinnanvarainen korotus	97 000 €	89 000 €	28 000 €
suoritusrahoitus	14 503 204 € 21,5 %	8 023 017 € 20,8 %	3 716 100 € 20,4 %
sekä vaikuttavuusrahoitus	7 674 182 € 11,4 %	4 019 363 € 10,4 %	1 916 215 € 10,5 %
Laskennallinen rahoitus yhteensä	67 621 904 €	38 646 855 €	18 231 904 €

Taulukko 9: Eräiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitus vuonna 2023, kts. Tavoitteellisten opiskelijavuosien määristä ja perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta päättäminen sekä perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän ja arvonnisäverokorvausten euromäärän vahvistaminen vuodelle 2023 (vuoden 2023 varsinainen suoritepäätös), lähde: [Vuoden+2023+varsinainen+suoritepäätös.pdf \(okm.fi\)](#)

¹ edellinen sivu, lähde: [Suoritepäätökset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Ammatillinen koulutus hallitusohjelmassa ja kehittäminen

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma ¹ julkaistiin 20.6.2023. Toimintansa periaatteista hallitus kirjaa mm. seuraavaa: ”Hallitus pyrkii toiminnassaan ennakoivaan ja erilaiset muutosvoimat tunnistavaan toimintatapaan. Poliittikkatoimien valmistelu perustuu poikkihallinnolliseen työotteeseen. Näin varmistetaan resurssien tehokas hyödyntäminen ja osaamisen joustava käyttö.” Kirjaus vastaa myös tämän selvitystyön laatimisen periaatteita.

Nostoja pääministeri Petteri Orvon hallituksen ohjelmasta:

- hallitus sitoutuu julkisen talouden tasapainottamiseen
- talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi, tavoitellaan 100 000 uutta työllistä ja 80 %:n työllisyysastetta vuoteen 2031
- uskottava talouspolitiikka edellyttää myös suoria säästötoimia
- **Suomen kunnat ovat murroksessa**; väestökehitys, taloustilanne, eriytyminen ja monet muut ilmiöt edellyttävät kuntien uudistumista ja uudistamista
- **seutukaupungit tarjoavat osaltaan mahdollisuuksia luoda kasvua esimerkiksi teollisuuden eri sektoreilla** ja varmistavat koko Suomen elinvoimaisuuden
- normituksen keventämishjelma osana kuntapolitiikkaa
- kuntien tehtäväkentän vakiinnuttamiseksi kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille hallituskauden aikana
- kuntien rahoituspohjan uudistaminen
- **vastuu koulutuspalveluista edellyttää riittävän laajaa väestöpohjaa**; tämä voi toteutua koulutuksen järjestäjätahon hakeutumisella joko järjestämisyhteistyöhön kuntalain sallimien yhteistoiminnan keinoin tai kuntaliitokseen
- Suomen työmarkkinoilla on pula osaavasta työvoimasta; hallitus vastaa osaajapulaan panostamalla kansainväliseen rekrytointiin ja vahvistaa samalla edellytyksiä talouden kasvuun
- koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa
- hallitus varmistaa, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille huolehtien näin yhteiskuntamme kantokyvystä
- lisätään aloituspaikkoja erityisesti aloilla ja alueilla, joilla on suurin työvoimapula (erityisesti sote)
- koulutusjärjestelmän kehittämisessä otetaan nykyistä paremmin huomioon tekoälyn ja digitalisaation mahdollisuudet
- varmistetaan, että mahdollisimman moni opintonsa aloittanut valmistuu ammattiin
- hallitus uudistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia; koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen
- hallitus uudistaa ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjausta vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta vahvistaa sekä järjestäjäneutraaliteettiä varmistaen
- **uudistetaan koulutuksen tarjonta vastaamaan nykyistä paremmin työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin, vienti- ja teollisuusmaakuntien tarpeet huomioiden**; rahoitusmalliin luodaan kannusteita myös ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen
- ammatillinen koulutus on keskeisessä roolissa myös TE2024-uudistuksessa erityisesti osaamisen päivittämisessä

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ensimmäisen talousarvioesityksen vuodelle 2024 osalta ammatillinen koulutus on ainoa koulutusmuoto, johon ei kohdistu leikkauksia; päinvastoin se saa 10 M€ lisärahoitusta ja täysmääräiset indeksikorotukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö Anita Lehikoinen kiteytti puheessaan 21.9.2023 ammatillisen koulutuksen tavoitteet seuraavasti:

¹ Lähde: Hallitusohjelma (valtioneuvosto.fi), Julkaisun pysyvä osoite: Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 - Valto (valtioneuvosto.fi)

Ammatillisen koulutuksen tavoitteista

- Amatillista koulutusta ja lukiokoulutusta kehitetään jatkossakin rinnakkaisina koulutusmuotoina, joilla on erilaiset tehtävät.
- Lähtökohtana järjestäjäneutraaliteetti eli ei muutosta nykytilaan.
- Amatillinen koulutus on keskeisessä roolissa TE2024-uudistuksessa erityisesti osaamisen päivittämisessä.
- Amatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko opintoihin.
- Amatillisen koulutuksen reformilla lisättiin työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja pyrittiin varmistamaan opintojen henkilökohtaistaminen, jotta opiskelijoiden tarpeet voitaisiin huomioida paremmin.

JÄMSÄ

Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, kansliapäällikkö Anita Lehikoinen 21.9.2023

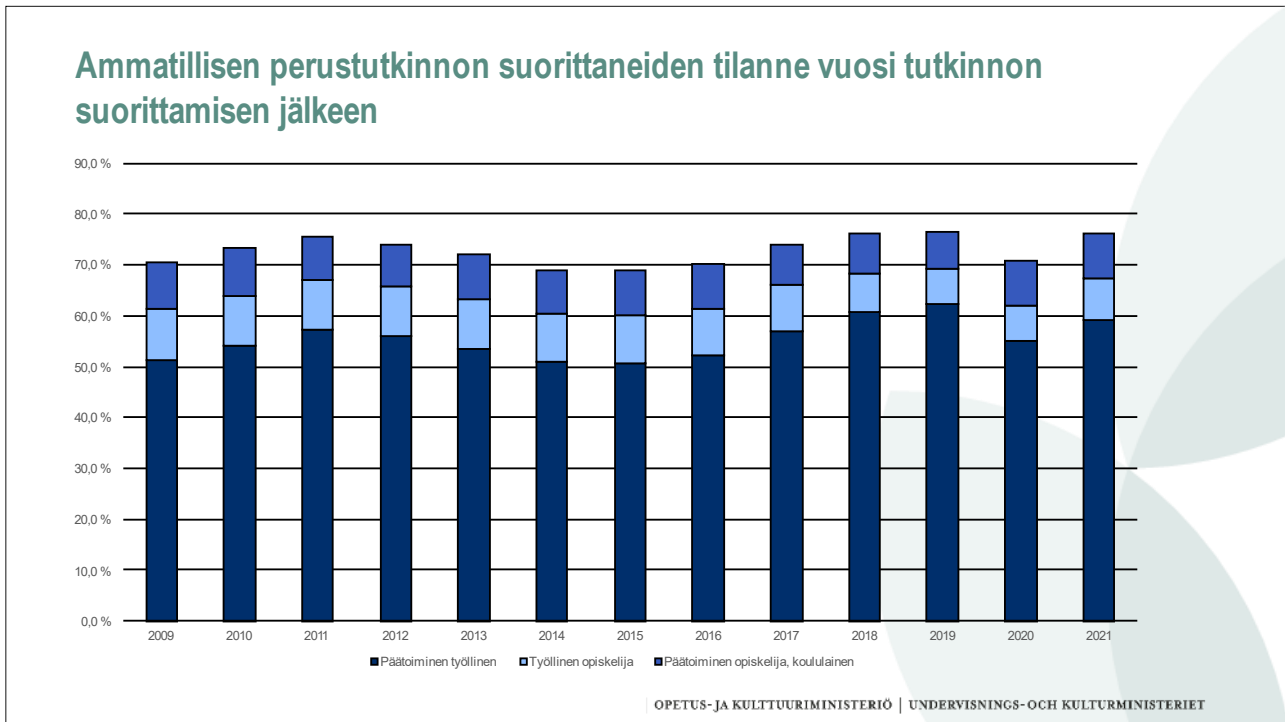
Kuva 11: Amatillisen koulutuksen lähivuosien tavoitteita pääministeri Petteri Orvon hallituksen ohjelman pohjalta, lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, kansliapäällikkö Anita Lehikoinen puheenvuoro 21.9.2023.

Amatillisen koulutuksen kehittämisen keskeisiä keinoja edellä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- **Rahoitusperusteet:** ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli uudistetaan, lain muutos valmistellaan vuoden 2024 aikana, järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen, vaikuttavuusrahoituksen mittaristoa kehitetään ja sen seuranta ajantasaistetaan, luodaan kannusteita myös ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen
- **Toiminnanohjaus:** ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjaus uudistetaan, vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta järjestäjäneutraaliteetti varmistuen, muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta valmistellaan vuoden 2024 aikana, tämä koskee mm. järjestämislupasääntelyn kehittämistä.
- Oppimisen tukea selkeytetään ja tuen ketju yhtenäistetään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, arvioidaan tarve säädösmuutoksille.
- Englanninkielinen opetus: englanninkielisten ammatillisten opintosisältöjen tarjontaa lisätään, esitellään opetusministerille päätösehdotukset haettuihin järjestämislupamuutoksiin, huomioidaan sääntelyn kehittäminen osana toiminnanohjauksen uudistamista.
- Tilauskoulutus: hallitus avaa ammatillisen koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden myydä tutkintoon johtavaa koulutusta markkinoilla kansalaisille vastaavalla tavalla kuin korkeakoulutuksessa, valmistellaan hallituksen esitys vuoden 2024 aikana.
- SOTE:n henkilöstön riittävyys ja saatavuus: varmistetaan hakijoiden soveltuvuus alalle, selvitetään tarve säätää pakolliset pääsy- ja soveltuvuuskokeet hoitajakoulutukseen hakeutuville, jatketaan kehittämistarpeiden pohjalta lainsäädännön valmistelua.
- Maahanmuutto ja kielitaidon hankinta: eri hallinnonalat valmistelevat maahan muuttavien kielitaidon kehittämistä, testaamista ja arviointia koskevia ehdotuksia yhdessä.
- **Amatillisen koulutuksen rahoitus:** amatillinen koulutus on Suomessa hyvin resursoitu, rahoituksen taso nousee vuodesta 2025 alkaen 10 miljoonalla eurolla, joka kohdistetaan oppimisen tukeen ja rahoitusmallin uudistamiseen, rahoitukseen kohdistuvat täysimääräiset indeksikorotukset.

Kaiken kaikkiaan pääministeri Petteri Orpon hallitus tulee edellyttämään, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät parantavat toimintansa tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta siten, että yhteiskunta (so. valtio ja kunnat ammatillisen koulutuksen rahoittajina) saa 2,1 Mrd €:n vuotuisen panostuksensa vastineeksi merkittävästi parempaa tuloksia kuin mitä nykyinen toimintamalli

edustaa. Pallo on siten koulutuksen järjestäjillä, joille turvataan tässä tehtävässä toistaiseksi työrauha. Sen rinnalla on huomattava, että hallitusohjelmassa ei siis aseteta minkäänlaisia tavoitteita ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkolle ja sen kehittämiseksi. Rakenteellisesta kehittämisestä ei ole ohjelmassa ”edes vihjausta”.

Kuva 12: Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Vertailun vuoksi ammattikorkeakoulutasolla keskimääräinen vaikuttavuus on yli 80 % ja yliopistotasolla yli 90 %. Lähde: Ville Heinonen, Ammatillinen koulutus ja osaavan työvoiman saatavuus, puheenvuoron tukiaineisto Kuntaliiton seminaarissa lokakuussa 2023

Jämsän kaupungin tulisikin kiinnittää huomiota, miten edellä kuvatut hallitusohjelman yleiset ja ammatillista koulutusta koskevat tavoitteet ja keinot sopivat yhteen Jämsän kaupungin eri yhteistyörakennevaihtoehtojen kanssa (strategisesti ja toiminnallisesti).

Kaiken kaikkiaan tällä hallituskaudella ammatillisen koulutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä kyse huomion kiinnittämisestä järjestäjien toiminnan asiakaslähtöisyyteen, palveluiden laatuun ja vaikuttavuuteen sekä tehokkuuteen. Pelkkä oppilaitoksen ylläpitäminen ei enää riitä. Niin ikään kattavasta kehittämishankekokonaisuudesta huolimatta uutta rahaa valtiolta järjestäjille ei ole luvassa ainakaan valtiosuuksina tai -avustuksina.

TE-palvelut 2024 -uudistus ja ammatillisen koulutuksen järjestäminen

Työllisyyden kuntakokeiluvaiheen päättyessä TE-palvelut siirtyvät valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa. Kuntien järjestämisvastuulle kuuluvista julkisista työvoimapalveluista ja niihin liittyvistä tehtävistä säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023). Tulevat työllisyysalueratkaisut ovat merkityksellisiä ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteiden tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta.

Ratkaisu tuo TE-palvelut lähelle jokaista kuntalaista ja mahdollistaa monimuotoisten palveluiden tarjoamisen yksilölliseen tilanteeseen ja tarpeisiin. Uudistuksen myötä TE-toimistoista ja ELY-keskuksista kuntiin siirtyy noin 4 000 työntekijää. TE-kokonaisuudesta muodostuukin jatkossa

kunnille merkittävä palvelukokonaisuus, jonka aiheuttamiin lisäkuluihin myönnetään täysi valtionosuus.

Nykyistä TE-hallintoa on joskus kritisoitu siitä, ettei sillä ole juurikaan taloudellisia kannusteita työttömyyden vähentämiseen tai työllisyyden parantamiseen. Tulossa olevan TE-uudistuksen myötä kunnille on puolestaan tulossa vahvat kannustimet.

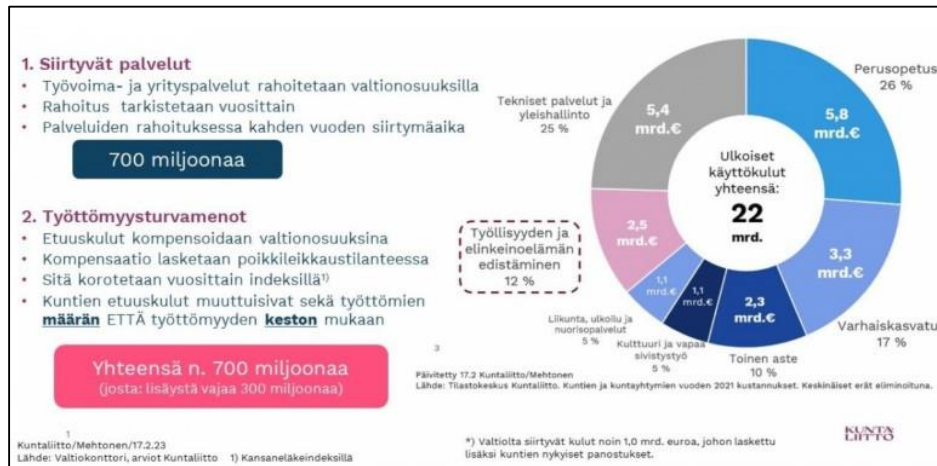
Kunnille siirtyvien palveluiden vaikuttavuuden mittaamista ja rahoituksen laskemista varten kuntien saamaan valtionosuuteen lisätään kaksi uutta valtionosuuskriteeriä: työikäinen väestö eli 18–64-vuotiaat sekä työttömien lukumäärä ¹. Valtionosuuskriteerien mukainen rahoitus lasketaan kuntakohtaisesti vuosittain.

Kuva 13: TE-palveluiden rahoitus, lähde: Kuntaliitto, Blogisarja: TE-uudistus ja rahoitus: Kannustimet, kts. [TE-uudistus ja rahoitus: Kannustimet | Kuntaliitto.fi](#) Huom: Laajan työttömyyden kriteerin painoarvo rahoituksessa on vajaa 50 prosenttia. Painotuksen taustalla on ajatus kannustavuudesta. Jos työttömät saadaan töihin, pienenee valtionrahoitus ainoastaan laajan työttömyyden kriteerin osalta, muut osat pysyvät ennallaan. Tämä on yleiskatteellisen valtionosuuden perusidea, rahoitus ei ole korvamerkittyä. Säästyneet rahat saa käyttää haluamallaan tavalla.

¹ Lähde: Kuntaliitto, Blogisarja: TE-uudistus ja rahoitus: Kannustimet, kts. [TE-uudistus ja rahoitus: Kannustimet | Kuntaliitto.fi](#)

TE-uudistus muuttaa kuntataloutta

JÄMSÄ

Kuva 14: TE-uudistus muuttaa kuntataloutta, lähde: Kuntaliitto, Blogisarja: TE-uudistuksen raha-asiat, osa 1, TE-uudistus ja rahoitus: Miten lisäkulut korvataan kunnille?, kts. [TE-uudistus ja rahoitus: Miten lisäkulut korvataan kunnille?](#) | [Kuntaliitto.fi](#)

Ratkaisevaa onnistumisen kannalta on, että kunnat ja muut toimijat selkiyttävät vastuut ja roolit työllisyyden hoidossa sekä rakentavat yhdessä saumattomia ja tavoitteellisia asiakaspolkuja. Työllisyyden edistämisen yhdyspintoja on esitelty Kuntaliiton selvityksessä ¹ eri toimijoiden tehtävistä ja työnjaosta sekä alueellisten yhdyspintojen organisoinnista. Aineisto on jaettu seuraavien väliotsikoiden alle:

- rakenteet luovat raameja yhteistyöhön
- tavoitteet ja yhteinen ymmärrys ohjaavat toimintaa (vrt. ekosysteemiajattelu, esim. elinvoiman ja/tai työllisyyden ekosysteemit)
- moniammatilliset työkyvyn tuen tiimit palvelevat laajasti
- jatkuva yhdessä kehittäminen (esim. parhaat käytänteet, huom: strateginen yhdyspintatyö vielä ohutta)
- käytännön toimintatavat näkyväksi verkossa ja yhteisissä tiloissa
- + kokemuksia kuntouttavasta työtoiminnasta – järjestämisessä alueellisia eroja

Tähän asti Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) on tuottanut TE-palveluita valtion viranomaisena Keski-Suomen maakunnissa. Keski-Suomessa TE-toimistolla on kolme toimipaikkaa (Jyväskylä, Jämsä ja Äänekoski).

Osa kunnista (yhteensä 25 kokeilualueetta ja 118 kuntaa) on ollut mukana 1.3.2021 käynnistyneissä työllisyyden kuntakokeiluissa, joissa on testattu työvoima- ja yrityspalveluiden erilaisia toimintatapoja ja -malleja. Keski-Suomen näkökulmasta mielenkiintoisia ovat seuraavat kokeilualueet:

- nro 6, Jyväskylän seudun kuntakokeilu: Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Äänekoski
- nro 7, Jämsä-Keuruu-Saarijärvi kuntakokeilu: Jämsä, Keuruu, Saarijärvi
- nro 14, Pirkanmaan kuntakokeilu: Tampere, Akaa, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Kangasala, Kihniö, Lempäälä, Mänttä-Vilppula, Nokia, Orivesi, Parkano, Pirkkala, Punkalaidun, Pälkäne, Ruovesi, Sastamala, Urjala, Valkeakoski, Vesilahti, Virrat, Ylöjärvi

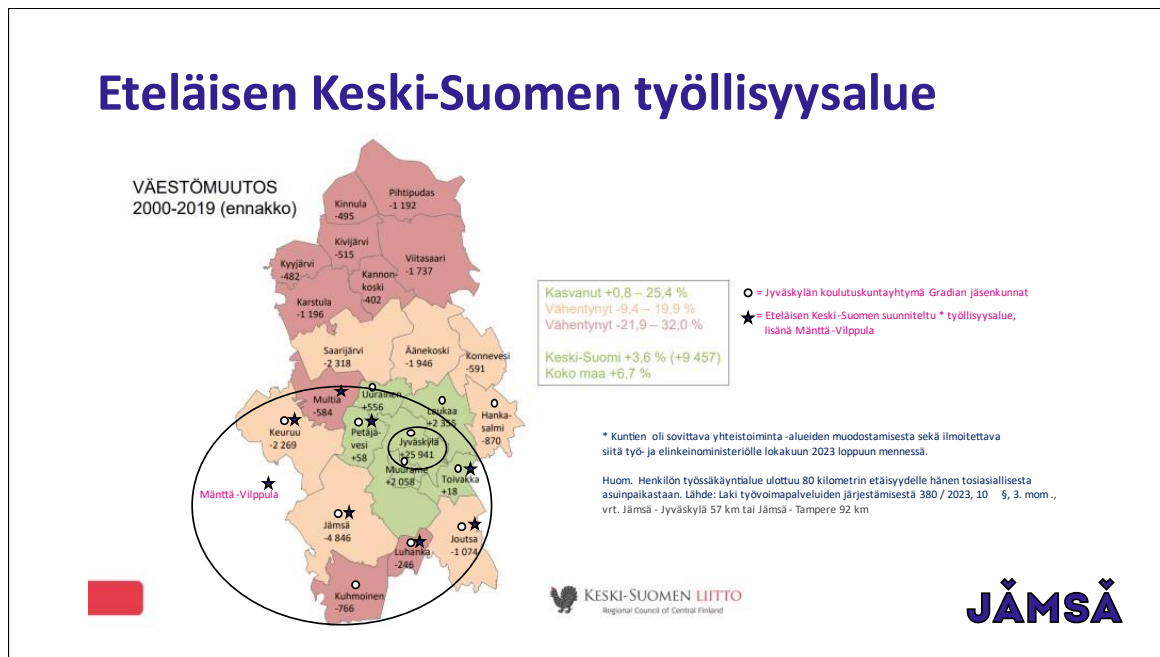
¹ Lähde: Kuntaliitto, Työllisyyden edistämisen yhdyspinnat, kts. [TyöllisyydenEdistämisenYhdyspinnat_loppuraportti \(kuntaliitto.fi\)](#)

Jämsä on ollut kokeilussa yhdessä Keuruun ja Saarijärven kanssa. Kokeilussa on vastattu noin 1 200 jämsäläisen (< 30 v., ei ansiopäivärahaa ja maahanmuuttajat) TE-palveluista. Palvelua tuottamassa on 12 asiantuntijaa: työllisyyspäällikkö, 3 omavalmentajaa, 7 asiantuntijaa ja työkykykoordinaattori. Apua on tarjottu työttömille ja työttömyysuhan alaisille niin työnhakuun ja kouluttautumiseen kuin työnantajille palkkatukeen, Jämsä-lisään ja työllisyyskokeiluihin. Yksikkö on niin ikään vastannut Jämsän kaupungin työllisyyden hoidosta mm. kesätöiden kohdalla.

Kaikkia kokeiluja on seurattu jatkuvan tilastoseurannan ja vaikuttavuusarvioinnin avulla. TEM on valmistellut yhteistyössä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa kokeilujen valtakunnalliset seurantamittarit ja kokeilualueille tuotetaan seurantatietoa kokeilun edistymisestä kuukausittain. ¹

Keski-Suomeen näyttää nyt todennäköisesti syntyvän kolme alueen malli; Jyväskylän alue, Äänekosken alue ja Eteläisen Keski-Suomen alue. Eteläisen Keski-Suomen alue on vahvistettu ja Jämsä tulee toimimaan sen vastuukuntana. Työllisyysalueeseen kuuluvat Jämsän lisäksi Keuruu, Multia, Petäjävesi, Luhanka, Joutsa, Mänttä-Vilppula ja Toivakka.

Työllisyysaluevalmistelussa kuntien on määrä muodostaa alueita, joiden työvoimapohjan on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Keski-Suomen kuntien yhteenlaskettu työvoiman määrä on 123 300 henkilöä. Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen työvoimamäärä on 22 150 henkilöä ja työvoimaennuste (2035) 18 285. Mänttä-Vilppulan tultua mukaan alueen työvoimamäärä nousi 25 887:ään ja työvoimaennuste 21 086:een. ² Vertailun vuoksi Jämsän työvoimapohja on 8 381 henkilöä (vuosi 2020) ja työvoimaennuste vuodelle 2035 on 5 951 henkilöä. ³

Kuva 15: Suunniteltu Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalue (suuri ympyrä, tähdellä merkityt kunnat) poikkeaa nykyisen Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenpohjasta (pallolla merkityt kunnat) merkittävästi, millä on vaikutuksensa ammatillisen koulutuksen palveluiden integroimisessa osaksi työnhakijan kokonaispalveluja. Toisaalta kaupungin suunniteltu asema vastuukuntana, vahvistaa sen neuvotteluasemaa Jyväskylän muodostaessa oman työllisyysalueensa.

¹ Työllisyyden kuntakokeilujen tilastoseuranta ja arviointi, kts. [Tilastoseuranta ja arviointi - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#) Huom: Tietoportaalit sisältää neljä laajempaa sovelluskokonaisuutta, joiden avulla on mahdollista seurata muun muassa kokeilujen ja TE-toimistojen vastuulla olevien työnhakijamäärien, palveluiden käytön ja virtaamatietojen sekä työttömyysasteen kehitystä kokeilukunnissa tai -alueilla.

² Lähde: Jämsän kaupunginhallituksen pöytäkirja 11.9.2023 § 222, kts. [Dynasty tietopalvelu : Jämsän kaupunki \(oncloudos.com\)](#)

³ Lähde: Jämsän kaupunginhallituksen pöytäkirja 8.5.2023 § 120, kts. [Dynasty tietopalvelu : Jämsän kaupunki \(oncloudos.com\)](#)

Vertailun vuoksi on todettava, että Pirkanmaa ei onnistunut koko maakunnan kattavan yhden työllisyysalueen perustamisneuvotteluissa. Läntinen Pirkanmaa eli Sastamala vastuukuntana sekä Punkalaidun, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Parkano ja Kihniö jatkavat oman työllisyysalueensa valmistelua. Viisitoista muuta kuntaa jatkavat valmistelutyötä Tampereen johdolla (so. Tampere vastuukuntana) tosin perälautamenettelyssä. Valkeakosken poikkeuslupahakemus esitettiin hylättäväksi.

Kuntien tuli toimittaa viimeistään 31.10.2023 työ- ja elinkeinoministeriölle suunnitelma työvoimapalvelujen järjestämiseksi ¹, muiden vaadittujen dokumenttien ohella. Järjestämisen suunnitelma myös auttaa TEM:ä arvioimaan työllisyysalueiden ja kuntien edellytyksiä suoriutua järjestämistä vastuuseen ja palveluiden tarjoamiseen liittyvistä velvoitteistaan.

Järjestämislain ² 9 §:n mukaan työvoimaviranomaisten tulee tehdä julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanossa, suunnittelussa ja kehittämisessä yhteistyötä keskenään sekä ELY-keskusten, KEHA-keskuksen, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työelämän järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Edellä mainitut vastaavat pääosin myös kotoutumislain mukaisia keskeisiä yhteistyötahoja.

Jyväskylän suunnitellun työllisyysalueen valmistelu on pidemmällä kuin Äänekosken tai Eteläisen Keski-Suomen. ”Maaliin” alueet tullevat kuitenkin samanaikaisesti työllisyysalueitten aloittaessa varsinaisen toimintansa. Kaikkien kolmen alueen koordinaattorit sekä muut asiantuntijat ja verkostoyhteistyökumppanit tekevätkin laaja-alaisesti yhteistyötä, mm. useat suunnittelu- ja kehittämistyöryhmät ovat yhteisiä.

Tässä vaiheessa on huomattava, että työllisyysalueitten suunnittelu sisältää vielä merkittävän määrän epävarmuustekijöitä, ml. valtioneuvoston lopullinen päätös tulevista alueista, niiden rahoitus sekä alueille siirtyvä henkilöstö ja sen asema. Vastaavasti alueet eivät ole tehneet vielä päätöksiä siitä, mitkä palvelut ne tulevat tekemään itse, mitkä hankkimaan markkinavuoropuhelun jälkeen ostopalveluina muilta toimijoilta. Valmistelussa on kuitenkin jo todettu, että työllisyysalueet ovat väestöpohjaltaan niin pieniä, ettei kaikkia ostopalveluita kyetä kattavasti kilpailuttamaan aluekohtaisesti. Siksikin tarvitaan yhteistyötä.

Organisaationäkökulmasta TE-palvelut sijoitettaneen Jämsän kaupunginkaupunginhallituksen alaiseksi toiminnaksi konsernihallintoon. Tällöin tulee varmistaa, että luontainen, kysyntäohjautuva synergia ja yhteistyö Elinvoima- toimialan muiden palveluiden ja kaupungin yrityskehityksen kanssa toteutuvat riittävästi.

Valtion- ja kuntatalous

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, kuntien ja hyvinvointialueiden muodostamasta paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista

Valtiovarainministeriön 23.3.2023 julkaiseman *Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2023 – 2027* -asiakirjan ³ mukaan Suomen ulkoinen ympäristö on ollut tällä hallituskaudella historiallisessa myllerryksessä, kun maailmantaloutta horjutti ensin koronapandemia ja heti sen laannuttua Venäjän hyökkäyssota alkoi Ukrainassa. Näin ollen Suomen talous on kohdannut kaksi merkittävää ulkoista kriisiä, joilla on ollut vaikutuksia julkiseen talouteen välillisesti reaalityalouden sekä suoraan kriisien vaikutusten torjuntatoimien kautta.

¹ Ohjeistus kunnille työvoimapalveluiden järjestämistä koskevasta suunnitelmasta, VN/17693/2023.

² Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380 / 2023, kts. [Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023 -Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ©](#)

³ Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024 – 2027, Valtiovarainministeriö, 23.3.2023, VN/25823/2022, kts. [Microsoft Word - julkisen+talouden+suunnitelma+vuosille+2024+2027.docx \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Väestön ikääntymisen vuoksi julkisessa taloudessa on myös kestävyysongelma, jota ei ole saatu ratkaistua. Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan menoja. Julkisen talouden vakauttaminen ja velkakestävyys turvaaminen edellyttävät mittaluokaltaan riittävän suurta, kahden vaalikauden mittaista ohjelmaa.

Hallitus on peräkkäisten kriisien oloissa harjoittanut aktiivista, elvyttävää finanssipolitiikkaa. Vuonna 2020 laitettiin liikkeelle mittavia tukipaketteja yrityksille ja kotitalouksille sekä muita koronatoimia, joiden vaikutukset vähitellen hiipuivat. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan myötä hallitus käynnisti v. 2022 mittavat varautumistoimet ja vuosiin 2022—2023 ajoittuvat kotitalouksien tukitoimet kohonneiden energiakustannusten johdosta.

VM:n ennusteen mukaan BKT:n arvioidaan supistuvan Suomessa 0,2 % v. 2023. Yksityinen kulutus vähenee, kun hintojen ja korkojen nopea nousu heikentää kotitalouksien reaalisia käytettävissä olevia tuloja. Inflaatio hidastuu ja tulojen kasvu nopeutuu v. 2024. BKT:n kasvu toipuukin 1,3 % ja 1,6 % kasvuun vuosina 2024 ja 2025. Vuonna 2023 työllisyystilanne heikkenee lievästi, mutta paranee uudelleen vuodesta 2024. Työllisyysaste nousee 74,2 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Vuosina 2026—2027 BKT:n kasvun arvioidaan olevan n. 1,5 % vuosittain. Julkisen talouden vuosina 2021—2022 kohentunut rahoitusasema alkaa heiketä vuodesta 2023 lähtien. Nähtävissä oleva lähivuosien talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden tulojen ja menojen välistä epätasapainoa ja alijäämää pysyy suurena.

Pääministeri Orpon hallitus sitoutuu vaalikauden aikana vahvistamaan julkista taloutta pysyvästi toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Julkinen talous huomioidaan kokonaisuutena alasektoreiden (valtio, kunnat, hyvinvointialueet, sosiaaliturvarahastot) välisen osaoptimoinnin välttämiseksi.¹

VM:n mukaan kuntien valtionavut ovat 5,4 mrd. euroa v. 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat 3,9 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,6 mrd. euroa.² Vuoden 2027 tasolla valtionavut ovat n. 6,2 mrd. euroa, josta laskennalliset valtionosuudet ovat 4,9 mrd. euroa. Kuntien valtionapuja lisää erityisesti v. 2025 työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille ja siihen liittyvä kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuden kasvattaminen. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on kehyskaudella lähellä neutraalia.

Kuntien tehtävät painottuvat VM:n mukaan nykyisin voimakkaasti lapsi- ja nuorisoikäluokkien tarvitsemien koulutus ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) yhteenlaskettu palvelutarve on painelaskelmassa kehysvuosina laskeva syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman loivennettu, sillä monissa pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös työllisyyden kehitys sekä varhaiskasvatuksen osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

Työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle vuodesta 2025 alkaen. Tämä laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja n. 840 milj. eurolla. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa n. 4 000 henkilötyövuodella, mikä näkyy v. 2025 henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna. Myös ostot kasvavat uudistuksen seurauksena. Uudistuksen myötä kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee, mikä puolestaan heijastuu v. 2025 avustusmenojen tason muutokseen.

¹ Lähde: *Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024*, ISSN 1237-4318, Helsinki 2023 kts. [Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi)

² Vrt.: Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi 2024 kuntien käyttötalouden valtionapuihin ehdotetaan n. 5,1 mrd. euroa v. 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 3,7 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,6 mrd. euroa.

Toimintaympäristön muutosten yhteenveto Jämsän kaupungin kannalta

Jämsän kaupungin toimintaympäristön muutostekijöistä painottuvat selvityshanketta varten haastateltujen eri sidosryhmien edustajien mielestä erityisesti seuraavat negatiiviset (heikkous tai uhka) ja positiiviset (vahvuus tai mahdollisuus) tekijät.

Heikkous tai uhka	Vahvuus tai mahdollisuus
<ul style="list-style-type: none">väkiluvun ja väestörakenteen negatiivinen muutostyövoiman saatavuus ja kohtaanto-ongelmaostovoiman raju heikkeneminenjulkishallinnon talouksien vaikea tilanne	<ul style="list-style-type: none">peruspalvelut perheillevuorovaikutus kaupunki ⇔ yrityksetreagoinnin ja päätöksenteon nopeus ja ketteryys sekä ryhdikkyys2. asteen ammatillinen koulutus lähipalveluna, koulutuksen rahoitus

Taulukko 10: Jämsän kaupungin toimintaympäristön heikkoudet ja uhat sekä vahvuudet ja mahdollisuudet

Jämsän kaupungin talous heikkenee ennusteiden mukaan merkittävästi vuosina 2024 - 26. Siksi kuntatalouteen kohdistetaan merkittäviä säästövelvoitteita ^{1 2}, ja kuntaveroa on korotettu ³. Säästöt näkyvät henkilöstön määrässä, mutta myös kuntalaisten ja yritysten palveluissa. Tilanteesta huolimatta Jämsä ei täyttänyt vuonna 2022 yhtään erityisen kuntajakoselvityksen kriteereistä. Kaupungin velka/asukas alittaa selvästi Suomen koko kuntakentän keskiarvon.

Sote-uudistuksesta johtuva kuntien uusi asema ja rooli sekä TE -palvelut 2024 -uudistus muokkaavat voimakkaasti kuntakentän, mm. Jämsän kaupungin tehtäviä ja palveluita, mutta myös taloutta. Etenkin TE-uudistus haastaa kunnat arvioimaan ja kehittämään koulutuspalveluidensa tulossellisuutta ja vaikuttavuutta, esim. kotoutumis- ja ammatillisessa koulutuksessa tai TE-palveluiden muissa aktiivitoimenpiteissä olevien sijoittumista avoimille työmarkkinoille.

Vaikeina aikoina kunnallisessa päätöksenteossa on keskitytty kunnan lakisäätteisten peruspalveluiden turvaamiseen sekä valikoiden elinvoimaisuutta tukeviin strategisiin kärkisiin. Eri kuntien strategiat ovatkin täynnä valintoja, joita konkretisoidaan sektorikohtaisissa strategioissa, esim. matkailustrategiassa tai Elinvoimaohjelmassa tai koko kunnan kattavissa kärkihankkeissa.

Myös ammatillisen koulutuksen järjestämiselle on asetettu haaste löytää uusia vaikuttavia tapoja toimia ja palvella; osaamispalveluiden (ent. koulutus) järjestäminen ja tuottaminen eri yksilöiden ja yritysten perusteltuihin kehittämistarpeisiin ei saa olla jatkossa seinistä kiinni. Koulutus voidaankin nähdä tulevaisuudessa yhä enemmän kuntalaisten sekä työ- ja elinkeinoelämän palveluna, ei niinkään oppilaitosrakennukseen sijoittuvana instituutiona.

Aiemmin ammatillisen koulutuksen järjestäjiin ei ole aiemmin kohdistunut nyt nähtyä kiinnostusta kuntakentässä. On riittänyt, että järjestäjäorganisaatioita on johdettu laadukkaasti ja vaikuttavasti sekä siinä mielessä tehokkaasti, ettei järjestäjä ole tullut kunnan kukkarolle. Kuntien sivistystoimi tms. omistajaohjauksesta vastaavat yksiköt ovatkin voineet keskittyä täysipainoisesti perusasteen sekä toisen asteen koulutuksen yhteistyön kehittämiseen.

¹ Jämsän kaupungin kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 11.9.2023 § 217 1) merkitä talouden tilanteen tiedoksi, 2) ohjeistaa lautakuntia ja talousarvion valmistelijoita konkretisoimaan talousarviovuodelle 2024 yhteensä kahden miljoonan euron säästötavoitteet ja taloussuunnitelmavuosille 2025, 2026 ja 2027 kolmen miljoonan euron säästötavoitteet vuositasolla ja 3) ohjeistaa talouspalvelut valmistelemaan yhteensä 10-12 miljoonan euron tase-eräratkaisut sekä 3-5 miljoonan euron veroratkaisut taloussuunnitelmavuosille 2024 - 2027.

² Kaupungin talousohjelman säästöjen vaikutuksia, kts. [Kaupungin talousohjelman säästöjen vaikutuksia – Jämsän kaupunki \(jamsa.fi\)](#)

³ <https://jamsa10.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting&id=2023323>

Useiden kuntatalouksien, mm. Jämsän kaupungin realiteetti lienee jatkossa kuitenkin se, ettei kunnan kaikkia palveluja voida pitkällä tähtäimellä tarjota jokaisessa kylässä lähipalveluna. Voidaanko sitten maakuntatason palveluja tarjota joka kunnassa, liittyy nyt meneillään olevaan selvitykseen ja sitä mahdollisesti seuraavaan päätöksentekoon.

3. Kuntien, erityisesti ammatillisen koulutuksen järjestämisen omistajaohjaus

Yleistä kuntien omistajaohjauksesta

Omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Toimenpiteet voivat liittyä mm. perustamissopimukseen, yhtiöjärjestysmääräyksiin, muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille tai muuhun kunnan määräysvallan käyttöön. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa **otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus**. Konserniohjeessa määritellään menettelytavat, joilla omistajaohjaus tapahtuu. ¹

Omistajaohjaus kuntayhtymässä

Kuntien ammatillisen koulutuksen järjestämiselle on periaatteessa kolme pääasiallista organisaatiovaihtoehtoa: toiminnan järjestäminen oman kuntaorganisaation tuottamana (esim. Helsinki tai Tampere) sekä toiminnan järjestäminen yksin tai muiden kuntien kanssa osakeyhtiömuodossa (esim. Mikkeli ja Oulu), kuntayhtymämuodossa (esim. Jyväskylä ja Espoo) tai säätiömuodossa.

Kuntayhtymämuoto on kuntien pääasiallinen organisatorinen tapa järjestää ammatillista koulutusta yhdessä. Lähtökohtaisesti kuntayhtymän toiminta sille asetetussa työkaluroolissa on aina alisteista toimialueen edunmuodostukselle, kuntien strategioille sekä niihin kirjatuille päämäärille. Kuntayhtymällä, sen strategisella luottamushenkilöjohtolla tai operatiivisella virkahenkilöjohtolla, ei tulisi olla näistä poikkeavaa agenda. Luonnollisesti ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö, järjestämislupa ja rahoitus asettavat päätöksenteolle tietyt toimialakohtaiset rajat edellyttäen, että koulutuksen järjestäjän toiminta on eräiltä osin valtion (opetus ja kulttuuriministeriön) ohjauksessa (kts. tarkemmin ammatillisen koulutuksen säädöspohja).

Kuntien omistajaohjauksen keskeisiä juridisia instrumentteja ovat sopimukset, esim. kuntayhtymän perustamissopimus. Koska kunnilla ei ole ammatillisen koulutuksen kuntayhtymään rahoitusohjausta (valtionosuudet suoraan opetus- ja kulttuuriministeriöltä kuntayhtymälle), viimekädessä palvelutuotannon laatu ja vaikuttavuus ovat kiinni omistajien yhdessä asettamista tavoitteista sekä osapuolten välisestä jatkuvasta vuorovaikutuksesta.

Kuntaliiton vuonna 2019 julkaiseman ammatillisen koulutuksen omistajaohjausta koskevan julkaisun *Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi* ² esipuheessa Kuntaliiton silloinen toimitusjohtaja Jari Koskinen kirjoittaa mm. seuraavaa:

¹ Lähde: kuntalaki 46 § ja [Konserniohjaus ja omistajapolitiikka | Kuntaliitto.fi](#)

² Lähde: Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi, Kuntien omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, Kuntaliitto 2019. Julkaisu on osa Suomen Kuntaliiton ja FCG Konsultointi Oy:n yhdessä vuosina 2016–2018 toteuttamaa Ammatillisen koulutuksen omistajaohjausprojektia (OMA). Projektissa olivat mukana myös Jyväskylän kaupunki ja Jyväskylän ammattiopisto Gradia.

"Kuntien luottamushenkilöt käyttävät kuntiensa ääntä ja päätäntävaltaa oman alueensa ammatillisen koulutuksen strategisessa ohjauksessa. Omistajaohjauksen merkitys korostuu päätettäessä työvoimatarpeeseen perustuvista alueellisista koulutustarpeista.

Tärkeintä omistajaohjauksessa on omistajakuntien ja niiden omistaman koulutuskuntayhtymän tai koulutusosakeyhtiön yhteinen ymmärrys strategisista tavoitteista. Strategisen ajattelun lisäksi pelisääntöjen, roolien ja vastuunjaon kirkastaminen on keskeistä omistajaohjauksessa. Yhteisen luottamuksellisen vuorovaikutuksen syntyminen osapuolten välille on toimivan omistajaohjauksen perusta, jolloin haastavatkin ratkaisut pystytään tekemään pitkäjänteisesti ja strategisesti. Omistajaohjauksen kautta tapahtuva päätöksenteko vahvistaa kunnallista itsehallintoa."

Lainaus: Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi, Kuntien omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, Kuntaliitto 2019

Voimassa oleva *Kuntalaki* astui voimaan vuonna 2015. *Kuntalain* ¹ 46 - 48 §:issä säädetään omistajaohjauksesta. Lakia sovelletaan myös kuntayhtymään (64 §).

46 §

Omistajaohjaus

Omistajaohjaus tarkoittaa toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.

Toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun kunnan määräysvallan käyttöön.

47 §

Kunnan tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje

Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan kunnan tytäryhteisöjen sekä soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen.

Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta;
- 2) konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
- 3) tiedottamisesta ja kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
- 4) velvollisuudesta hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
- 5) konsernin sisäisistä palveluista;
- 6) kunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
- 7) kunnan tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta.

48 §

Konsernijohto

Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta.

Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

64 §

Kuntaa koskevien säännösten soveltaminen kuntayhtymässä

Kuntayhtymään sovelletaan, mitä kunnasta säädetään 2, 6, 7, 10, 14, 18, 19, 22, 23 ja 29 §:ssä, 6 luvussa, 39, 40, 46,47 ja 48 §:ssä sekä 9-16 luvussa.

¹ Lähde: Kuntalaki 10.4.2015 / 410, kts. [Kuntalaki 410/2015 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX](#) ©

Kuntalain vaatimusten kehittyessä kunnilta edellytetään aiempaa järjestelmällisempää omistajapolitiikkaa ja omistajaohjausta. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että Jämsän kaupungin on määriteltävä omistajapolitiikkansa osana kuntastrategiaa sekä myös omistajaohjauksen periaatteet. Niin ikään arjen toiminnassa kunnanvaltuuston ja -hallituksen sekä konsernijohdon ja konserniyksikön työnjaon, tehtävien ja roolien omistajaohjauksessa tulee olla selkeät.

Kuntien on otettava kuntayhtymän toimialaan ja talouteen liittyvä osaaminen, asiantuntemus ja kokemus huomioon kuntayhtymän valtuuston jäsenten valinnassa. Henkilöstövalinnat ja ohjeiden antaminen Jämsän kaupunkia kuntayhtymässä edustaville henkilöille ovat tärkeitä omistajaohjauksellisia asioita.

Omistajaohjauksen toimintamalleja on paljon, erilaisia. Ei siis vain yhtä oikeaa tai "parasta". Kulloistakin toimintamallia selittää järjestäjäorganisaation toimintaympäristö ja omistajat sekä järjestäjän nykytila ja tulevaisuuden päämäärät. Organisaatio kaikkineen, sisältäen myös sen päätöksentekokulttuurin ja toimintamallin, on aina työkalu organisaation strategian toteuttamiseksi.

Omistajaohjauksen perusasiakirjat

Kuntayhtymän perusasiakirjat muodostavat vakaan pohjan sen toiminnalle ja hallinnolle. Kuntayhtymän toimialan, tarkoituksen ja tavoitteiden kirjaamisen lisäksi niissä pyritään ennakoimaan myös mahdolliset ristiriitatilanteissa toimiminen. Perusasiakirjoja voidaan muuttaa ja muutetaankin aika ajoin, mutta lähtökohta on, että niihin kirjatut säännöt ovat suhteellisen pysyviä; luovathan ne perustan kuntayhtymän rakenteelle, toimintaprosesseille ja viime kädessä sen koko kulttuurille. Keskeisimmät perusasiakirjat ovat perussopimus ja hallintosääntö. Muutoin kuntayhtymän tavat, asiakirjojen hyödyntäminen omistajaohjauksessa ja kulttuuri muodostuvat ja kehittyvät kuntayhtymän ja sen omistajien arjen yhteistoiminnassa.

Kuntayhtymän *perussopimuksen* ovat hyväksyneet jäsenkuntien valtuustot, jotka ovat sopimuksen osapuolia. Sopimuksen minimisisällöstä on säädetty kuntalain 56 §:ssä ja muuttamisesta 57 §:ssä.

56§

Kuntayhtymän perussopimus

Kuntayhtymän perussopimuksessa on sovittava ainakin:

- kuntayhtymän nimestä, kotipaikasta ja jäsenkunnista;
- kuntayhtymän tehtävistä sekä tarvittaessa 8 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun siirtymisestä;
- yhtymäkokousedustajien tai yhtymävaltuuston taikka muun ylintä päätösvaltaa käyttävän toimielimen jäsenten lukumäärästä ja äänivallan perusteista;
- kuntayhtymän muista toimitelmistä sekä niiden tehtävistä, päätösvalasta ja koollekutsumisesta;
- siitä, mikä kuntayhtymän toimitelin valvoo kuntayhtymän etua, edustaa kuntayhtymää ja tekee sen puolesta sopimukset; (21.5.2021/419)
- jäsenkuntien osuudesta kuntayhtymän peruspääomaan ja varoihin sekä vastuusta sen veloista sekä muista kuntayhtymän taloutta koskevissa asioissa; (21.5.2021/419)
- kuntayhtymän hallinnon ja talouden tarkastuksesta;
- kuntayhtymästä eroavan jäsenkunnan ja toimintaa jatkavien jäsenkuntien asemasta;
- kuntayhtymän purkamisesta ja loppuselvityksen suorittamisesta;
- menettelystä, jolla kuntayhtymän alijäämä katetaan tilanteessa, jossa jäsenkunnat eivät ole hyväksyneet 119 § 2 momentissa tarkoitettua sopimusta kuntayhtymän talouden tasapainottamisesta;
- talouden ja toiminnan seurantajärjestelmästä ja raportoinnista jäsenkunnille

57§

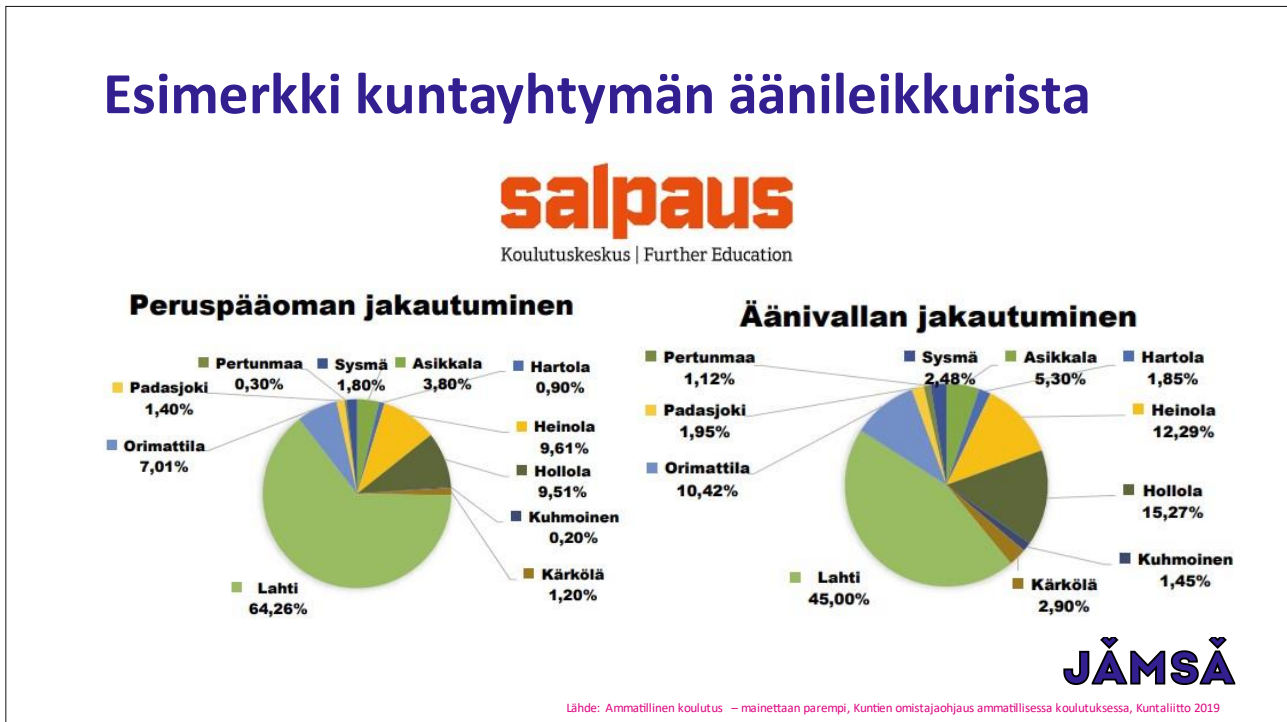
Perussopimuksen muuttaminen

Jos perussopimuksessa ei ole toisin sovittu, perussopimusta voidaan muuttaa, jos vähintään kaksi kolmannelta jäsenkunnista sitä kannattaa ja niiden asukasluku on vähintään puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta.

Lakisääteisessä yhteistoiminnassa jäsenkuntaa ei kuitenkaan voida ilman suostumusta velvoittaa osallistumaan uusien vapaaehtoisten tehtävien hoitamiseen ja näistä aiheutuviin kustannuksiin.

Kirjoittajan huom: perussopimukseen voidaan kirjata myös mahdollinen rajoitus äänivaltaan eli ns. "äänileikkuri"

Useissa kuntayhtymien perussopimuksissa on sovittu ns. "äänivaltaleikkurista", joka rajoittaa suurten ja kasvattaa pienten jäsenten painoarvoa päätöksenteossa. Näin yhden tai muutaman suuren jäsenkunnan asema ei nouse liian dominoivaksi kuntayhtymän päätöksenteossa. Ratkaisu lisää kuntien yhdenvertaisuutta ja yhteistyöhakuisuutta sekä alueen ja jäsenkuntien yhteisiin nimittäjiin ja jaettuihin tavoitteisiin keskittymistä kuntayhtymän eri hallintoelimissä.

Kuva 16: Äänileikkuri kuntayhtymän päätöksenteossa, Case: Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, lähde: Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi, Kuntien omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, Kuntaliitto 2019. Äänivaltaleikkuri estää ns. "pääomistajan" suvereenin vallan käytön, kannustaa luottamuksen ja vuorovaikutuksen rakentamiseen sekä ohjaa jäsenkunnat hakemaan niitä yhdistäviä nimittäjiä.

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, omistus: Asikkala 3,80 %, Hartola 0,92 %, Heinola 9,64 %, Hollola 9,52 %, Kuhmoinen 0,22 %, Kärkölä 1,16 %, Lahti 64,22 %, Orimattila 7,05 %, Padasjoki 1,41 %, Pertunmaa 0,31 % ja Sysmä 1,76 %, kts. Toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta - Koulutuskeskus Salpaus

Jämsän kaupungin ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennevaihtoehtoista korostuvat jatkaminen nykyisessä rakenteessa sekä mahdolliset neuvottelut SASKY koulutus kuntayhtymän ja/tai Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän kanssa. Edellä mainittujen koulutuksen järjestäjien perussopimuksissa on joitakin merkittäviäkin eroja. Ne on havainnollistettu seuraavalla sivulla olevassa vertailussa.

	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	SASKY koulutuskuntayhtymä	Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
Voimassa alkaen	1.3.2020	1.10.2023	1.8.2020
Asia §:ien lukumäärä, sopimuksen sivumäärä	30, 6	36, 17	37, 9
Kuntayhtymän kotipaikka	Jyväskylän kaupunki	Sastamalan kaupunki	Äänekosken kaupunki
Jäsenkuntien lkm	12	13	13
Kuntayhtymän tehtävät	<p>Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiensa puolesta ammattillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista koulutusta sekä siihen liittyvää kehittämistä, tutkimusta ja palvelua.</p> <p>Koulutuksen tehtävänä on vastata osaltaan maakunnallisesta ja seudullisesta kehittämisestä.</p> <p>Lisäksi kuntayhtymä voi järjestää aikuisten perusopetusta, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä ja lukiota koskevan lainsäädännön mukaista koulutusta.</p>	<p>SASKY koulutuskuntayhtymä toimii läheisyysperiaatteella, jolloin opetus järjestetään lähellä opiskelijaa ja koulutus suunnataan alueen yritysten ja muiden organisaatioiden työvoimatarpeen tyydyttämiseksi. Koulutuskuntayhtymän tehtävä on ylläpitää, kehittää ja järjestää peruskoulutuksen jälkeen annettavaa toisen asteen koulutusta sekä vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen koulutusta.</p> <p>Kuntayhtymä ylläpitää Sasky Vammalan ammattikoulua, Sasky Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Sasky Karkun kotitalous- ja sosiaalialan oppilaitosta, Sasky Huittisten ja Kokemäen oppilaitos, Sasky Mäntän seudun koulutuskeskusta, Sasky Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Sasky Ikaalisten kauppaoppilaitosta, Sasky Ammatti-instituutti lisakkia, Sasky Tampereen palvelualan ammattiopistoa, yleissivistävää koulutusta sekä oppisopimus- ja työelämäpalveluita.</p> <p>Tällä perussopimuksella todetaan, että edellä mainittujen koulutustehtävien järjestämisvastuu on siirretty koulutuskuntayhtymälle opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti.</p>	<p>Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntien puolesta ammattillisesta koulutuksesta annetussa lainsäädännössä säädettyä opetusta ja muuta toimintaa.</p> <p>Kuntayhtymä ylläpitää Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistoa (POKE).</p> <p>Kuntayhtymä on osakkaana perustamassaan ja omistamassaan POKE koulutus Oy:ssä, mikä hoitaa kuntayhtymän koulutustehtävää ensisijaisesti kilpailuilla markkinoilla.</p> <p>Kuntayhtymä voi olla osakkaana osakeyhtiöissä ja jäsenenä muissa yhteisöissä.</p> <p>Kuntayhtymä voi tehtävänsä toteuttamiseksi omistaa ja hallita irtainta ja kiinteää omaisuutta.</p>

		Kuntayhtymä voi olla osakkaana osakeyhtiöissä ja jäsenenä muissa yhteisöissä. Kuntayhtymä voi järjestää tai tuottaa myös muita toimialaansa kuuluvia tai sitä tukevia tehtäviä.	
Jäsenkunnan ottaminen ja erottaminen	<p>Uuden jäsenkunnan ja osajäsenyyttään laajentaneen kunnan peruspääoman jäsenosuuden määrästä ja suoritusajasta päättää yhtymävaltuusto.</p> <p>Peruspääoman korottamisesta siirrolla muusta omasta pääomasta päättää yhtymävaltuusto.</p> <p>Mikäli jäsenkunta eroaa kuntayhtymästä, siirtyy osajäsenyyteen tai aikaisempaa suppeampaan osajäsenyyteen, sille suoritetaan yhtymävaltuuston päätöksellä jäsenkunnan peruspääoman jäsenosuutta vastaava suhteellinen osuus nettovarallisuudesta tai osa siitä. Nettovarallisuus määräytyy vähentämällä taseen varoista vieras pääoma ja pakolliset varaukset. Korvaus peruspääomaosuudesta suoritetaan tasasuuruksina erinä viiden (5) vuoden aikana eron voimaantulosta lukien.</p>	<p>Uuden jäsenkunnan ottaminen edellyttää kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista kuntalain mukaisesti. Uuden jäsenkunnan jäsenyys kuntayhtymässä alkaa, ellei toisin määrätä, perussopimuksen muutoksen hyväksymistä seuraavan kalenterivuoden alusta.</p> <p>Jäsenkunnan, joka haluaa erota kuntayhtymästä, tulee ilmoittaa siitä kuntayhtymän hallitukselle. Eroaminen tapahtuu kalenterivuoden päättyessä jäsenkunnan ilmoitettua eroamisesta vähintään vuotta aikaisemmin.</p> <p>Eroavalle kunnalle suoritetaan yhtymäkokouksen päätöksellä kunnan osuus peruspääomasta tai osa siitä. Päätöstä tehtäessä yhtymäkokouksen tulee varmistaa, että kuntayhtymällä säilyy kyky jatkaa koulutustoimintaa.</p> <p>Kun jäsenkunta eroaa kuntayhtymästä, sille suoritetaan yhtymäkokouksen päätöksellä kunnan osuus tai osa peruspääomasta, ottaen huomioon sekä eroavan jäsenkunnan että toimintaa jatkavien jäsenkuntien aseman. Mikäli muut kunnat eivät lunasta eroavan kunnan osuutta peruspääomasta tai osaa siitä, alennetaan peruspääomaa.</p> <p>Mikäli kuntayhtymän nettovarallisuus on</p>	<p>Uuden jäsenkunnan ottaminen edellyttää kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista kuntalain mukaisesti. Uuden jäsenkunnan jäsenyys kuntayhtymässä alkaa, ellei toisin määrätä, perussopimuksen muutoksen hyväksymistä seuraavan kalenterivuoden alusta.</p> <p>Jäsenkunnan, joka haluaa erota kuntayhtymästä, tulee ilmoittaa siitä kuntayhtymän hallitukselle. Eroaminen tapahtuu kalenterivuoden päättyessä jäsenkunnan ilmoitettua eroamisesta vähintään vuotta aikaisemmin.</p> <p>Jäsenkunnan erotessa kuntayhtymästä sille suoritetaan valtuuston päätöksellä kunnan osuus tai osa nettovarallisuudesta, ottaen huomioon sekä eroavan jäsenkunnan että toimintaa jatkavien jäsenkuntien asema. Mikäli muut kunnat eivät lunasta eroavan kunnan osuutta nettovarallisuudesta tai osaa siitä, alennetaan peruspääomaa. Mikäli kuntayhtymän nettovarallisuus on negatiivinen, eroava jäsenkunta on valtuuston päätöksellä velvollinen suorittamaan kuntayhtymälle kunnan osuuden negatiivisesta nettovarallisuudesta.</p> <p>Korvaus jäsenkuntaosuudesta ja kunnan korvaus kuntayhtymälle suoritetaan tasasuuruksina erinä kolmen (3) vuoden aikana eron voimaantulosta lukien.</p>

		<p>negatiivinen, eroava jäsenkunta on yhtymäkokouksen päätöksellä velvollinen suorittamaan kuntayhtymälle kunnan osuuden negatiivisesta nettovarallisuudesta. Mikäli jäsenkunnan eroaminen koskee vain osaa kuntayhtymän toiminnasta, koskee edellä tarkoitettu jäsenkunnan osuus vastaavasti tätä toimintaa.</p> <p>Korvaus jäsenkuntaosuudesta ja kunnan korvaus kuntayhtymälle suoritetaan tasasuuruusina erinä kolmen vuoden aikana eron voimaantulosta lukien.</p>	
Ylimmän päättävän toimielimen edustajien äänivalta	<p>Yhtymävaltuusto</p> <p>Äänivallan perusteena on tuhat ääntä. Äänivalta jakautuu kolmen edeltävän kalenterivuoden aikana kuntayhtymän tutkintoon johtavassa koulutuksessa kirjoilla olleiden jäsenkuntien opiskelijoiden lukumäärän suhteessa.</p> <p>Kunnan valitsemien jäsenten äänimäärä jakautuu tasan heistä saapuvilla olevien kesken.</p> <p>Äänivaltaa jaettaessa desimaaliluvut pyöristetään seuraavaan täyteen ylempään kymmenysosaan.</p>	<p>Yhtymäkokous</p> <p>Jäsenkuntien äänivallan perusteena on käytetty vuosien 2010—2012 opiskelijamäärien keskiarvoa (70 %), jakautuen ammatillinen perusopetus 70 % ja oppisopimus 30 %, sekä nettovarallisuuteen 31.12.2012 perustuvaa laskennallista peruspääomaosuutta (30 %).</p> <p>Äänivallan kokonaismäärä on 1.1.2023 alkaen 98 ja se jakautuu seuraavasti: Huittinen 9 Hämeenkyrö 9 Ikaalinen 13 Juupajoki 1 Keuruu 4 Kihniö 1 Multia 1 Mänttä-Vilppula 11 Parkano 6 Punkalaidun 2 Ruovesi 2 Sastamala 38 Kokemäki 1</p> <p>Yhtymäkokouksessa puheenjohtaja toteaa yhtymäkokousedustajien valtuutuksen ja äänimäärän.</p>	<p>Valtuusto</p> <p>Valtuuston kokouksessa jäsenkuntaa edustavien jäsenten äänimäärä määräytyy jäsenkunnasta olevien perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja opiskelevien opiskelijoiden kolmen vuoden keskimääräisen määrän mukaisesti.</p> <p>Jäsenkunnan äänimäärä voi olla enintään kolmannes kaikkien jäsenkuntia edustavien jäsenten yhteenlasketusta äänimäärästä.</p> <p>Jäsenkuntaan edustavien jäsenten äänimäärä pyöristetään normaalia pyöristyssääntöä noudattaen kokonaisluvuksi. Kuntaa edustavien jäsenten äänimäärä jakautuu tasan heistä saapuvilla olevien kesken.</p>
Omistajaohjaus	(Ei mainintaa perussopimuksessa)	Kuntayhtymän johdolla ja jäsenkunnilla on neuvottelumenettely , jossa sovitaan kuntayhtymän talouden ja	Kuntayhtymän johdolla ja jäsenkunnilla on neuvottelumenettely , jossa sovitaan kuntayhtymän talouden ja

		toiminnan pitkän aikavälin suunnittelua ja tavoitteita koskevista periaatteista ottaen huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka sekä palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.	toiminnan pitkän aikavälin suunnittelua ja tavoitteita koskevista periaatteista ottaen huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka sekä palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Neuvottelumenettelyn toteuttamiseksi jäsenkunnat voivat perustaa yhteisen ohjausryhmän tai neuvottelukunnan.
--	--	---	---

Taulukko 11: Eräiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien perussopimusten vertailua, lähde: ko. kuntayhtymien verkkosivut. Käytännössä sekä SASKY:ssä, että POKE:ssa on käytössä eräänlaiset äänileikkurit, minkä seurauksena kuntayhtymien yhteisen vision, jaettujen päämäärien sekä operatiivisen johtamisen tuen ratkaisut perustuvat jäsenkuntien jatkuvaan vuorovaikutukseen ja yhteisten nimittäjien hakemiseen.

Kuntayhtymän *hallintosäännön on hyväksynyt kuntayhtymän yhtymävaltuusto (Kuntalaki 91 §) tai yhtymäkokous (60 §)*. Sen minimisisällöstä on säädetty kuntalain 90 §:ssä.

<p>Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä asioista (a-f) • päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä asioista (a-p) <p>Hallintosäännössä yhtymävaltuusto tai yhtymäkokous voi siirtää toimivaltaansa kuntayhtymän muille toimielimille, luottamushenkilöille tai viranhaltijoille.</p>
--

Mikäli palveluiden suuntaamiseen, palveluprosessien kehittämiseen sekä itse palveluiden tuotteistamiseen ja kaupallistamiseen liittyvä päätöksenteko on kuntayhtymän perusdokumenteista ja omistajaohjauksesta päätettäessä delegoitu operatiiviselle johdolle, yhtymän valtuuston tai hallituksen rooli asiassa on pieni.

Jäsenkunnan näkökulmasta kuntayhtymämuodossa toteutettu toiminta on kuntalain 6 §:ssä tarkoitettua kunnan toimintaa, jonka johtamiseen tulee jäsenkunnilla olla keinot. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden kannalta on olennaista se, toimiiko kunta aktiivisesti ja aloitteellisesti omistajana. Tämä tarkoittaa virallisen omistajaohjauksen rinnalla epämuodollisen avoimen keskusteluyhteyden ja -kulttuurin luomista sekä jatkuvan, ajantasaisen vuorovaikutuksen ja epävirallisen ohjausroolin ylläpitoa niin kuntayhtymän muihin omistajiin kuin sen operatiiviseen johtoonkin. Tosin operatiivisen johdon päätösvallan alueelle kuntien tai kuntayhtymän luottamushenkilöstön ei pidä puuttua.

<p>”Usean omistajan ammatillisen koulutuksen organisaatioissa voivat eri omistajien käsitykset ja tavoitteet poiketa merkittävästi toisistaan. Ongelmallisia tilanteita syntyy esimerkiksi silloin, jos oppilaitoksen toiminta ulottuu alueellisesti hyvin laajalle alueelle ja oppilaitoksella alkaa olla taloudellisia vaikeuksia palveluverkon ylläpidossa.”</p> <p>Lainaus: Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi, Kuntien omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, Kuntaliitto 2019</p>

Erona esim. osakeyhtiömuodossa järjestettävälle ammatilliselle koulutukselle, kuntayhtymämuodossa jäsenkunnat viime kädessä vastaavat kuntayhtymän menojen kattamisesta. Tästä säädetään kuntalain 117 §:ssä.

117 §

Kuntayhtymän rahoitus

Kuntayhtymän sellaisten menojen rahoituksesta, joita ei saada muutoin katetuksi, vastaavat jäsenkunnat siten kuin kuntien välisestä vastuunjaosta on perussopimuksessa sovittu.

Aktiivinen omistajuus ja omistajaohjaus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaation toimintaa ei selitä yksin omistajaohjauksen sille asettamat päämäärät ja tavoitteet, vaan järjestäjäorganisaatio, etenkin sen operatiivinen johto joutuu tasapainottamaan päätöksenteossaan useiden tärkeiden sidosryhmien näkemyksiä. Keskeisiä sidosryhmiä ovat mm. opetus- ja kulttuuriministeriö, opiskelijat, asiakasyritykset ja -yhteisöt sekä henkilökunta.

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämislupaa. Vaikka järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä ja luvan sisällöstä on säädetty lailla, opetus- ja kulttuuriministeriölle jää varsin suuri harkintavalta lain soveltamisessa.

Ammatillisen koulutus nähdään yhä useammin maakunnan, seudun ja kunnan elinvoimaa, hyvinvointia ja innovaatioita edistävänä voimavarana. Siksi sitä järjestävien organisaatioiden omistajaohjaukseen kannattaa kiinnittää huomiota.

Se kuinka hyvin ammatillinen koulutus tukee paikallisen yritystoiminnan kasvua ja sitä kautta paikkakunnan elinvoiman kehittymistä on oleellisesti riippuvainen siitä, kuinka hyvin koulutus kohdentuu yritysten tarvitsemille aloille ja että opetuksen sisältö pysyy mukana osaamistarpeiden muutoksessa.

Ennakointitiedon tuottaminen, jalostaminen ja hyödyntäminen päätöksenteossa on palveluiden suuntaamista ja kohdistamista koskevan päätöksenteon ja vaikuttavuustulosten kannalta avainasemassa. Strategisen omistajaohjauksen tehtävänä onkin antaa suunta ja asettaa keskeiset strategiset tavoitteet mm. kuntayhtymän toiminnalle, palvelujen suuntaamiselle ja kohdentamiselle sekä resurssien käytölle. Lisäksi tuloksia ja vaikuttavuutta suhteessa tavoitteisiin tulee arvioida systemaattisesti.

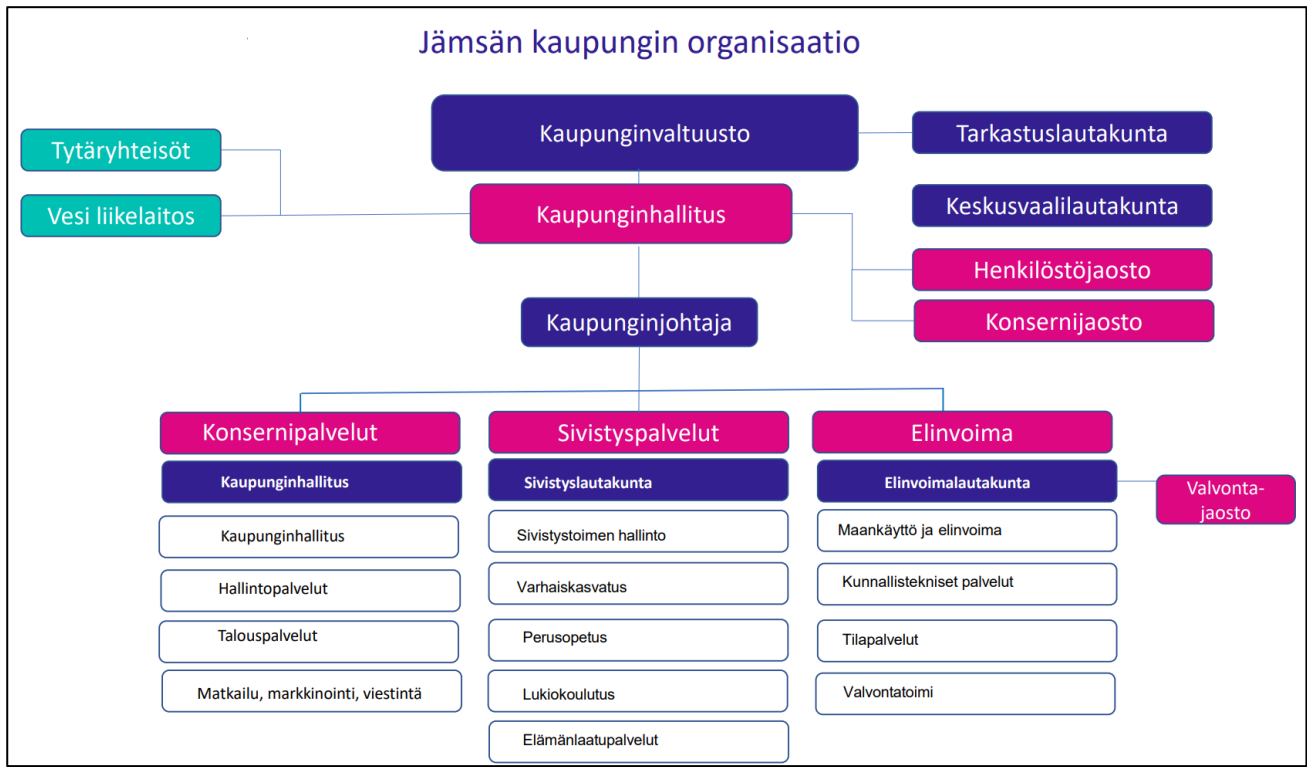
Omistajaohjaus Jämsän kaupungissa

Jämsän kaupungin toiminnot on koottu toimialoihin ja liikelaitoksiin, jotka edelleen jaetaan tulosalueisiin ja nämä edelleen tulosyksiköihin. Toimialat ovat: konsernipalvelut, sivistystoimi ja elinvoima. Ammatillisen koulutuksen, käytännössä Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian omistajaohjaus on vastuutettu sivistystoimelle.

Jämsän kaupungin kaupunginhallitus huolehtii kaupungin hallinnosta, toiminnoista, palveluista, organisaatiosta, taloudesta ja maankäytöstä sekä niiden tavoitteellisesta suunnittelusta ja kehittämisestä. Kaupunginhallitus käyttää viime kädessä omistajan ääntä. Valmistelijoina toimivat niin kaupunginjohtaja kuin sivistystoimi, talous ja elinvoimakin.

Uuden kuntalain myötä Kuntaliitto laati konserniohjesuosituksen helpottamaan kuntien omistajaohjauksen uudistamista¹. Keskeisiä kysymyksiä ovat, missä kunnan on pitkällä tähtäimellä perusteltua olla mukana omistajana ja sijoittajana ja mitä kunta omistajuudella tavoittelee.

Jämsän kaupungin kaupunginvaltuuston vuoden 2023 alussa hyväksymällä päivitetyllä *Konserniohjeella*² luodaan puitteet omistajaohjaukselle kaupungin omistajapolitiittisten linjauksien, strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa ohjauksen menettelytapoja ja tehostaa kaupunkikonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kaupunkikonsernia ja kaupungin muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kaupunkikonsernin kokonaisuus huomioon ottaen.

Kuva 17: Jämsän kaupungin organisaatio, lähde: [PowerPoint-esitys \(jamsa.fi\)](#)

Jämsän kaupungin konserniohje suuntaa katseen seuraaviin näkökulmiin ohjattavassa organisaatiossa:

- talous, henkilöstö, viestintä, tiedottaminen ja tiedonsaantioikeus, konserniraportointi ja tiedonantovelvollisuus, ennakkolupamenettely, ulkoinen ja sisäinen tarkastus, keskitetyt konsernitoiminnot, yhtiön toimielinten valinnat sekä hyvä hallinto- ja johtamistapa kaupunkikonsernissa.

Konserniohje³ koskee Jämsän kaupunkikonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia (omistus 17,88 %) ei ole kaupungin tytäryhteisö. Kuntayhtymissä ja kaupungin osakkuusyhteisöissä kaupungin edustajien tulee pyrkiä siihen, että kaupungin konserniohjeen periaatteita noudatetaan myös näissä yhteisöissä. Sen sijaan *Hyvä hallinto- ja johtamistapa Jämsän kaupunkikonsernissa* -ohje ei koske kuntayhtymien hallintoa ja johtamista.

¹ Lähde: Kunnan konserniohje, Kuntaliitto 2017, ks. [1854-konserniohje2017-2017.pdf](#)

² Lähde: [Jämsän kaupungin hallintosääntö / Luonnos 12 \(jamsa.fi\)](#)

³ Konserniohjeen päivittäminen, Jämsän kaupunki, kaupunginvaltuusto, 20.2.2023 § 3, ks: [2023227.PDF \(oncloudos.com\)](#)

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia vastaa Jämsän kaupungin ja kuntayhtymän muiden omistajakuntien puolesta ammatillisen koulutuksen palvelutuotannosta.

Mikäli Gradia olisi ennen yt-menettelyn jälkeistä kuntayhtymän päätöksentekoa hakenut Jämsän kaupungin ennakkokantaa suunnitelluille päätöksille, tämä olisi todennäköisesti estänyt kaupungin kannalta vahingollisten päätösten syntyminen, so. joidenkin koulutusalojen lopettamisen Jämsän toimipisteessä tai keskittämisestä Jyväskylään. Ainakin päätösten vaihtoehdot ja vaikutukset olisi tullut arvioitua nyt tapahtunutta huolellisemmin.

Jämsän kaupunki sekä Gradian omistajaohjaus, johtaminen ja johtamiskulttuuri

Selvityshakkeen aikana haastattelujen virka- ja luottamushenkilöiden sekä omistajaohjauksen yleisten käytänteiden mukaan Jämsän kaupungin olisi hyvä kiinnittää huomiota seuraaviin näkökulmiin Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian omistajaohjauksen edelleen kehittämiseksi:

- luottamushenkilöiden valinta kuntayhtymän eri toimielimiin; diversiteetti sekä riittävä talouden, johtamisen ja toimialaosaaminen (so. ammatillisen koulutuksen järjestäminen)
- luottamushenkilöiden perehdyttäminen tehtäväänsä, mm. kuntayhtymän toimintaa ohjaavat dokumentit
- kaupungin sivistystoimen ja elinvoiman saumaton yhteistyö ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi
- kaupungin ja luottamushenkilöiden yhteinen näkemys kuntayhtymän asemasta ja roolista sekä suunnasta ja tavoitteista kaupungin elinvoimaisuuden kehittämiseksi (mitä hyötyjä ja millä aikajänteellä)
- **kuntayhtymän jäsenkuntien yhteinen näkemys siitä, miksi omistamme yhdessä ja millä tavalla** (omistajapolitiikka ja omistamisen motiivit, vrt. kuntayhtymän tarkoitus, kts. kuntayhtymän peruskirja)
- **kuntayhtymän jäsenkuntien yhteisen vision rakentaminen siitä, minne kuntayhtymän tulisi olla menossa ja mitä saavuttaa** (so. konkreettinen tavoiteasetanta)
- kuntayhtymän jäsenkuntien välisen jatkuvan keskusteluyhteyden varmistaminen
- tarvittaessa kuntayhtymän toimintaa ohjaavien dokumenttien päivittäminen sekä eri toimielinten roolien täsmentäminen, vrt. kuntayhtymän hallintosääntö
- corporate governance (hyvä hallinto- ja johtamistapa, vrt. kuntayhtymän hallintosääntö)
- kuntayhtymän omistajien, eri toimielinten ja kuntayhtymän operatiivisen johtajan roolien selkiyttäminen
- kuntayhtymän johtamis- ja päätöksentekokulttuurin kehittäminen; ajantasaiseen tilannekuvaan perustuva ja strateginen sekä riittävän nopea ja selkeä
- kuntayhtymän luottamushenkilöiden tiedonsaantioikeuden ja kuntayhtymän tiedonantovelvollisuuden varmistaminen, etenkin kuntayhtymän operatiivisen johtajan suhde kuntayhtymän omistajiin
- jatkuvan molemmin suuntaiseen viestintään varmistaminen ennen merkittäviä päätöksiä (so. kuntayhtymän omistajien kannan etukäteinen hankkiminen)
- kaupungin strategiaan ja elinvoimaohjelmaan pohjautuvien, koulutusten suuntaamista ja kohdentamista koskevien ehdotusten käsittely osana jatkuvaa neuvottelumenettelyä
- Jämsän kaupungille strategisesti tärkeiden koulutusalojen säilyminen ja turvaaminen lähipalveluna kaupungissa: metsäala (sisältäen metsäkoneenkuljetuksen osaamisala),

- logistiikka-ala, matkailu- ja ravintola-ala (etenkin Himos -klusteeri), tekniset alat (etenkin puolustusvälineteollisuuden toimiala) sekä laboratoriokoulutusalan uudelleen arviointi
- monipuolisen ja riittävän muuntokoulutustarjonnan ja ripeästi yrityksille räätälöityjen koulutusten turvaaminen

Jämsän kaupungin tavoitteet ammatillisen koulutuksen järjestämiselle

Ammatillisen koulutuksen keskeiset intressi- ja sidosryhmät Jämsän kaupungissa voidaan jakaa mm. ulkoiisiin ja sisäisiin ryhmiin:

Ulkoiset

- Kuntalaiset, niin peruskoulunsa päättävä ikäryhmä (ns. ”oppivelvolliset”) kuin aikuisoppijatkin (ns. ”jatkuva oppiminen”),
- Jämsässä toimivat yritykset ja yhteisöt sekä
- Keski-Suomen maakunnassa ja osin sen ulkopuolellakin toimivat ammatillisen koulutuksen järjestäjät (so. Gradia ja muut järjestäjät) ja ammattikorkeakoulut

Sisäiset

- Jämsän kaupunginvaltuusto ja -hallitus sekä
- kaupungin Sivistystoimi -toimiala ja
- Elinvoima -toimiala (elinvoiman neuvottelukunta ja kj:n elinvoima -työryhmä), edelleen työllisyyspalvelut

Ammatillinen koulutus on Jämsän kaupungille saman aikaan niin koulutus- kuin elinvoima- ja työvoimapolitiittinen työkalu kuin itsearvokin. Koulutuksen järjestämisessä ja tutkintotarjontaa täydentävien muiden koulutus- ja kehittämisspalveluiden tuottamisessa keskeistä on kyetä ennakoimaan niin kuntalaisten kuin yritysten (olemassa olevat ja sijoittumista harkitsevat) ja yhteisöjen osaamis- ja koulutustarpeet sekä niissä tapahtuvat muutokset. Myös ammatillisen koulutuksen toimintalainsäädännön mukaan ”koulutuksen tulee olla tarpeellista”.

Jämsän kaupungin kannalta on keskeistä turvata niin lyhyellä kuin pitkälläkin tähtäimellä ammatillisen koulutuksen palvelut etenkin peruskoulunsa kulloinkin päättävän ikäluokan lähipalveluna. Ammatillisen oppilaitoksen tai sen pysyvän toimipisteen sijaintia Jämsässä pidetään palveluiden saavutettavuusnäkökulman ohella monellakin tapaa arvioituna merkittävänä kilpailutekijänä kaupungille. Arvioinnissa korostuu niin veto- kuin pitovoimatekijätkin.

Gradian Jämsän toimipisteen nykyinen palvelutarjonta houkuttelee opiskelijoita koko maakunnasta, osin sen ulkopuoleltakin. Tilanteen säilyttäminen on jatkossakin kriittisen tärkeää, koska Jämsän kaupungin väestöennusteen mukainen oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen kohdeasiakaskunta ei yksin riitä ylläpitämään toimipisteen nykyistä volyyymia ja tarjonnan laajuutta.

Ammatillisen koulutuksen kasvussa olevat koulutusmuodot, etenkin koulutus- ja oppisopimukset ovat merkittävä työharjoittelijoiden ja pysyvän työvoiman lähde alueen yrityksille ja yhteisöille. Jämsän monet palvelualan yritykset mm. matkailu- ja ravintola-alalla ovat pitkälti riippuvaisia tällaisesta yhteistyöstä mm. Gradian Jämsän toimipisteen kanssa. Lisäksi opintoihin liittyvät erilaiset kehitysprojektit haastavat osaltaan yritysten palvelu- ja tuotannollisten prosessien kehittämisen.

Jämsän kaupungin elinvoimaneuvottelukunnan jäsenet on haastateltu ryhmähaastatteluna neuvottelukunnan kokouksen yhteydessä 14.9.2023. Haastattelussa sovellettiin liitteenä nro 3 olevaa haastattelulomaketta. Koska kyse oli ryhmähaastattelusta, haastateltaville varattiin mahdollisuus täydentää henkilökohtaisia sekä yritys- ja toimialakohtaisia näkemyksiään ja vastauksiaan sähköpostitse ja halutessa myös Teams'in kautta.

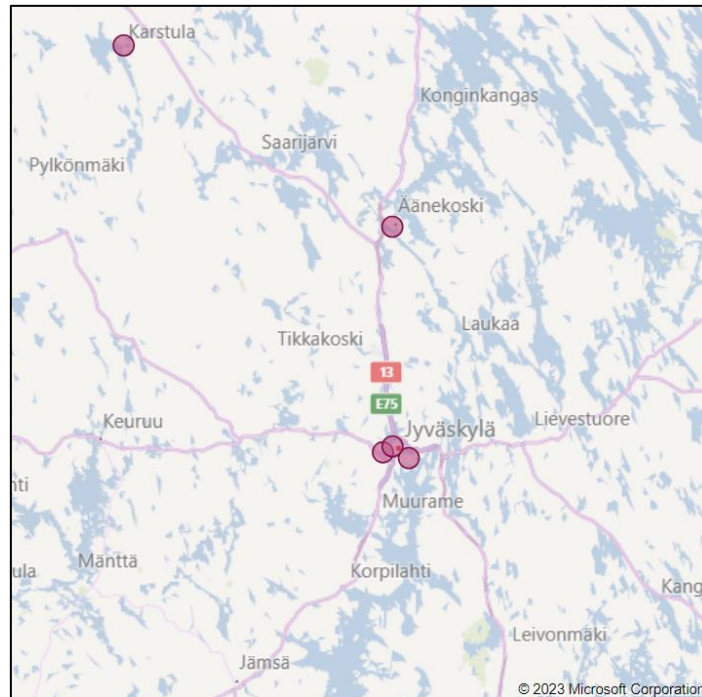
Jämsän kaupungin Elinvoimaneuvottelukunnan jäsenet asettavat Jämsän kaupungille ja sen ammatillisen koulutuksen järjestämiselle alla olevia odotuksia. Vastauksissa painottui erityisesti näkemykset, jotka liittyvät etenkin ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen, koulutusten saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä ammatillisen koulutuksen kehittämiseen.

- ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen ja kohtaanto-ongelman ratkaiseminen, mm. työntekijä- ja toimihenkilö- sekä esimies- ja johtotehtävät
- vuorovaikutus lisääminen kaupungin, edelleen ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaation ja yritysten välillä, mm. yritysten kuunteleminen ja kuuleminen
- reagointiherkkyyden parantaminen heikkoihin signaaleihin vastaamiseksi
- päätöksenteon nopeus ja ketteryys, vrt. muutospauhti
- seutukunnan positiivinen näkyminen myös ammatillisen koulutuksen kautta
- peruspalveluiden turvaaminen perheille (huom. työn tekemisen moninaiset muodot)
- 2. asteen koulutuksen varmistaminen lähipalveluna; nuoret, mutta myös aikuiset (vrt. matalapalkka-aloilla rekrytointisäde ~30 km)
- työnjohdollisen esimieskoulutuksen varmistaminen (vrt. haluttomuus muuttaa perheineen paikkakunnalle, josta johtuva päivittäinen pendelöinti)
- työvoimakoulutuksen (sis. yhteishankinnat mm. RekryKoulutus ja työperäinen maahanmuutto) palveluiden turvaaminen
- henkilöstö- ja muuntokoulutuspalveluiden kehittäminen (case: auton asentajasta muuntokoulutuksella lentokoneasentajaksi)
- palveluiden monikanavaisuuden kehittäminen
- palveluiden asiakaslähtöisyyden kehittäminen (yrityksillä erinomainen keskusteluyhteys Gradian kanssa operatiivisella tasolla, haasteena suunnitelmallisuuden parantaminen ja koulutustarpeiden muotoilu konkreettisiksi palveluiksi, kilpailussa kirittäjinä mm. Tredu, SASKY ja TAKK sekä JAMK)
- palveluiden laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen, mm. digiosaamiseen panostamalla
- yhteistyöprosessien tehokkuuden kehittäminen, mm. palveluiden saavutettavuus (so. lähipalveluna)

4. Nykytilan kuvaus, etenkin Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Keski-Suomessa on tätä kirjoitettaessa viisi ammatillisen koulutuksen järjestäjää:

- Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia (pt, at ja eat sekä VALMA),
- Jyväskylän kristillisen opiston säätiö sr (pt ja at)
- Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry (pt),
- Karstulan Evankelisen Kansanopiston Kannatusyhdistys ry (at) ja
- Äänekosken Ammatillisen Koulutuksen kuntayhtymä (pt, at ja eat sekä VALMA).

Kuva 18: Toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjät Keski-Suomessa, lähde: Opetushallinnon tietopalvelu Vipunen, lähde: [Microsoft Power BI](#)

Opetushallinnon tietopalvelu Vipusen ¹ mukaan maakunnassa opiskeli per 20.9.2022 päivittäin keskimäärin 9 138 ammatillisen opetuksen opiskelijaa jakaantuen:

• perustutkinto	7 161
• ammattitutkinto	1 272
• erikoisammattitutkinto	501
• VALMA (nyk. TUVA)	84

Keski-Suomen maakunnan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä suurin on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, jonka kotipaikka on Jyväskylän kaupunki.

¹ Opetushallinnon tietopalvelu Vipunen, lähde: [Microsoft Power BI](#), Vipusen Uudesta sovelluksesta löytyy tietoja koulutuksen järjestäjistä ja toimipisteistä esimerkiksi opiskelijoiden määrän, iän ja äidinkielen sekä ammatillisen koulutuksen alojen mukaisesti.

GRADIA PÄHKINÄNKUORESSA

Ammattiopisto Gradia on Keski-Suomen suurin ja yksi Suomen suurimmista ammatillisista oppilaitoksista. Opiskelijoita Gradiassa on lähes 17 000 ja henkilöstöä noin 590.

Gradian koulutustarjontaan kuuluu ammatillisten perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen lisäksi muun muassa lyhyt- ja lupakorttikoulutuksia. Oppilaitos järjestää myös aikuisten perusopetusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa TUVA -koulutusta, muita valmentavia koulutuksia sekä taiteen perusopetusta musiikissa ja tanssissa.

Yritys- ja elinvoimapaalvelut tuo Gradian kattavat koulutuspalvelut työelämä- ja yritysasiakkaiden saataville. Painopisteinä ovat oppisopimuskoulutus, yrittäjyyden edistäminen sekä kansainvälinen koulutustoiminta. Aktiivinen yhteistyö kuntien työllisyys- ja elinvoimaverkostoissa edistää alueen elinkeinotoimintaa ja työllisyyttä.

Gradia-lukiot tarjoavat yleissivistystä ja ylioppilastutkinnon. Lukiot ovat: Jyväskylän lyseon lukio (1300 opiskelijaa), Schildtin lukio (1400) ja Jyväskylän aikuislukio.

Lähde: [Ammattiopisto Gradia | Gradia](#)

Gradian asiakaslupauksia ovat: ”Uudistamme oppimista ja työelämää” ja ”Luomme kaikenikäisille opiskelijoillemme ja yritysasiakkaillemme mahdollisuuksia osaamisen ja liiketoiminnan kehittämiseen”.

Gradian perussopimus

Gradian nykyinen perussopimus on hyväksytty kuntayhtymän yhtymävaltuustossa 20.2.2020 ja se astui voimaan 1.3.2020.

Perussopimus mainitsee kuntayhtymän tehtävistä seuraavaa:

- Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiensa puolesta ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista koulutusta sekä siihen liittyvää kehittämistä, tutkimusta ja palvelua.
- Koulutuksen tehtävänä on vastata osaltaan maakunnallisesta ja seudullisesta kehittämisestä.
- Lisäksi kuntayhtymä voi järjestää aikuisten perusopetusta, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä ja lukiota koskevan lainsäädännön mukaista koulutusta.

Jäsenkuntia edustavan yhtymävaltuuston edustajien äänivalta jakaantuu kolmen edeltävän kalenterivuoden aikana kuntayhtymän tutkintoon johtavassa koulutuksessa kirjoilla olleiden jäsenkuntien opiskelijoiden lukumäärän suhteen. Perussopimus ei tunne äänivaltaleikkuria. Valtuusto vastaa kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tehtävistä määrätään kuntalaissa ja kuntayhtymän hallintosäännössä.

Omistajat ja omistajaohjaus

Gradian 12 jäsenkuntaa ovat aakkosjärjestyksessä Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Keuruu, Kuhmoinen, Laukaa, Luhanka, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen.

Jyväskylän ja Jämsän kuntayhtymät yhdistyivät 1.1. 2009. Jämsän seudun koulutuskeskuksesta tuli yksi Gradian tulosyksiköistä ja sen nimeksi tuli Jämsän ammattiopisto. Jämsän seudun oppisopimustoiminta siirtyi osaksi Jyväskylän oppisopimuskeskusta.

Jämsän kaupunki on tällä hetkellä Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistajakunta 17,88 %:n osuudella. Jyväskylän kaupunki käyttää kuitenkin ylivoimaisesti suurimpana omistajana (omistusosuus 59,15 %) halutessaan suvereenia valtaa Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiassa.

Peruspääoman jakautuminen jäsenkuntien kesken		%	€
Hankasalmi		1,6159	220 911
Joutsa		1,2675	173 290
Jyväskylä		59,1457	8 086 091
Jämsä		17,8807	2 444 555
Keuruu		3,3006	451 234
Kuhmoinen		1,2671	173 229
Laukaa		7,4677	1 020 939
Luhanka		0,2147	29 348
Muurame		3,5192	481 132
Petäjävesi		1,4377	196 550
Toivakka		1,0529	143 953
Uurainen		1,8304	250 248
Yhteensä		100,0000	13 671 480

Taulukko 12: Peruspääoman jakautuminen Gradian jäsenkuntien kesken vuonna 2022, lähde https://www.gradia.fi/sites/default/files/media/files/gradian_tilinpaaotos- ja_toimintakertomus_2022.pdf

Jyväskylän kaupungin em. intressi selittynee omistusosuuden rinnalla myös sillä, että sen koko lukiokoulutus on siirretty ammatillisen koulutuksen ohella kuntayhtymään (so. 22 M€ kuntayhtymän 103 M€:n liikevaihdosta / 2022). Kuntayhtymässä on niin ikään Jyväskylän ja Muuramen taiteen perusopetus.

Jämsän kaupungin ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian välinen, järjestämistä tms. sopimuksiin perustuva omistajaohjaus ja osapuolten vuorovaikutus on ollut aiemmin systemaattista ja aktiivista. Operatiivisella tasolla kuntayhtymän johto on ollut aktiivinen keskustelija suhteessa omistajakuntiin sekä kuunnellut ja kuullut omistajansa ja kaupunkien elinkeinoelämän tarpeita. Tällä on ollut myönteisiä vaikutuksia koulutuksen järjestämiselle. Tämä on edelleen rakentanut osapuolten välille vahvaa luottamusta. Tiedolla johtamisen ja ennakoitiedon hyödyntämisen merkitys kasvaakin myös ammatillisessa koulutuksessa.

Edellä esitetty yhteistyö on koskenut kuitenkin pääasiassa kuntayhtymän operatiivista palvelutoimintaa ja sen kehittämistä. Sen sijaan strategisissa kysymyksissä, esim. kuntayhtymän tulopohjan vakauden (so. OKM:n valtionosuuksien kehitys) sekä kiinteistöjenkehitysohjelman (esim. poistomäärien kehitys tai korkokannan muutokset) ja henkilöstörakenteen sisältämät taloudelliset riskit eivät olleet riittävästi kuntayhtymän luottamushenkilöiden tiedossa. Näin niitä ei ole osattu haastaa myöskään esim. skenaariotarkastelun keinoin.

Vuoden 2022 syksyllä Jämsän kaupunki aisti heikkoja signaaleja tulevasta, mutta neuvotteluyhteys kuntayhtymän operatiiviseen johtoon puuttui. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian oppilaitoksen ja koulutusalojen uudelleen organisointi ja yhteistoimintamenettelyn seuraukset oppilaitoksen henkilöstömääriin, etenkin Jämsässä, eivät vastanneet kaupungin käsityksiä kuntayhtymän kehittämisestä. Kaupungin keskeisten luottamushenkilöiden ja virkahenkilöiden kokemus oli, ettei kuntayhtymä ollut päätösten valmistelussa ja viestinnässä aktiivinen, vaan se ohitti kokonaan toiseksi suurimman omistajansa. Systematisoidun keskustelu- ja valmistelufoorumien puute kaupungin ja kuntayhtymän välillä oli asiaan osasy. Paremmalla vuorovaikutuksella olisi kuitenkin ollut löydettävissä molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu vaikeassa taloustilanteessa.

Nyt syntynyt railo ja luottamusputa Jämsän kaupungin ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian välillä johtuu osin myös siitä, että osapuolilla on erimielisyyksiä toiminnan järjestämissopimuksen velvoittavuudesta päätöksenteossa ja sen suunnittelussa.

Koulutuksen järjestämislupa ja koulutuspalveluiden laajuus

Gradiaan kuuluvat Ammattiopisto Gradia sekä Gradia-lukiot: Jyväskylän Lyseon lukio, Schildtin lukio ja Jyväskylän aikuislukio sekä Gradian hallinto- ja kehittämisspalvelut, Gradia-kiinteistöt ja Gradia-ravintolat.

Konserniin kuuluu myös Gradia-koulutuspalvelut Oy (Y-numero: 1065006-6, omistus 100 %, lv 2,5 M€ / 2022, josta työvoimakoulutus 91 %, 3 henkilöä). Koulutuskuntayhtymä on osakkaana Jyväskylän yliopiston konserniin kuuluvassa EduCluster Finland Oy:ssä (kuntayhtymän omistusosuus 10 %).

Kuntayhtymän valtuusto on hyväksynyt nyt voimassa olevan strategian joulukuussa 2019 ja strategian uudistaminen käynnistetään keväällä 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian nykyisestä ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvasta 18.10.2022 (VN/18530/2022).¹ Lupa on voimassa 1.1.2023 alkaen. Gradialla on velvollisuus järjestää tutkintoja ja koulutusta ensisijaisesti Keski-Suomen maakunnan osaamis- ja koulutustarpeeseen. Gradialla on oikeus myöntää yhteensä 34 eri perus-, 30 ammatti- ja 32 erikoisammattitutkintoa ja antaa niihin tutkintokoulutusta.

Gradilla on oikeus järjestää em. tutkintoja ja koulutusta myös työvoimakoulutuksena. Gradialla on laajennettu oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä, tehtävänä järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta sekä toimia yhteistyössä muiden musiikkialan ammatillista koulutusta ja vankilaopetusta järjestävien koulutuksen järjestäjien kanssa. Koulutuksen järjestäjän opiskelijavuosien vähimmäismäärä on 6 314.

1. Aloittaneiden opiskelijoiden määrän lisäys	2021	2022	% muutos 2021–2022
Gradia Jyväskylä	4 114	3 953	-3,91 %
Gradia Jämsä	653	605	-7,35 %
Schildtin lukio ja Jyväskylän Lyseon lukio	874	873	-0,11 %
Jyväskylän aikuislukio	122	144	18,03 %
Yhteensä	5 763	5 575	-3,26 %

2. Tutkinnon suorittaneiden määrän lisäys	2021	2022	% muutos 2020–2021
Gradia Jyväskylä	2 128	2 287	7,47 %
Gradia Jämsä	370	358	-3,24 %
Schildtin lukio ja Jyväskylän Lyseon lukio	657	732	11,42 %
Jyväskylän aikuislukio	49	48	-2,04 %
Yhteensä	3 204	3 425	6,90 %

Taulukot 13 ja 14: Gradian opiskelijavirtaaja kuvaavia taulukkoja, lähde: [gradian tilinpaatos- ja toimintakertomus 2022.pdf](#)

¹ [Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Ammatillinen koulutus - Oiva \(okm.fi\)](#)

Vuonna 2022 Gradia Jyväskylässä ja Gradia Jämsässä aloittaneiden opiskelijoiden määrä laski usean kasvuvuoden jälkeen. Jyväskylässä laskua tapahtui erityisesti jatkokoulutusten (so. at ja eat) osalla. Jämsän osalta kuntayhtymä pitää selittävänä tekijänä myös seutukunnan nuorten määrän selkeää vähentymistä, joka tulee edelleen jatkumaan.

Ammatillisen koulutuksen suoritepäätöksen ¹ mukaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradialle on myönnetty vuodeksi 2023:

• Tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä	6 354,
• josta työvoimakoulutus	360
• Perusrahoitus	45 347 518 €
• ja sen harkinnanvarainen korotus	97 000 €,
• suoritusrahoitus	14 503 204 €
• sekä vaikuttavuusrahoitus	7 674 182 €
• Laskennallinen rahoitus yhteensä	67 621 904 €

	Jämsä	Jkl	Keuruu	Laukaa	Verkkototeutus	Kokkola
Aikuisten perusopetus	-	1	-	-	-	-
Ammatillinen perustutkinto	25	70	1	4	1	-
Ammattitutkinto	2	22	-	-	-	-
Erikoisammattitutkinto	1	46	-	1	-	-
Lupakortti	13	53	-	-	-	-
Lyhytkoulutus	-	47	-	2	5	-
Maahanmuuttaneiden koulutus	1	3	-	-	-	-
Työvoima- tai rekrykoulutus	1	14	-	3	-	1
Valmentava koulutus	2	2	-	-	1	-

Taulukko 15: Gradian verkkosivuilla toimivan koulutushaun ² mukaan 11.9.2023 (huom. jatkuvasti muuttuva tilanne) haettavissa olleet koulutukset sijaitsivat taulukon mukaisesti eri toimipisteissä ja paikkakunnilla:

Edellä olevasta taulukosta voi vetää muutamia johtopäätöksiä. Ensinnäkin Gradia pyrkii turvaamaan ammatillisen perustutkinnot lähipalveluna (so. saavutettavuus) peruskoulunsa päättäneille nuorille Jyväskylän ohella myös Jämsässä. Aikuisille suunnattu jatko- ja lisäkoulutus on sen sijaan keskitetty pitkälti Jyväskylään. Jyväskylän ja Jämsän ohella muilla paikkakunnilla ei ole juurikaan koulutustarjontaa pl. logistiikka ja maanrakennus Laukaalla.

Organisaatio

Jyväskylän kuntayhtymä Gradian hallintosäännön mukaan kuntayhtymän hallitus:

- vastaa omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle,
- vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan

¹ Lähde: [Liite+1_Ammatillisen+koulutuksen+vuoden+2023+varsinaisen+suoritepäätöksen+liiteraportti.pdf \(okm.fi\)](#)

² Kts. [Koulutushaku | Gradia](#)

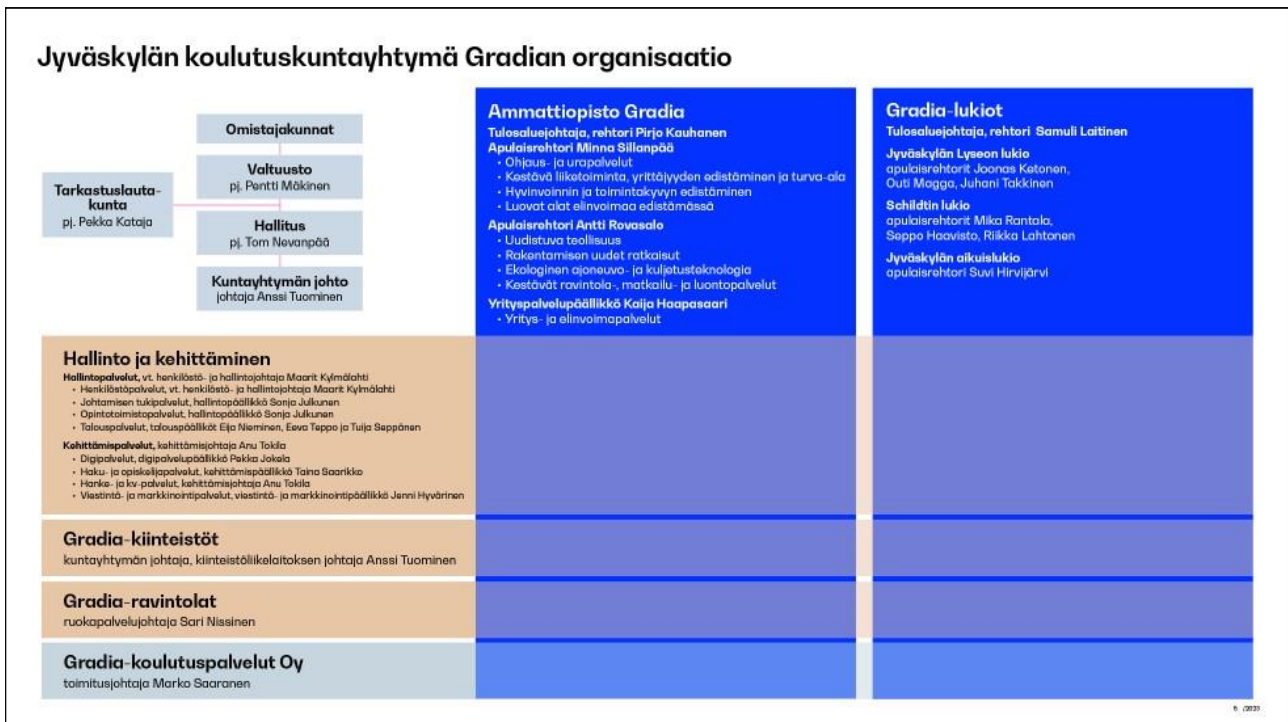
Kuntayhtymän valtuusto hyväksyy talousarviossa sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, liikelaitoksen talousarvion sitovat erät ja liikelaitoksen sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Kuntayhtymän ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja.

Kuntayhtymän johtaminen perustuu kuntayhtymän strategiaan, taloussuunnitelmaan, talousarvioon sekä muihin valtuuston päätöksiin. Hallituksen puheenjohtaja johtaa kuntayhtymän strategian sekä hallituksen tehtävien toteuttamisen edellyttämää poliittista yhteistyötä käymällä asioiden käsittelyn edellyttämiä keskusteluja poliittisten ryhmien kanssa sekä pitämällä sopivin tavoin yhteyttä sidosryhmiin. Toimielimet, kuntayhtymän johtaja sekä tulosalueiden johtavat viranhaltijat luovat edellytyksiä läpinäkyvälle toiminnalle asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Oppilaitosten tulosaluejohtajat päättävät koulutuksen ja tutkintojen tarjonnasta ja sen kohdentumisesta järjestämisluvan rajoissa.

Kuntayhtymän hyväksymät eettiset periaatteet kertovat siitä päätöksenteko-, johtamis- ja hallintokulttuurista, johon kuntayhtymässä pyritään:

- Käymme aktiivista vuoropuhelua osaamistarpeista työelämän, korkeakoulujen ja omistajakuntien kanssa.
- Kerromme henkilöstölle, opiskelijoille ja huoltajille, omistajakunnille sekä muille sidosryhmillemme läpinäkyvästi ja oikea-aikaisesti toiminnastamme.
- Kuntayhtymän luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden/työntekijöiden välinen vuorovaikutus perustuu keskinäiseen luottamukseen sekä arvostukseen.
- Päätökset valmistellaan huolellisesti ja perusteellisesti sekä viedään oikea-aikaisesti ja viivyttelemättä päätöksentekoon.
- Toimimme avoimesti, läpinäkyvästi ja tasapuolisesti.

Kuva 19: Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian organisaatio 5 / 2023.

Jämsässä on toiminut aina vuoden 2022 loppuun saakka itsenäinen ammatillinen oppilaitos Gradia Jämsä. Oppilaitoksessa oli enimmillään 1 500 opiskelijaa ja noin 88 työntekijää (74 opettajaa). Oppilaitoksen yt-prosessia edeltäneen vuoden 2021 liikevaihtobudjetti oli ~11 M€, mistä aiheutui -1,4 M€:n tappio. Tulosalueuudistuksen myötä ko. kokonaisuus on nykyisin osa Ammattiopisto Gradiaa.

Toimitilat Jämsässä

Toimitiloja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradialla oli vuonna 2022 yhteensä 143 000 m³. Gradia Jämsän toimipisteen käytössä oli 22 740 m³. Kuntayhtymä on jatkanut tämän jälkeen tilankäytön tehostamisohjelmaansa. Toimipisteellä on kuitenkin edelleen noin 15 000 m³ toimitiloja.

Gradian (so. Gradia -kiinteistöt -liikelaitos) Jämsässä omistamien kiinteistöjen tasearvo on 13 994 194 euroa ja koneiden ja laitteiden tasearvo on 1 980 881,65 euroa. Rakennusten tekninen nykyarvo oli kuitenkin vuoden 2022 lopussa noin 35 M€¹. Kuntayhtymä veloitti vuonna 2022 Gradia Jämsän toimipistettä 1,8 M€ sisäisinä vuokrina, so. 17,3% ulkoisista toiminnantuotoista. Ulkoiset toiminnantuotot olivat 10,4 M€.

Taloudellinen tilanne

Gradian vuoden 2022 toimintatulot olivat 101,1 M€ ja toimintakate 8,9 M€. Tilinpäätös oli 0,86 milj. euroa alijäämäinen. Gradian taseen loppusumma oli per 31.12.2022 yhteensä 138,2 M€ ja omavaraisuus 73,4 %.

*Gradian tilinpäätös ja toimintakertomus 2022*² mukaan viimeisten kymmenen vuoden jaksolla Gradian käyttötalous on ollut vain kahtena vuonna tasapainossa. Taloutta ovat rasittaneet valtiovallan suorittamat toisen asteen koulutusleikkaukset (Gradian osalta yli 20 milj. euroa), isot ja ainakin osittain väistämättömät kiinteistöinvestoinnit viimeisen 15 vuoden aikana (noin 200 milj. euroa) ja henkilöstömäärän kasvu suhteessa opiskelijamäärän kasvuun (oppivelvollisuuslaki ja erilaiset oppilaitosten sekä koko toiminta-alueen kehittämistoiminnot). Henkilökulut ovat nousseet 70 %:iin liikevaihdosta. Yleinen korkotason nousu vaikutti ja vaikuttaa negatiivisesti kuntayhtymän käyttötalouteen. Kiinteistökustannuksiin vaikutti ja vaikuttaa niin ikään merkittävästi investointien poistot ja pääomavuokra.

Yhteistoimintaprosessi vuonna 2022 ja ”kipukohdat”

Jyväskylän koulutuskuntayhtymän uudeksi johtajaksi valittiin joulukuussa 2021 Anssi Tuominen, joka aloitti tehtävässään helmikuussa 2022. Koska kuntayhtymän käyttötalous oli kroonisesti alijäämäinen ja mm. palkanmaksua varten tarvittiin lyhytaikaista velanottoa, kuntayhtymän valtuusto ja hallitus antoivat johtajalle vahvan valtakirjan korjata kuntayhtymän talouden tila. Tätä mieltä oli myös Jämsän kaupunki kuntayhtymän uuden johtajan tehtyä kesäkuussa 2022 kuntakierroksen kaikkiin kuntayhtymän omistajakuntiin. Kuntakierroksen yhteydessä oli todettu, että joitakin toimialoja tultaneen lähiaikoina järjestelemään.

¹ Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Tilinpäätös ja toimintakertomus 2022, kts. [gradian_tilinpäätös- ja_toimintakertomus_2022.pdf](#). Trellum Consulting Oy on määritellyt vuonna 2021 Jyväskylän koulutuskuntayhtymän rakennusten arvot. Määritellyt kiinteistöjen tekniset arvot poikkeavat merkittävästi tasearvosta. Tekninen arvo kuvaa rakennuksen todellista fyysisiin ominaisuuksia pohjautuvaa arvoa, kun jälleenhankinta-arvosta vähennetään iän, käytön ja käyttökelpoisuuden kulumisesta aiheutunut arvon alentuminen. Tekniseen arvoon vaikuttavat rakennukseen tehdyt investoinnit ja muut rakennuksen teknistä tasoa nostavat korjaukset. Tämän lisäksi tekniseen arvoon ja rakennuksen kulumiseen yleisesti vaikuttavat rakennuksen kulumista ehkäisevä kiinteistönhoidon taso ja rakennuksessa käytössä olevien tilojen käyttöaste.

² Lähde: [gradian_tilinpäätös- ja_toimintakertomus_2022.pdf](#)

Osana talouden tervehdyttämistä kuntayhtymässä käytiin vuonna 2022 yhteistoimintaneuvottelut. Neuvottelijoille annetuissa ohjeissa oli korostettu kuntayhtymän henkilökunnan huomioimista neuvotteluissa; muutoin keskeneräisistä asioista ei tulisi tiedottaa. Siltä osin, kun tiedotussulku koski myös kuntayhtymän omistajia, voidaan puhua taitamattomuudesta.

Tällä hetkellä (syyskuu 2023) kuntayhtymän henkilöstömäärä on -180 pienempi kuin kuntayhtymäjohtaja Tuomisen aloittaessa tehtävässään. Tärkein sopeutustoimi on ollut olla jatkamatta päättyviä määräaikaista työsopimuksia (so. -111 työntekijää). Irtisanottuja on -61 työntekijää ja loput vähennyksestä selittyy eläköitymisillä. Vähennykset kohdistuivat tavoitteen mukaisesti suhteellisesti eniten hallinto- ja tukipalvelu- sekä esihenkilötehtäviin, vähiten varsinaiseen opetukseen.

Kuntayhtymän valtuusto päätti kuntayhtymän yhteistoimintaneuvottelujen eräänä seurauksena lakkauttaa Gradia Jämsän itsenäisenä oppilaitoksena 1.8.2023 alkaen. Toiminta jatkuu kuitenkin osana monialaista ja -toimipaikkaista (so. Jyväskylä, Jämsä ja Lievestuore, yhteensä yhdeksän kampusta) Ammattiopisto Gradiaa. Yhdistämisen taustalla oli kuntayhtymän tavoite saavuttaa yhteensä 10 €:n kustannussäästöt etupäässä yhtymän henkilökustannuksista, mutta myös infrastruktuurista.

Gradian tilinpäätös ja toimintakertomus 2022 mukaan vuoden 2022 yhteistoimintaneuvotteluiden tuloksena Jämsään kohdistui mittavat henkilöstövähennykset. Koulutusaloista lakkautettiin tai siirrettiin Jyväskylään ravintola- ja cateringala, matkailuala sekä laboratorioala.

Gradia Jämsästä irtisanottiin yt:n seurauksena 15 työntekijää, joista 14 oli opettajia. Kaksi opettajaa siirtyy Jyväskylään. Samanaikaisesti kolme henkilöä eläköityi, jolloin heidän tilalleen ei palkattu korvaavia työntekijöitä. 1.8.2023 lakkautetut itsenäisen oppilaitoksen, Gradia Jämsän henkilöstöä on uudessa toimipisteessä elokuussa jäljellä noin 65 henkilöä. Vähennysten rakenne selittyy sillä, ettei toimipisteessä juurikaan ollut hyödynnetty määräaikaista työsuhteita.

Saamieni tietojen mukaan Gradia Jämsän henkilöstön omistajuus omaan työhön ja työyhteisöön on ollut hyvin vahva. Monet työntekijöistä reagoivatkin voimakkaasti kuntayhtymän talouden sopeutusohjelmaan ja yhteistoimintaneuvotteluiden tulokseen ja etenkin, miten siitä informoitiin.

Sopeuttamistoimenpiteiden seurauksena Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian talous on kohentunut ja se saataneen tasapainoon. Kuntayhtymällä on tätä kirjoitettaessa velkaa jäljellä noin 19 M€.

Toimintaympäristön muutostekijöiden, käydyn yt-prosessin ja toiminnallisen kehittämisen seurauksena Gradian Jämsän toimipisteen opiskelijamäärä, pl. oppivelvollisten määrä, on laskenut uudelle toiminnalliselle tasolle. Vahvat alat, kuten metsäala, puutarha-ala, ajoneuvoala, kasvatusta ja ohjausala sekä sosiaali- ja terveysala, ovat edelleen vahvoja ja vetovoimaisia sekä toimipisteen profiilia luovia.

Tutkinto	Jämsä 9 /2023	Oppivelv. Jämsä 9 /2023	Jämsä 9 /2022	Oppivelv. Jämsä 9 /2022
Ajoneuvoalan ammattitutkinto	13	0	16	0
Ajoneuvoalan perustutkinto	44	30	27	13
Autoalan perustutkinto	36	5	74	21
Ei-tutkintotavoitteinen koulutus	0	0	7	0
Hieronnan ammattitutkinto	20	0	11	0
Kasvatusta ja ohjausalan ammattitutkinto	6	0	7	0
Kasvatusta ja ohjausalan perustutkinto	57	9	97	9
Kuljetusalan ammattitutkinto	5	0	9	0

Laboratorioalan perustutkinto	21	0	33	0
Liiketoiminnan ammattitutkinto	4	0	6	0
Liiketoiminnan perustutkinto	72	38	81	27
Logistiikan perustutkinto	57	30	83	34
Luontoalan ammattitutkinto	2	0	27	0
Matkailualan perustutkinto	10	5	15	8
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	4	0	12	0
Metsäalan ammattitutkinto	2	0	4	0
Metsäalan erikoisammattitutkinto	9	0	10	0
Metsäalan perustutkinto	119	71	127	60
Opastuspalveluiden ammattitutkinto	0	0	2	0
Puutarha-alan ammattitutkinto	7	0	16	0
Puutarha-alan perustutkinto	68	3	65	2
Ravintola- ja catering-alan perustutkinto	5	1	11	6
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto	151	19	160	15
Sähkö- ja automaatioalan perustutkinto	66	47	78	42
Taideteollisuusalan ammattitutkinto	0	0	12	0
Talonrakennusalan ammattitutkinto	1	0		
Terveysalan ammattitutkinto	3	0	4	0
Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto	0	0	12	2
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	10	9	4	3
Välinehuoltoalan perustutkinto	1	0	7	0
Yrittäjyyden ammattitutkinto	4	0	5	0
Yrittäjän ammattitutkinto	0	0	1	0
Yhteensä	797	267	1023	242

Kehitys 2022 - 2023 (%)	-22,1	10,3
10 yleisintä tutkintonimikettä (kpl / % kaikista)	691 / 86,7	825 / 80,7
Yt-prosessin seurauksena Gradiassa lakkautettavat tai Jämsästä Jyväskylään siirrettävät koulutukset		

Taulukko 16: Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian opiskelijavolyymien kehitys tutkintonimikkeittäin Jämsän toimipisteessä 9/2022 – 9/2023, lähde Gradia.

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistaja. Jämsän kaupungilla ei ole kuitenkaan ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa, vaan se on Gradialla. Niin ikään Gradian järjestämisluvassa olevia tiettyjä tutkintonimikkeitä tai laskennallista osuutta kuntayhtymälle määrätystä tavoitteellisten opiskelijavuosien minimimäärästä tai vuotuisesta suorite- ja rahoituspäätöksestä ei ole korvamerkattu Jämsälle tai muille jäsenkunnille (ikäin kuin väestövastuun mukaisesti), koska järjestämisluvan kohdealue on Keski-Suomen maakunta.

Omistajaosuus kuntayhtymässä ei siis takaa hallintaoikeutta kuntayhtymän resursseihin tai suoritteisiin operatiivisella tasolla. Mahdollisen eron astuessa voimaan, Jämsä ei saisi ”mukaansa” em. Gradian resursseja vaan ne jäävät edelleen kuntayhtymälle.

Yt:stä eteenpäin

Yt-prosessin päättymisen ja sitä seuranneiden päätösten toteuttamisen jälkeen Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian operatiivinen johto on keskittynyt kuntayhtymän perustehtävän hoitamiseen sekä tavoitteellisen muutoksen johtamiseen.

Ammattiopisto Gradian palvelutuotannon johtaminen perustuu osaamispooli -ajatteluun. Kukin ilmiöpohjainen pooli kokoaa yhteen osaajia koulutusala/tutkintoa/koulutusta laajemmin, yhdistää aloja, joilla on yhteistä rajapintaa, kuten Uudistuva teollisuus: sähkö/ICT ja kone- ja tuotantotekniikka → mm. robotiikka, 3D-teknikka sekä kehittää laaja-alaista, alat ylittävää tarjontaa (huomioiden toimintaympäristön tarpeet), uudistaa pedagogiikkaa (mm. toisilta oppien) ja kehittää uusia, resurssiviisaita toimintamalleja.

Kuva 20: Ammattiopisto Gradian ilmiöpohjaiset, uudenlaista asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta mahdollistavat osaamispoolit, lähde: rehtori Pirjo Kauhanen, Gradia 11/2023

Jämsän toimipisteeseen on niin ikään perustettu syksyllä 2023 kampusvastaavan tehtäväkokonaisuus. Kaikissa akuuteissa tilanteissa ¹, mikäli alan koulutuspäällikkö ei ole paikalla, vastuun asioiden eteenpäin viemisestä ottaa kampusvastaava. Hän koordinoi myös yhteisiä tilaisuuksia, kuten lukuvuoden aloitukset, kotiväen illat, valmistujaisjuhlat jne. tilaisuudet.

¹ Akutteina tilanteina pidetään esim. seuraavaa: uhkatilanteet, joissa vaarana opiskelijoiden tai henkilöstön turvallisuuden vaarantuminen, akuutit ikkivaltilanteet, opiskelijoiden välien selvittely, äkilliset sairaskohtaukset sekä kampuksen tiloihin, koneisiin ja laitteisiin liittyvät akuutit vahinkotapaukset.

5. Vaihtoehto 1: Jämsän kaupunki jatkaa Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenenä

Yhteistyön nykytilan kuvaus; kipupisteet

Tämän selvitystyön toimeksiannon taustalla on ollut Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian ja Jämsän kaupungin välille käynnistynyt luottamuspuola. Jämsän kaupunki kokee, ettei sen omistusosuus kuntayhtymästä tarjoa sille riittävää asemaa yhtymän päätöksenteossa etenkin Gradian Jämsän toimipisteen kehittämistä koskevien päätösten osalta.

Tilanteen käynnisti Gradiassa vuonna 2022 toteutetun yt-prosessin jälkeen kuntayhtymän hallituksen ja etenkin operatiivisen johdon tekemät päätökset niin ammatillisen koulutuksen oppilaitosten yhdistämisen ja henkilöstön sopeuttamisen kuin Jämsän toimipisteen koulutusalojen ja -tarjonnankin uudelleen organisoimisen osalta. Jämsän kaupunki pitää etenkin Jämsän toimipistettä koskeneita päätöksiä kaupungin elinvoimaisuutta heikentävinä. Lisäksi kuntayhtymän omistajaohjauksessa, päätöksenteossa ja päätöksentekokulttuurissa sekä viestinnässä nähtiin merkittäviä puutteita tapahtuneen yhteydessä. Näihin hallinto-oikeus ottaa myöhemmin kantaa.

Kokonaisuutenaan Jämsän kaupungin ja koulutuskuntayhtymän välinen omistajaohjaus ja osapuolten vuorovaikutus ei ole ollut erityisen huomion kohteena, saati systemaattista ja aktiivista. Kuntayhtymän ja omistajakuntien välisestä perussopimuksesta puuttuu omistajaohjausta koskeva osuus ja siten viittaukset neuvottelumenettelystä. Tästä seuraa, ettei systemaattista keskustelu- ja valmistelufoorumia ole ollut. Näin em. päätökset eivät vastanneet kaupungin tavoitteita, eikä prosessi vastannut myöskään kuntayhtymän omia eettisiä periaatteita ¹.

Kuntayhtymän eettiset periaatteet

- Käymme aktiivista vuoropuhelua osaamistarpeista työelämän, korkeakoulujen ja omistajakuntien kanssa.
- Kerromme henkilöstölle, opiskelijoille ja huoltajille, omistajakunnille sekä muille sidosryhmillemme läpinäkyvästi ja oikea-aikaisesti toiminnastamme.
- Kuntayhtymän luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden/työntekijöiden välinen vuorovaikutus perustuu keskinäiseen luottamukseen sekä arvostukseen.
- Päätökset valmistellaan huolellisesti ja perusteellisesti sekä viedään oikea-aikaisesti ja viivyttämättä päätöksentekoon.
- Toimimme avoimesti, läpinäkyvästi ja tasapuolisesti.

- Miten em. välittyy ja näkyy arjessa? Onko syytä käydä kuntayhtymän jäsenten ja operatiivisen johdon välinen ”puhdistava” keskustelu asiasta?

JÄMSÄ

Lähde: Gradian eettiset periaatteet ja käytännön toimintatavat, hyväksytty kuntayhtymän hallituksessa 15.4.2021, kts. [Gradia powerpoint-master](#)

Kuva 21: Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian eettiset periaatteet, lähde :_Gradian eettiset periaatteet ja käytännön toimintatavat, hyväksytty kuntayhtymän hallituksessa 15.4.2021, kts. [Gradia powerpoint-master](#)

¹ Lähde: Gradian eettiset periaatteet ja käytännön toimintatavat, hyväksytty kuntayhtymän hallituksessa 15.4.2021, kts. [Gradia powerpoint-master](#)

Uudistuva omistajaohjaus sekä päätöksenteko ja päätöksentekokulttuuri

Jämsän kaupungin Gradian omistajaohjauksessa, päätöksenteossa ja päätöksentekokulttuurissa sekä viestinnässä kokemat puutteet näyttäytyvät soveltaen myös Jyväskylän kaupungin sekä ylipäätään valtakunnallisesti eri kuntayhtymien jäsenkuntien kannalta saman suuntaisina. Asiaan ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota ns. ”hyvinä aikoina” kun eri kuntayhtymien toiminnalla on olleet vakaat ja ennustettavat toimintaolosuhteet. Omistajaohjauksen käytännöt eivät ole olleet riittävän notkeita kyetäkseen ennakoimaan nopeita päätöksenteko- ja muutostarpeita.

Koska suomalaisten julkistalouksien toimintaympäristö sekä niiden asema, rooli ja tehtävät ovat juuri tällä hetkellä muuttumassa revoluutiomaisesti, omistajaohjauksen merkityskin on kasvussa. Tämä näkyy mm. Kuntaliiton syksyllä 2023 asiaa koskevan kehittämishankkeen perusteluissa. Lisäksi koulutuskuntayhtymien osalla pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa mainittu koulutuksen järjestäjiä koskeva ohjaus- ja rahoitusjärjestelmien kehittäminen edellyttää omistajaohjaukselta ”hereillä oloa”. Ajantasaisen tilannekuvan ylläpito ja jatkuva kahdensuuntainen viestintä rakentavat luottamusta kuntien ja kuntayhtymän välisessä yhteistyössä.

Kuntayhtymän omistajaohjauksen keskeisiä juridisia instrumentteja ovat sopimukset, esim. kuntayhtymän *perustamissopimus* ja *hallintosääntö*. Jämsän kaupungin tulisi avata muiden jäsenkuntien, erityisesti Jyväskylän kaupungin kanssa keskustelut siitä, miltä osin näitä olisi mahdollista uudistaa monenvälisen luottamuksen ja yhteistyön kehittämiseksi.

Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot Jämsän kaupungin näkökulmasta

Ammatillisten koulutuspalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen alle 20 000 asukkaan kaupungissa on valtakunnallisestikin arvioituna haastavaa. Gradian ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan kattavuus on Jämsän kaupungin, etenkin peruskoulunsa päättävän ikäluokan tarpeiden näkökulmasta edelleen hyvä. Gradian monimuotoiset palvelut ja verkostot tarjoavat lisäarvoa.

Jämsän kaupungin kannalta vahvat koulutusalat, kuten metsäala, puutarha-ala, ajoneuvoala, kasvatus- ja ohjausala sekä sosiaali- ja terveysala ja niiden koulutusvolyyymi tulee kuitenkin kyetä turvaamaan jatkossakin Gradian Jämsän toimipisteessä lähipalveluina. Vuonna 2022 toteutetun yt-prosessin päättymisen jälkeiset sopeuttavat toimenpiteet on saatu päätökseen. Keskipitkällä tähtäimellä kuntayhtymän talouden eri pitäisi uhata koulutusten nykytarjonnan laajuutta, mikäli koulutuspalvelut pidetään niiden asiakaslähtöisyyden sekä laadun ja vaikuttavuuden kannalta kilpailukykyisinä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollisissa ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa lähivuosina koskevissa kehittämishankkeissa Suomen viidenneksi suurin koulutuksen järjestäjä, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, muodostaa Jämsälle eräänlaisen ”turvasataman”.

Sikäli kuin em. yt-prosessin päätyttyä Gradian tekemät koulutustarjontaa Jämsän toimipisteessä koskevat päätökset ovat osoittautuneet epätarkoituksenmukaisiksi, niitä lienee syytä tarkastella uudelleen uuden tai paremman tietoperustan valossa.

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, SASKY koulutuskuntayhtymän ja Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän (POKE) voimassa olevien järjestämislupien vertailu on esitetty kahdella seuraavalla sivulla olevassa taulukossa:

	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	SASKY koulutuskuntayhtymä	Äänekosken ammattillisen koulutuksen kuntayhtymä
Voimassa alkaen	1.1.2023-	1.1.2022-	1.1.2022-
Kotipaikan maakunta	Keski-Suomi	Pirkanmaa	Keski-Suomi
Ensisijainen toiminta-alue	Koko Keski-Suomen maakunta	Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Keuruu, Kihniö, Kokemäki, Multia, Mänttä-Vilppula, Nokia, Parkano, Punkalaidun, Ruovesi, Sastamala ja Tampere (yht. 15 kuntaa)	Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Konnevesi, Kyyjärvi, Laukaa, Multia, Pihtipudas, Saarijärvi, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski (yht. 13 kuntaa)
Opiskelijavuosien vähimmäismäärä (sisäoppilaitos)	6 314	3 324	1 472 (63)
Perus- sekä ammatti ja erikoisammattitutkintojen lukumäärä järjestämissopimuksessa	pt 34 at 39 eat 29	pt 31 at 18 eat 12	pt 31 at 20 eat 12
Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen työvoimakoulutuksena	X	X	X
TUVA	-	X	X
Laajennettu oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä	X	X	X
Sisäoppilaitosmuotoinen koulutus	-	-	X
Vankilaopetus	X	X	-
Urheilijoiden ammatillinen koulutus	X	-	-
Yhteistyö musiikkialan koulutuksen järjestämisessä	X	-	-
Yhteistyösopimukset	-	Satakunnan koulutuskuntayhtymän (järjestäjä) kanssa: logistiikka-ala	-
Lentokoneasentajan pt	-	X	-
Lentokonetekniikan at	-	X	-
Prosessiteollisuuden pt	X	X	X
Prosessiteollisuuden at	-	-	X
Prosessiteollisuuden eat	-	-	X
Elintarvikealan pt	X	X	X
Elintarviketeollisuuden at	X	-	-
Leipomoalan at	X	-	-
Leipomoalan eat	X	-	-

Metsäalan pt, Metsäkoneenkuljetuksen osaamisala	X X	X - ei ko. osaamisalaa	X - ei ko. osaamisalaa
Rakennusalan pt, Maanrakennuskoneen- kuljetuksen osaamisala	X X	X - ei ko. osaamisalaa	X - ei ko. osaamisalaa
Laboratorioalan pt Laboratorio- ja mittausalan at	X X	X -	X -
Kuorma- ja linja- autonkuljettajan perustason ammattipätevyyskoulutus Jatkokoulutus	X X	- -	X X
Kasvatus- ja ohjausalan pt Kasvatus- ja ohjausalan at Kasvatus- ja ohjausalan eat	X X X	- - -	X - -
Matkailualan pt Matkailupalveluiden at	X X	X X	X -
Logistiikan pt, Kuljetuspalvelujen osaamisala	X	-	X
Logistiikan pt, Lentoasemapalvelujen osaamisala	X	-	X
Puutarha-alan pt Puutarha-alan at Puutarha-alan eat	X X -	X X X	X - -
Luonto- ja ympäristöalan pt Luontoalan at	X X	X X	X X

Taulukko 17: Eräiden koulutuksen järjestäjien ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa, Huom. Gradia erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintotarjonnan laajuus sekä metsä- ja maanrakennuskoneenkuljetuksen osaamisalat sekä kasvatus- ja ohjausala. Huom. SASKY lentokoneala. Huom. POKE prosessiteollisuus.

Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä

Gradian Jämsän toimipisteen ammattitaitoinen ja kokenut henkilöstö sekä ajanmukaiset toimitilat vastaavat lyhyellä ja keskipitkällä tähtäimellä toteutettavan koulutustarjonnan vaatimuksia.

Riskit

Jatkaminen nykyisessä yhteistyörakenteessa sisältää Gradian omistajaohjaukseen, päätöksenteko- ja toimintakulttuuriin sekä viestintään liittyviä riskipisteitä. Niiden ratkaiseminen edellyttää kaikilta osapuolilta asioiden tarkastelua maakunnallisesta, osin valtakunnallisestakin asiakasnäkökulmasta. Epäonnistuminen luottamuksen palauttamisessa on kuitenkin suurin riski.

6. Vaihtoehto 2: Jämsän kaupunki hakee OKM:ltä kokonaan uutta ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa

Koulutuksen järjestäjä voi hakea ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa opetus- ja kulttuuriministeriöltä. ¹ Ministeriö voi myöntää ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle tai valtion oppilaitoksissa järjestettävään ammatilliseen koulutukseen. Järjestämislupa myönnetään vain kokonaiseen tutkintoon, ei yksittäisille osaamisaloille. Oppisopimuskoulutuksena voi järjestää järjestämisluvassa mainittuja tutkintoja. Ministeriö päättää luvan myöntämisestä, muuttamisesta tai sen peruuttamisesta. Päätös on maksullinen.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä sekä ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisestä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (673/2017).

Jos hakija ei ole aiemmin järjestänyt ammatillista koulutusta, hän voi hakea järjestämislupaa kalenterivuoden alusta lukien. Järjestämislupahakemus toimitetaan opetus- ja kulttuuriministeriöön viimeistään kuusi kuukautta ennen koulutuksen suunniteltua aloittamista. Ministeriö voi ottaa käsiteltäväksi myös myöhemmin toimitetun hakemuksen.

Kuten muutosluvankin osalla, uuden järjestämisluvan edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista. Arvioinnissa otetaan huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Hakijan edellytyksiä arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Koulutuksen järjestäjän taloudelliset edellytykset järjestää haettua koulutusta arvioidaan kokonaisuutena ja tapauskohtaisesti. ²

Omistajaohjaus, päätöksenteko

Yhden kunnan ylläpitämä ammatillisen koulutuksen kokonaisuus olisi luonteva ottaa osaksi kunnan Sivistystoimen tai Elinvoiman organisaatiota. Mallista on hyviä esimerkkejä erityisesti suurten kaupunkien yhteydessä.

Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot

Jämsän kaupungin kannalta vahvat alat, kuten metsäala, puutarha-ala, ajoneuvoala, kasvatus- ja ohjausala sekä sosiaali- ja terveysala sekä niiden volyyymi olisi kyettävä turvaamaan.

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistaja. Jämsän kaupungilla ei ole kuitenkaan ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa, vaan se on Gradialla. Niin ikään Gradian järjestämisluvassa olevia tiettyjä tutkintonimikkeitä tai laskennallista osuutta kuntayhtymälle määrätystä tavoitteellisten opiskelijavuosien minimimäärästä tai vuotuisesta suorite- ja rahoituspäätöksestä ei ole korvamerkattu Jämsälle tai muille jäsenkunnille (ikäin kuin "väestövastuun mukaisesti), koska järjestämisluvan kohdealue on Keski-Suomen maakunta.

¹ Lähde: [Ammatillisen koulutuksen uuden järjestämisluvan hakeminen - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

² Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan osalta lisätietoja asiassa antaa: opetusneuvos Mari Pastila-Eklund, opetus- ja kulttuuriministeriö, Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, puh. 02953 30249

Omistajaosuus kuntayhtymässä ei siis takaa hallintaoikeutta kuntayhtymän resursseihin tai suoritteisiin operatiivisella tasolla. Mahdollisen eron astuessa voimaan, Jämsä ei saisi ”mukaansa” em. Gradian resursseja vaan ne jäävät edelleen kuntayhtymälle.

Hakemus uudeksi koulutuksen järjestämislupaksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole viime vuosina myöntänyt yhtään uutta ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa. Nykyinen verkosto sivutoimipisteineen on katsottu alueellisesti ja alakohtaisesti riittävän kattavaksi; siinäkin olisi sen sijaan paikoin supistamisen varaa. On epätodennäköistä, että ministeriö hyväksyisi hakemuksen alle 20 000 asukkaan väestöpohjalta noin 1 000 vuotuisen opiskelijan volyymia tavoittelevaksi uudeksi ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioksi.

Mikäli ministeriö edellä esitetystä huolimatta päättäisi kuitenkin hyväksyä Jämsän kaupungin laatiman järjestämislupahakemuksen, kaupungin kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että järjestämislupaan olisi kirjattu oikeus myöntää kaupungin elinkeinostrategian kannalta keskeisiä tutkintonimikkeitä ja antaa niihin tutkintokoulutusta. Uusi järjestämislupa ilman mm. metsä- ja puutarha-alan, logistiikka- ja ajoneuvoalan, matkailu- ja ravintoalan, kasvatusta- ja ohjausalan tai sosiaali- ja terveystieteiden tutkintoja ei ole tavoittelemisen arvoinen.

Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen on muuttunut merkittävästi ammatillisen koulutuksen reformin jälkeen. Hankintatavasta riippumaton ja työelämäkeskeinen osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisjärjestelmä on monimuotoistanut koulutuksen järjestäjien palveluja ja palveluprosesseja myös oppivelvollisten osalta sekä vähentänyt merkittävästi etenkin aikuisoppilaitosten osalta prosessien riippuvuutta kiinteistä oppilaitosrakennuksista.

Kunkin ammatin perusteiden hallinnan vaatimus ennen opiskelijoiden siirtymistä työpaikoille sekä oppimista tukevan kone-, laite- ja järjestelmäkannan ylläpito ovat kuitenkin jatkossakin realiteetteja koulutuksen järjestäjälle. Siksi uuden järjestämisluvan myöntämiseen liittyy vaatimus, jonka mukaan koulutuksen järjestäjällä on oltava riittävät ja tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt käytössään.

Ensimmäinen vaihtoehto on luonnollisesti neuvotella Gradian nykyisen Jämsässä sijaitsevan kampuksen siirtymisestä Jämsän kaupungin tai perustettavan uuden koulutuksen järjestäjäorganisaation hallintaan kaupungin peruspääoman palautuksen osana ja yhteydessä. Lisäksi Gradian tulisi luopua uuden koulutuksen järjestäjän kanssa kilpailevan koulutuksen järjestämisestä ainakin Jämsässä tai osittain kokonaan (esim. metsäala).

Gradian Jämsän toimipisteen ammattitaitoinen ja kokenut henkilöstö vastaa lyhyellä ja keskipitkällä tähtäimellä toteutettavan koulutustarjonnan vaatimuksia. Ko. henkilöstön tulisi siirtyä liikkeenluovutuksenomaisesti Gradiasta perustettavaan järjestäjäorganisaatioon.

7. Vaihtoehto 3: Jämsän kaupunki hakeutuu Sastamalan koulutuskuntayhtymän (SASKY) jäseneksi

SASKY:n nykytilan kuvaus

SASKY koulutuskuntayhtymän (SASKY) kotipaikka on Sastamalan kaupunki. Kuntayhtymä toimii 13 kunnan alueella Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Huom. Tampereen kaupunki ei ole SASKY koulutuskuntayhtymän jäsenkunta, mutta kaupungissa toimii SASKY:yn 1.1.2017 fuusioitunut Tampereen palvelualan ammattiopisto.

Kuntayhtymän jäsenkunnat ovat: Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Keuruu, Kihniö, Kokemäki, Multia, Mänttä-Vilppula, Parkano, Punkalaidun, Ruovesi ja Sastamala. Huom. kaksi jäsenkunnista, Keuruu ja Multia kuuluvat Keski-Suomen maakuntaan.

Jäsenkunta	Asukasmäärä 31.12.2020	Opisk. Vuodet Ennuste 2021	Peruspääoma 1.1.2022	Omistus -% 1.1.2022
Huittinen	9 937	82,44	842 686,35	3,13 %
Hämeenkyrö	10 344	197,13	2 070 281,29	7,70 %
Ikaalinen	6 866	198,16	5 602 353,69	20,83 %
Juupajoki	1 800	18,21	257 700,14	0,96 %
Keuruu	9 486	52,79	662 601,66	2,46 %
Kihniö	1 822	3,81	395 389,16	1,47 %
Kokemäki	7 013	30,07	770 000,00	2,86 %
Multia	1 558	5,39	93 479,08	0,35 %
Mänttä-Vilppula	9 673	211,70	4 248 522,36	15,80 %
Parkano	6 352	89,66	1 698 068,66	6,31 %
Punkalaidun	2 785	22,25	382 541,61	1,42 %
Ruovesi	4 215	35,77	292 809,44	1,09 %
Sastamala	24 052	382,50	9 576 347,96	35,61 %
Tampere	241 009	254,98		
YHTEENSÄ	336 912	1584,86	26 892 781,40	100,00 %

Taulukko 18: SASKY:n omistajakuntien asukasmäärät, opiskelijavuosiennuste, peruspääomien määrät sekä suhteelliset omistussuodet. Lähde: SASKY koulutuskuntayhtymän talousarvio vuodelle 2022 & taloussuunnitelma vuosille 2023-2024, kts: [Sasky-TA-2022-TS-2023-2024.pdf](#) Huom. Tampereen kaupunki ei ole SASKY koulutuskuntayhtymän jäsenkunta, mutta kaupungissa toimii SASKY:yn 1.1.2017 fuusioitunut Tampereen palvelualan ammattiopisto.

SASKY:n strategista kasvua 2000 -luvulla selittävät pääosin kuusi toteutunutta fuusiota ja uutta jäsenkuntaa, viimeksi Kokemäki vuonna 2018.

SASKY kasvaa fuusioiden kautta ...

Saskyn toteuttamat fuusiot

Vuosi	Oppilaitos/koulutuskuntayhtymä
2009	Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto
2010	Mäntän seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
2014	Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä
2016	Ruoveden lukio
2017	Tampereen palvelualan ammattiopisto
2020	Ikaalisten yhteiskoulun lukio
2023	Hämeenkyrön kansalaisopisto

Vuonna 2018 Kokemäen kaupunki liittyi Saskyn jäsenkunnaksi.

sasky.fi

JÄMSÄ

Taulukko 18: SASKY:n kasvustrategian ytimessä ovat järjestäjäfuusiot, lähde: SASKY koulutuskuntayhtymä, kuntayhtymäjohtaja Antti Lahden esitelmä lokakuu 2023.

SASKY:n 1.10.2023 voimaan astuneen perussopimuksen ¹ mukaan kuntayhtymän tehtävänä on ylläpitää, kehittää ja järjestää peruskoulutuksen jälkeen annettavaa toisen asteen koulutusta sekä vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen koulutusta.

Kuntayhtymä ylläpitää Sasky Vammalan ammattikoulua, Sasky Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Sasky Karkun kotitalous- ja sosiaalialan oppilaitosta, Sasky Huittisten ja Kokemäen oppilaitos, Sasky Mäntän seudun koulutuskeskusta, Sasky Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Sasky Ikaalisten kauppaoppi laitosta, Sasky Ammatti-instituutti lisakkia, Sasky Tampereen palvelualan ammattiopistoa, yleissivistävää koulutusta sekä oppisopimus- ja työelämä palveluita.

SASKY koulutuskuntayhtymän yleissivistävän koulutuksen tulosalueeseen kuuluvat Pirkanmaan aikuislukio, Petäjä-opisto, Ylä-Satakunnan musiikkiopisto, Ruoveden lukio sekä Ikaalisten lukio.

¹ SASKY:n perussopimus 1.10.2023, lähde: [Toimintaa ohjaavat asiakirjat | SASKY koulutuskuntayhtymä](#)

SASKY koulutuskuntayhtymä

- Suomen 13. suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä
- Itsenäisiä "SASKY"-oppilaitoksia
- Vahva kasvusuuntaus
- Vahva talous

- 13 jäsenkuntaa
- Perussopimuksessa "äänivaltaleikkuri" ja omistajaohjauksen neuvottelumenettelykuvaus

- Vuosi 2023 (arvio):

- Opiskelijoita n. 7 400
- Henkilöstöä n. 520
- Kiinteistöjä n. 100 000 m²
- Toiminnan tuotot n. 46 M€

JÄMSÄ

Kuva 22: SASKY "pähkinänkuoressa", kts. etenkin kuntayhtymän jäsenkunnat lokakuussa 2023, lähde: SASKY koulutuskuntayhtymä.

Omistajaohjaus, päätöksenteko

SASKY koulutuskuntayhtymän ylintä päätösvaltaa käyttää yhtymäkokous, jonka kuhunkin kokoukseen kukin jäsenkunta valitsee erikseen yhden yhtymäkokousedustajan ja hänelle henkilökohtaisen varaedustajan.

Jäsenkuntien äänivallan perusteena on käytetty vuosien 2010 - 2012 opiskelijamäärien keskiarvoa (70 %), jakautuen ammatillinen perusopetus 70 % ja oppisopimus 30 %, sekä nettovarallisuuteen 31.12.2012 perustuvaa laskennallista peruspääomaosuutta (30 %). Äänivallan kokonaismäärä on 1.1.2023 alkaen 98 ja se jakautuu seuraavasti:

Huittinen	9
Hämeenkyrö	9
Ikaalinen	13
Juupajoki	1
Keuruu	4
Kihniö	1
Multia	1
Mänttä-Vilppula	11
Parkano	6
Punkalaidun	2
Ruovesi	2
Sastamala	38
Kokemäki	1

Kuntayhtymän perussopimuksen 4 § mainitsee seuraavaa mahdollisista uusista jäsenkunnista:

"Uuden jäsenkunnan ottaminen edellyttää kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista kuntalain mukaisesti. Uuden jäsenkunnan jäsenyys kuntayhtymässä alkaa, ellei toisin määrätä, perussopimuksen muutoksen hyväksymistä seuraavan kalenterivuoden alusta."

Käytännössä uuden jäsenkunnan ottaminen käynnistyy SASKY:n nykyisten jäsenkuntien kunnanjohtajista kootun neuvotteluryhmän ja hakijan välisillä keskusteluilla. Tavoitteena on, että neuvotteluryhmä voi tehdä SASKY:n valtuustolle esityksen uudesta jäsenkunnasta ja jäseneksi ottamisen ehdoista.

Tärkeimpiä kysymyksiä em. neuvotteluissa ovat SASKY:n perussopimuksen uudistaminen siltä osin kuin uusi Jämsän kaupungin jäsenyys edellyttää; esim. Jämsän kaupungin peruspääomaosuudesta päättäminen ja kaupungin äänivallan määräytyminen. Operatiivisesti tärkeitä kysymyksiä ovat OKM:n järjestämisluvan muutosesitys ¹ sekä SASKY:n suorite- ja rahoituspäätös ensimmäiselle fuusio päätöksen jälkeiselle toimintavuodelle. Niin ikään Gradian nykyisen henkilökunnan siirtyminen liikkeenluovutuksen kautta SASKY:yn vanhoina työntekijöinä ja nykyisin sopimusehdoin varmistavat nilvelvaiheessa palvelutoiminnan laadun.

Mahdollisten fuusioneuvottelujen tärkein kysymys on kuitenkin se, löytyykö SASKY:n nykyisiltä jäsenkunnilta ja Jämsän kaupungilta yhteinen tahtotila asiassa. Luottamus pääomaa joko on tai sitten ei.

Perussopimuksen 5 luku käsittelee kuntayhtymän omistajaohjausta seuraavasti:

17 §

Omistajaohjaus

Kuntayhtymän johdolla ja jäsenkunnilla on neuvottelumenettely, jossa sovitaan kuntayhtymän talouden ja toiminnan pitkän aikavälin suunnittelua ja tavoitteita koskevista periaatteista ottaen huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka sekä palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

18 §

Konserniohje

Kuntayhtymässä on konserniohje, jonka yhtymäkokous hyväksyy. Kuntayhtymän on pyydettävä jäsenkunnilta lausunnot konserniohjeesta ja konserniohjeen muutoksista ennen sen hyväksymistä.

SASKY:n toiminta-ajatuksen mukaan ”SASKY:n koulutus tukee opiskelijan elinikäistä osaamisen kehittymistä ja ammatillista kasvua yhteiskunnan vastuullisena jäsenenä. Työelämälähtöinen ja laaja-alainen toimintamme edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä sekä yhteisöllistä hyvinvointia.” SASKY:n vision mukaan ”SASKY:ssa osaavat luovat maailmoja – yhdessä tehden.” SASKY:n kriittiset menestystekijät ovat osaamisen hankkiminen, yhdessä tekeminen sekä kasvu ja kehittyminen.

SASKY:n toiminnan tuotot olivat tilipäätöksessä vuodelta 2020 yhteensä 43,6 M€, talousarviossa 2021 yhteensä 40,8 M€ ja talousarviossa 2022 yhteensä 42,0 M€ sekä taloussuunnitelmassa 2023 yhteensä 42,4 M€ ja taloussuunnitelmassa 2024 yhteensä 42,6 M€ ². Vaikka kuntayhtymän järjestämän ammatillisen koulutuksen tulosten vyörytysten jälkeen arvellaan muuttuvan negatiiviseksi suunnitteluajanjakson aikana, yleissivistän koulutuksen tuloisalueen (sis. lukiokoulutus) arvioitu tulos säilyy nollatuloksena.

¹ Järjestämisluvan muutosesityksen tärkeintä sisältöä: Jämsän mainitseminen järjestäjän ensisijaisena toiminta-alueena, tutkintojen järjestämisluvat ja kuntayhtymän opiskelijavuosien vähimmäismäärän korotus

² Lähde: SASKY koulutuskuntayhtymän talousarvio vuodelle 2022 & taloussuunnitelma vuosille 2023-2024, kts: [Sasky-TA-2022-TS-2023-2024.pdf](#)

Oman pääoman muutoksessa on talousarviovuodelle 2022 ennakoitu Kokemäen kaupungin peruspääoman korotukset 70.000 € ja 37.500 €, Hämeenkyrön kunnan peruspääoman korotus 500.000 € ja Sastamalan kaupungin peruspääoman korotus 1.700.000 €. Omistajakuntien omaan pääomaan tekemät sijoitukset ovat suurten investointien toteuttamisen edellytys.

Kuntayhtymän rakennuksiin sekä kalusto- ja laitehankintoihin kohdistamien investointien määrä on korkea koko suunnitteluajanjakson, vuosittain 4,3 – 10,2 M€. Tämä näkyy paremman asiakaspalvelun ohella myös suunnitelmajoistojen kasvulla 1 – 1,5 M€ suunnitteluajanjakson aikana.

YHTEENVETO INVESTOINNEISTA KOHDERYHMITÄIN 2020-2024					
	TP 2020	TA 2021	TA 2022	TS 2023	TS 2024
Investointimenot	3 164 310,94	5 386 000	8 060 000	3 730 000	9 765 000
Investointitulot	0,00	0	0	0	0
Rakentaminen/netto	3 164 310,94	5 386 000	8 060 000	3 730 000	9 765 000
Investointimenot	1 322 259,17	1 209 000	1 622 000	862 000	397 000
Investointitulot	162 234,63	265 000	0	0	0
Kalusto- ja laitehankinnat, muut investoinnit/netto	1 160 024,54	944 000	1 622 000	862 000	397 000
Investointimenot	4 486 570,11	6 595 000	9 682 000	4 592 000	10 162 000
Investointitulot	162 234,63	265 000	0	0	0
Investoinnit yhteensä/netto	4 324 335,48	6 330 000	9 682 000	4 592 000	10 162 000

Taulukko 19: SASKY:n yhdistelmä investoinneista vuosille 2022 – 2024. Lähde: SASKY koulutuskuntayhtymän talousarvio vuodelle 2022 & taloussuunnitelma vuosille 2023-2024, kts: [Sasky-TA-2022-TS-2023-2024.pdf](#)

Kuntayhtymän tytäryhtiön Aiko Academy Oy:n tehtävänä on koulutus-, asiantuntija- ja konsultointipalveluiden tuottaminen ensisijaisesti pirkanmaalaisten ja satakuntalaisten yrityksen ja julkisyhteisöjen tarpeisiin SASKY:n tavoitteet huomioiden. Yhtiön liikevaihto oli vuonna 2020 yhteensä 600 t€, millä tasolla sen arvioidaan säilyvän koko suunnitteluajan.

Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot

Jämsän kaupungin kannalta vahvat alat, kuten metsäala (so. metsäkoneenkuljetuksen osaamisala), rakennusala (maanrakennuskoneenkuljetuksen osaamisala), logistiikka-ala (kuljetuspalveluiden osaamisala), puutarha-ala, ajoneuvoala, kasvatus- ja ohjausala, sosiaali- ja terveysala sekä kuorma- ja linja-autonkuljettajan perustason ammattipätevyyskoulutus sekä niiden volyyymi olisi kyettävä turvaamaan mahdollisessa fuusiossa.

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistaja. Jämsän kaupungilla ei ole kuitenkaan ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa, vaan se on Gradialla. Niin ikään Gradian järjestämisluvassa olevia tiettyjä tutkintonimikkeitä tai laskennallista osuutta kuntayhtymälle määrätystä tavoitteellisten opiskelijavuosien minimimäärästä tai vuotuisesta suorite- ja rahoituspäätöksestä ei ole korvamerkitty Jämsälle tai muille jäsenkunnille (ikäin kuin väestövastuun mukaisesti), koska järjestämisluvan kohdealue on Keski-Suomen maakunta.

Omistajaosuus kuntayhtymässä ei siis takaa hallintaoikeutta kuntayhtymän resursseihin tai suoritteisiin operatiivisella tasolla. Mahdollisen eron astuessa voimaan, Jämsän kaupunki ei saisi ”mukaansa” em. Gradian resursseja vaan ne jäisivät edelleen kuntayhtymälle. Tosin opetus- ja kulttuuriministeriö voi harkita laskennallisesti Gradian Jämsän toimipisteen toteutunutta opiskelijavolyymia vastaavan korotuksen myöntämistä SASKY:n järjestämislupaun sekä sen tulevaan suorite- ja rahoituspäätökseen. Kaikkineen ilman ministeriön ”siunausta” hankkeelle ja etenkin opiskelijatyövuosia koskevaa ”tolkullista” päätöstä fuusion on tuskin mahdollista toteuttaa.

Koulutuksen järjestämisluvan muutoshakemus

Koulutuksen järjestäjä voi hakea muutosta ammatillisen koulutuksen järjestämislupa- ja kulttuuriministeriöltä.¹

Muutostarpeen taustalla voi olla esim.

- uusi tutkinto
- työvoimakoulutuksen tehtävä
- ammattipätevyyskoulutuksen järjestäminen
- ammatillisen koulutuksen tehtävä
- koulutuksen järjestäjän nimenmuutos
- fuusio tai muu muutos koulutuksen järjestäjän oikeushenkilössä

Järjestämisluvan muutosta haetaan pääsääntöisesti tulevan kalenterivuoden alusta lukien. Hakemus toimitetaan ministeriöön vähintään 6 kk ennen suunnitellun koulutuksen aloittamista. Järjestämislupaa koskeva päätös on maksullinen.

Hakemuksessa on selvitettävä ja perusteltava asiat, jotka on mainittu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 1 ja 2 momentissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentissa. Hakemuksia koskevissa asioissa ministeriö voi pyytää lausuntoja ja kuulla eri tahoja.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta.

Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä

SASKY:n toimintaperiaatteita leimaa voimallisesti oppimisympäristöjä koskevan investointivastuun jakaminen koulutuskuntayhtymän ja ao. oppimisympäristön sijaintikunnan kesken. Mikäli Jämsän kaupunki haluaa osana uutta yhteistyörakennevaihtoehtoa turvata ammatillisen koulutuksen saatavuuden lähipalveluina, sen on oltava valmis merkittäviin oppimisympäristöjä koskeviin taloudellisiin panostuksiin. Siirtymävaiheen vaihtoehto olisi luonnollisesti neuvotella Gradian nykyisen Jämsässä sijaitsevan kampuksen siirtymisestä joko Jämsän kaupungin hallintaan peruspääoman palautuksen osana ja yhteydessä tai uuden koulutuksen järjestäjäorganisaation hallintaan kaupungin sille suorittaman peruspääoman apporttina.

Mikäli Gradia Jämsän toimipisteen kiinteistöt siirryttyään ensin peruspääoman palautuksena Jämsän kaupungin omistukseen vuokrattaisiin molemmin puolin kohtuullisin sopimusehdoin SASKY:lle, kaupungin peruspääomaosuus SASKY:ssä tulisi kattaa muulla tavoin, esim. opetuksen koneilla, laitteilla ja kalusteilla sekä merkittävällä rahamääräisellä panoksella.

Gradian Jämsän toimipisteen henkilöstön tulisi siirtyä tässä skenaariossa liikkeenluovutuksenomaisesti Gradiasta uuteen järjestäjäorganisaatioon eli SASKY:yn.

Riskit

SASKY:n voimakasta kasvua ja laajenemista sekä näihin liittyvää oppilaitosrakennetta ja niiden investointien rahoitustapaa edustava strategia on monellakin tavalla poikkeuksellinen Suomessa. Koulutuksen järjestäjän menestyksen avaimet eivät välttämättä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitetta ja näkemystä ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon sekä sen toimintamallin ja

¹ Lähde: <https://okm.fi/lupamuutoksen-hakeminen>

palveluiden kestävästä kehittämisestä. Omaan perustehtävään, rooliin ja asemaan järjestäjäverkoston kokonaisuudessa sekä oman seutukunnan asiakkuuksiin keskittymistä ja ko. toiminnassa saavutettavan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden jatkuvaa parantamista pidetään ministeriön käytävillä kunkin järjestäjän ensisijaisena tehtävänä.

8. Vaihtoehto 4: Jämsän kaupunki hakeutuu Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän (POKE) jäseneksi

POKE:n nykytilan kuvaus

Kuntayhtymän nimi on Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä ja sen kotipaikka on Äänekosken kaupunki. Kuntayhtymän jäsenkunnat ovat: Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Konnevesi, Kyyjärvi, Laukaa, Multia, Pihtipudas, Saarijärvi, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski.

Kuntayhtymän tilinpäätöksen 2021¹ mukaan Pohjoinen Keski-Suomi on Keski-Suomen maakunnan sisällä ominaispiirteiltään poikkeava. Se muodostaa maantieteellisesti laajan yhtenäisen alueen. Yhteistä ovat pitkät etäisyydet, pienet kunnat ja väestökehityksen haasteet. Alue on väestömäärältään vähenevä ja väestörakenteeltaan vanheneva.

Alueen elinkeinorakenteelle on ominaista, että Saarijärven - Viitasaaren seutukunnalla maa- ja metsätalouden osuus ja Äänekosken seudulla teollisuuden ja muun jalostuksen osuus työpaikoista on keskimääräistä suurempi. Vastaavasti palvelualojen merkitys on vähäisempi kuin koko Keski-Suomen maakunnassa tai valtakunnallisesti.

Kunta	Asukasmäärä ³	Opiskelijat ⁴	Opiskelijoiden osuus-%
Kannonkoski	1 311	34,0	2,2 %
Karstula	3 774	37,5	2,4 %
Kinnula	1 581	18,5	1,2 %
Kivijärvi	1 088	14,0	0,9 %
Konnevesi	2 588	52,5	3,3 %
Kyyjärvi	1 233	5,5	0,3 %
Laukaa	18 794	159,5	10,1 %
Multia	1 489	4,5	0,3 %
Pihtipudas	3 875	63,0	4,0 %
Saarijärvi	9 115	188,0	11,9 %
Uurainen	3 634	37,5	2,4 %
Viitasaari	6 063	132,5	8,4 %
Äänekoski	18 304	494,0	31,4 %
Muut		334,5	21,2 %
Yhteensä	72 849	1 575,5	100,0 %

Taulukko 20: POKE:n jäsenkuntien asukasluku ja ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä vuoden 2021 lopussa. Huom.: Kuntayhtymän kotikunnan, Äänekosken asukasluku vastaa suuruusluokaltaan Jämsän kaupungin asukaslukua. Lähde: Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Tilinpäätös 2021, kts. [Tilinpäätös 2021 \(poke.fi\)](#)

Kuntayhtymän 1.8.2020 voimaan astuneen perussopimuksen² 18 § sanoo peruspääomasta ja jäsenkuntien osuuksista mm. seuraavaa:

¹ Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Tilinpäätös 2021, kts. [Tilinpäätös 2021 \(poke.fi\)](#)

² Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän perussopimus tuli voimaan 1.8.2020, lähde: <https://poke.fi/wp-content/uploads/2021/11/Perussopimus-voimaan-01082020.pdf>. Huom. kuntayhtymän nykyinen hallintosääntö tuli voimaan 1.4.2023.

Peruspääoma on muodostettu vuoden 1996 tilinpäätöksen käyttöpääomasta vuoden 1997 aloittavaan taseeseen kirjanpitolautakunnan kuntajaoston taseohjeen mukaisesti. Peruspääoman on vahvistanut valtuusto.

Peruspääoma jakautuu jäsenkuntaosuuksiin.

Kunta	Peruspääoma	Osuus %
Kannonkoski	56 384,32	1,59
Karstula	148 939,71	4,20
Kinnula	101 775,47	2,87
Kivijärvi	70 569,05	1,99
Konnevesi	122 343,33	3,45
Kyyjärvi	19 504,01	0,55
Laukaa	228 374,22	6,44
Multia	31 915,65	0,90
Pihtipudas	254 970,60	7,20
Saarijärvi	544 693,80	15,37
Uurainen	52 128,90	1,47
Viitasaari	438 308,29	12,37
Äänekoski	1 473 668,69	41,59
Yhteensä	3 543 576,04	100,00

Uuden jäsenkunnan peruspääomasijoituksen mukaisesta määrästä ja suoritusajasta päättää valtuusto.

Perussopimuksen 3 § sanoo kuntayhtymän tehtävistä mm. seuraavaa:

Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntien puolesta ammatillisesta koulutuksesta annetussa lainsäädännössä säädettyä opetusta ja muuta toimintaa.

Kuntayhtymä ylläpitää Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistoa (POKE).

Kuntayhtymä on osakkaana perustamassaan ja omistamassaan POKE koulutus Oy:ssä, mikä hoitaa kuntayhtymän koulutustehtävää ensisijaisesti kilpailuilla markkinoilla.

Perussopimuksen 4 § sanoo jäsenkunnan ottamisesta seuraavaa:

Uuden jäsenkunnan ottaminen edellyttää kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista kuntalain mukaisesti. Uuden jäsenkunnan jäsenyys kuntayhtymässä alkaa, ellei toisin määrätä, perussopimuksen muutoksen hyväksymistä seuraavan kalenterivuoden alusta.

Omistajaohjaus, päätöksenteko

Kuntayhtymän ylin päättävä toimielin on valtuusto. Valtuuston jäsenten valinnasta sanotaan perussopimuksen 6 §:ssä seuraavaa:

Jokaisella jäsenkunnalla on yksi jäsen jokaista alkavaa 4.000 asukasta kohti, kuitenkin enintään neljä jäsentä. Jäsenkuntaa edustavien jäsenten lukumäärä määräytyy sen asukasluvun mukaan, joka kunnalla on ollut tammikuun 1. päivänä vaalia edeltäneenä vuonna.

Valtuuston jäsenten ja varajäsenten tulee olla jäsenkuntiansa valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Mikäli valtuuston jäsen tai varajäsen menettää vaalikelpoisuutensa kesken toimikauden tai hänelle myönnetään ero valtuuston jäsenyydestä kesken toimikauden, päättää jäsenen edustama kunta eron myöntämisestä ja uuden jäsenen tai varajäsenen valitsemisesta jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Mikäli valtuustokauden aikana kuntayhtymään hyväksytään jäseneksi uusia kuntia, ao. kunnat valitsevat jäljellä olevaksi valtuuston toimikaudeksi omat edustajansa valtuustoon noudattaen tämän perussopimuksen määräyksiä.

Jäsenten äänivallasta sanotaan perussopimuksen 7 §:ssä seuraavaa:

Valtuuston kokouksessa jäsenkuntaa edustavien jäsenten äänimäärä määräytyy jäsenkunnasta olevien perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja opiskelevien opiskelijoiden kolmen vuoden keskimääräisen määrän mukaisesti. Jäsenkunnan äänimäärä voi olla enintään kolmannes kaikkien jäsenkuntia edustavien jäsenten yhteenlasketusta äänimäärästä.

Jäsenkuntaan edustavien jäsenten äänimäärä pyöristetään normaalia pyöristyssääntöä noudattaen kokonaisluvuksi. Kuntaa edustavien jäsenten äänimäärä jakautuu tasan heistä saapuvilla olevien kesken.

Hallituksesta ja kuntayhtymän johtajasta sanotaan perussopimuksen 10, 11, ja 13 §:issä seuraavaa:

10 § Hallituksen kokoonpano ja äänimäärä

Valtuusto valitsee toimikaudekseen, jollei ole päättänyt lyhyemmästä toimikaudesta, hallituksen.

Hallitukseen kuuluu vähintään viisi (5) ja enintään yhdeksän (9) jäsentä. Kullekin jäsenelle valitaan henkilökohtainen varajäsen. Jäsenten lukumäärästä päättää valtuusto.

Valtuusto määrää hallituksen varsinaisista jäsenistä puheenjohtajan ja yhden varapuheenjohtajan.

Kullakin jäsenellä on kokouksessa yksi (1) ääni.

11 § Hallituksen tehtävät

Hallitus johtaa kuntayhtymää ja sen hallintoa siten kuin siitä on erikseen kuntalaissa ja erityislaeissa säädetty tai perussopimuksessa tai kuntayhtymän hallintosäännössä määrätään.

Hallituksen tehtävistä, päätösvallassa ja koollekutsumisesta määrätään tarkemmin hallintosäännössä. Hallituksen alaisuuteen voidaan perustaa jaostoja, joiden tehtävistä, päätösvallassa ja koollekutsumisesta määrätään tarkemmin hallintosäännössä.

13 § Kuntayhtymän johtaja

Kuntayhtymällä on johtaja, joka johtaa hallituksen alaisena kuntayhtymän hallintoa, taloutta ja muita toimintaa. Kuntayhtymän johtajan tehtävistä määrätään tarkemmin hallintosäännössä.

Omistajaohjauksesta sanotaan perussopimuksen 16 ja 7 §:issä seuraavaa:

5. luku
Omistajaohjaus

16 § Omistajaohjaus

Kuntayhtymän johdolla ja jäsenkunnilla on neuvottelumenettely, jossa sovitaan kuntayhtymän talouden ja toiminnan pitkän aikavälin suunnittelua ja tavoitteita koskevista periaatteista ottaen huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka sekä palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Neuvottelumenettelyn toteuttamiseksi jäsenkunnat voivat perustaa yhteisen ohjausryhmän tai neuvottelukunnan.

17 § Konserniohje

Kuntayhtymässä on konserniohje, jonka valtuusto hyväksyy. Kuntayhtymän on pyydettävä jäsenkunnilta lausunnot konserniohjeesta ja konserniohjeen muutoksista ennen sen hyväksymistä.

POKE:n toiminta-ajatus on ”*Ammattitaidolla hyvinvointia seudun parhaaksi*” ja visio ”*Vetovoimainen osaamisen kehittäjä*”. POKE:ssa opiskelijasuoritteet vuonna 2021 olivat seuraavat ¹: ammatillinen peruskoulutus 1 395,9, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot 283,1, VALMA 17,1 ja muu koulutus 5,4 opiskelijatyövuotta. Yhteensä 1 701,55 otv.

¹ Lähde: Vipunen – opetushallinnon tietopalvelu 31.1.2022, huom. luvuista puuttuu POKE koulutus Oy:n järjestämä koulutus, jota ei tallenneta ko. palveluun.

Keskeisten sidosryhmien, opiskelijoiden ja työelämän edustajien mukaan asiakaslähtöisyydessä onnistuttiin vuonna 2021 hyvin. Opiskelijoiden arvio opetuksen kokonaislaadusta perustutkintojen osalta oli 4,3, ammattitutkintojen osalta 4,5 ja erikoisammattitutkintojen osalta 5,0 (tavoite 4,0). Työpaikoilla tapahtuvan opiskelun työnohjaajina toimineista 79 % antoi kokonaisarvosanaksi toiminnalle erinomaisen tai hyvän. Vastausten keskiarvo oli 3,9 (tavoite 3,8).

Kuntayhtymän toimintatuotot vuodelta 2021 olivat noin 18,7 M€. Edellisvuoteen verrattuna toimintatuottoja kertyi noin 0,2 M€ vähemmän. Toimintakuluja kirjattiin noin 17,9 M€. Edelliseen vuoteen verrattuna toimintakulut kasvoivat noin 1,5 M€. Merkittävimpinä kasvuun vaikuttaneina tekijöinä olivat henkilöstökulujen ohella toiseen asteen maksuttomuuden voimaantulo, koronatoimien vaikutukset sekä kohonneet energiakustannukset.

Kuntayhtymän Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023-2025 ¹ mukaan kuntayhtymän toimintatuotot ovat vuonna 2023 yhteensä 18,4 M€ (Ta) sekä vuonna 2024 yhteensä 18,3 M€ (Ts) ja vuonna 2025 yhteensä 18,3 M€ (Ts). Tilikauden tuloksen arvioidaan olevan vuonna 2023 yhteensä -2,6 M€, vuonna 2024 yhteensä -1,7 M€ ja vuonna 2025 yhteensä -0,7 M€.

Toimintakatetta kuntayhtymään kertyi noin 0,76 M€, missä oli laskua vuodentakaisesta noin 1,75 M€. Rahoitustuottojen ja poistojen jälkeen kuntayhtymän tilikauden alijäämä oli -07 M€, vrt. tilikauden ylijäämä 1,2 M€ vuonna 2020. Käyttöomaisuudesta ja rakennuksista kirjattavia poistoja kuntayhtymä ei siis kyennyt kattamaan kokonaisuudessaan. Kuntayhtymän taseen arvo oli per 31.12.2021 yhteensä 28 654 011, 65 € ja omavaraisuusaste 91,6 %.

Kuntayhtymän täysin omistama tytäryhtiö, POKE koulutus Oy toimii kilpailutilanteessa markkinoilla. Vuonna 2017 perustetun yhtiön Y-numero on 2787445-3 ja sen liikevaihto oli 0,1 M€ vuonna 2022.

POKE:lla on toimipaikat Äänekoskella, Saarijärvellä, Viitasaarella ja Laukaassa. Tarpeen mukaan koulutusta järjestetään myös muualla pohjoisessa Keski-Suomessa. Äänekoskella on kaksi toimipaikkaa, Piilola ja Opinahjo. Piilolassa sijaitsevat myös kuntayhtymän hallinto sekä Työelämäpalvelut.

Kuva 23: POKE:n jäsenkunnat ja toimipaikat 2023.

¹ Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Talousarvio 2023 ja Toiminta ja taloussuunnitelma 2023-2025, lähde: [Toiminta- ja taloussuunnitelma \(poke.fi\)](https://poke.fi)

Saatavuus; koulutuksen järjestämislupa ja tutkinnot

Jämsän kaupungin kannalta vahvat alat, kuten metsäala, puutarha-ala, ajoneuvoala, kasvatus- ja ohjausala sekä sosiaali- ja terveysala sekä niiden volyyymi olisi kyettävä turvaamaan.

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistaja. Jämsän kaupungilla ei ole kuitenkaan ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa, vaan se on Gradialla. Niin ikään Gradian järjestämisluvassa olevia tiettyjä tutkintonimikkeitä tai laskennallista osuutta kuntayhtymälle määrätystä tavoitteellisten opiskelijavuosien minimimäärästä tai vuotuisesta suorite- ja rahoituspäätöksestä ei ole korvamerkitty Jämsälle tai muille jäsenkunnille (ikäin kuin väestövastuun mukaisesti), koska järjestämisluvan kohdealue on Keski-Suomen maakunta.

Omistajaosuus kuntayhtymässä ei siis takaa hallintaoikeutta kuntayhtymän resursseihin tai suoritteisiin operatiivisella tasolla. Mahdollisen eron astuessa voimaan, Jämsä ei saisi ”mukaansa” em. Gradian resursseja vaan ne jäävät edelleen kuntayhtymälle.

Koulutuksen järjestämisluvan muutoshakemus

Koulutuksen järjestäjä voi hakea muutosta ammatillisen koulutuksen järjestämislupaansa opetus- ja kulttuuriministeriöltä.¹

Muutostarpeen taustalla voi olla esim.

- uusi tutkinto
- työvoimakoulutuksen tehtävä
- ammattipätevyyskoulutuksen järjestäminen
- ammatillisen koulutuksen tehtävä
- koulutuksen järjestäjän nimenmuutos
- fuusio tai muu muutos koulutuksen järjestäjän oikeushenkilössä

Järjestämisluvan muutosta haetaan pääsääntöisesti tulevan kalenterivuoden alusta lukien. Hakemus toimitetaan ministeriöön vähintään 6 kk ennen suunnitellun koulutuksen aloittamista. Järjestämislupaa koskeva päätös on maksullinen.

Hakemuksessa on selvitettävä ja perusteltava asiat, jotka on mainittu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 1 ja 2 momentissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 § :n 1 momentissa. Hakemuksia koskevissa asioissa ministeriö voi pyytää lausuntoja ja kuulla eri tahoja.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta.

Toimitilat ja henkilöstö Jämsässä

Kuntayhtymän investoinneista ja pääomarahoituksesta sanotaan perussopimuksen 27 §:ssä seuraavaa:

Kuntayhtymä voi hankkia pääomarahoitusta investointimenoon valtionosuutena, jäsenkunnan rahoitusosuutena, jäsenkunnan suostumuksella peruspääoman korotuksena, lainana rahoituslaitokselta tai käyttää muita rahoitusinstrumentteja valtuuston hyväksymän rahoitus- ja korkoriskipolitiikan mukaisesti.

¹ Lähde: <https://okm.fi/lupamuutoksen-hakeminen>

Liikelaitos voi varautua investointeihin myös tulorahoituksen kautta.

Jäsenkunnan rahoitusosuuden tai peruspääoman korotuksen ehdoista päättää valtuusto hankekohtaisesti.

Jäsenkunnan rahoitusosuus investointimenoihin määräytyy peruspääomaosuuden mukaisessa suhteessa.

POKE:n hallitsee itsenäisesti koulutuksensa käytössä olevia oppimisympäristöjä sekä niihin liittyviä kehittämis- ja investointipäätöksiä. Mikäli Jämsän kaupunki haluaa osana uutta yhteistyörakennevaihtoehtoa turvata ammatillisen koulutuksen saatavuuden lähipalveluina kaupungissa, sen on varmistettava kuntayhtymän halukkuus perustaa oppilaitos tai toimipiste sekä varmistaa sen toiminnan edellyttämät riittävät ja uskottavat oppimisympäristöt Jämsässä. Siirtymävaiheen vaihtoehto olisi luonnollisesti neuvotella Gradian nykyisen Jämsässä sijaitsevan kampuksen siirtymisestä joko Jämsän kaupungin hallintaan peruspääoman palautuksen osana ja yhteydessä tai uuden koulutuksen järjestäjäorganisaation hallintaan kaupungin sille suorittaman peruspääoman ”apporttina”.

Gradian Jämsän toimipisteen henkilöstön tulisi tässä skenaariossa siirtyä liikkeenluovutuksenomaisesti Gradiasta uuteen järjestäjäorganisaatioon eli POKE:en.

Päätoimisen henkilöstön määrä 2021 ja 2020		
	2021	2020
Hallinto- ja tukipalvelut	17	17
Äänekoski Piilola, Laukaa	75	69
Viitasaari	19	19
Äänekoski Opinahjo, Laukaa	54	52
Saarijärvi	48	46
Työelämäpalvelut	14	13
Yhteensä	227	216

Taulukko 21: POKE:n päätoimisen henkilökunnan määrä 2021 ja 2020, lähde: Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Tilinpäätös 2021, kts. [Tilinpäätös 2021 \(poke.fi\)](#)

Riskit

Kuntayhtymä arvioi toimintakertomuksessaan vuodelta 2021 sivuilla 20-25 hyvinkin kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toiminnan kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä. Sisäisiksi riskeiksi kuntayhtymä tunnistaa mm. seuraavaa:

Kuntayhtymän sisäisistä riskitekijöistä merkittävin liittyy kykyyn uudistaa toimintaa sekä siihen liittyviä prosesseja uudistuneen ammatillisen koulutuksen vaatimusten mukaisesti. Tämän merkitys kasvaa, koska käytännössä toimitaan kilpailutilanteessa muiden koulutuksen järjestäjien kanssa rahoitukseen tulleiden suoritus- ja vaikuttavuuselementtien myötä. Toisaalta väkiluku kuntayhtymän pääasiallisella toimialueella laskee ja toisen asteen ammatillinen koulutus kilvoittelee harvalukuisemmasta opiskelijapopulaatiosta alueen lukioiden kanssa. Myös henkilökunnan nouseva keski-ikä aiheuttaa työssäjaksamisen tukemisessa sekä uuden osaamisen haltuunotossa lisääntyviä haasteita. Vuoden 2020 alussa aloitettu työterveysyhteistyö Mehiläinen Oy:n kanssa tuo tähän työhön uusia työkaluja.

Opiskelijamäärään ja sen perusteella saatavan rahoituksen tasoon kohdistuu paineita toimialueellamme ennustettuun nuorten ikäluokkien supistumiseen liittyen. Vuosina 2019-2021 menesimme ammatillisen koulutuksen yhteishaussa

hyvin, mutta se ei takaa automaattista onnistumista tulevina vuosina. Jatkuvan haun merkitys kasvaakin jatkossa. Myös oppivelvollisuuden nosto sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen maksuttomuus ovat haasteita, joihin kuntayhtymä joutuu vastaamaan vuodesta 2021 alkaen.

9. Selvityksen tulokset ja johtopäätökset sekä suositukset toimenpiteiksi

Yleiset johtopäätökset

Jämsän kaupungin toimintaympäristö on voimakkaassa muutostilassa. Kaupungin päätöksentekijät keskittyvätkin kaupungin lakisääteisten peruspalveluiden turvaamiseen ja kehittämiseen sekä valikoiden kaupungin elinvoimaisuutta tukeviin strategisten kärkihankkeiden edistämiseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen on yksi Jämsän monista työkaluista sen asettamien sivistyksellisten ja elinvoimaisuuspäämäärien ja -tavoitteiden saavuttamiseksi. Tulokselliset, laadukkaat ja vaikuttavat sekä kustannustehokkaat koulutuspalvelut lisäävät kaupungin veto- ja pitovoimaan niin yksilöiden kuin yritysten ja yhteisöjenkin kohdalla.

Kuntayhtymä ei ole Oy tai Oyj, jonka ainoa tehtävä on omistajavarallisuuden kartuttaminen. Sen sijaan kuntayhtymän strategian ja operatiivisten päätösten tulee palvella omistajakuntien sivistyksellisiä, elinvoimaisuuden kehittämiseen ja työllisyyden hoitoon liittyviä päämääriä ja tavoitteita, ei kuntayhtymän omaa hyvää. Kuntayhtymän hyvä hallinto edellyttää, päätösten valmistelussa kullakin omistajalla on oikeus esittää ja perustella virkavalmistelulle myös vaihtoehtoja ja saada niihin liittyvät arviot sekä antaa lausuntoja strategisista päätösasioista. Tätä Jämsän kaupunki edellyttää niiltä yhteistyörakenteilta, joissa se on jäsenenä. Kokonaisuudessaan jäsenkuntien välisen vuorovaikutuksen tulisi keskittyä osana kuntayhtymän johtamista ja päätöksentekoa koko toimialueen yhteisten nimittäjien edistämiseen.

Jyväskylän kaupungin on koettu em. poiketen käyttäneen Jyväskylän kuntayhtymä Gradiassa suvereenia asemaansa ja valtaansa tai delegoineen sitä operatiiviselle johdolle tavalla, joka ei ole edistänyt yhteistyötä Jyväskylän kanssa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen ei ole kuntien lakisääteinen peruspalvelu. Tästä huolimatta ko. palveluiden saatavuuden turvaaminen osin lähipalveluina on Jämsän kaupungille strateginen kilpailukykytekijä. Muussa tarkastelluissa yhteistyörakennevaihtoehdoissa ainakin harvinaisten tutkintojen tai osaamisalojen saavutettavuus saattaa vaikeutua nykyisestä etenkin nuorten juuri peruskoulunsa päättäneen ikäryhmän näkökulmasta. Välimatka Jämsästä Jyväskylään (so. Gradia Jyväskylä) on 57 km, Jämsästä Äänekoskelle (so. POKE) 102 km sekä Jämsästä Sastamalaan 154 km ja Mänttään (so. SASKY Mäntän seudun koulutuskeskus) 41 km.

Jämsän kaupungin ja sidosryhmien tavoitteet

Keski-Suomen maakunnan tai Jämsän kaupungin nykyinen keskimääräinen toimiala- ja työpaikkarakenne ei ole sama asia kuin näiden valitsema strategia ja painopistealat elinvoimaisuutensa kehittämiseksi. Strategia perustuu aina ajantasaiseen tilannekuvaan, mutta on lähtökohdiltaan näkemyksellinen valinta tulevaa toivottavaa kehitystä silmällä pitäen.

Koulutusluokitus	Työvoimat % = työllisiä Keski-Suomen maakunnassa (7/2023)
Kasvatusalat 01	Koulutus, kulttuuri ja viestintä 11,9 %
Humanistiset ja taidealat 02	

Yhteiskunnalliset alat 03	
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet 04	Liiketoiminta ja hallinto 24,0 %
Luonnontieteet 05	
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) 06	
Tekniikan alat 07	Teknolohiateollisuus ja -palvelut 12,1 %, esim. Patria Prosessiteollisuus ja -tuotanto 3,4 %, esim. UPM-Kymmene Rakennettu ympäristö 16,2 %
Maa- ja metsätalousalat 08	Luonnonvara, elintarviketuotanto ja ympäristö 4,5 % esim. metsäkoneenkuljetus
Terveys ja hyvinvointialat 09	Sosiaali-, terveys ja hyvinvointiala 18,2 %
Palvelualat 10	Liikenne ja logistiikka 5,9 % Majoitus-, ravitsemus- ja matkailupalvelu 3,8 %, esim. Himos

Taulukko 22: Jämsän kaupungin strategiset koulutusalat, osuus työvoimasta Keski-Suomen maakunnassa

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian Jämsän toimipiste on profiloitunut alueellisesti ja osin valtakunnallisestikin erityisesti metsäalan, puutarha-alan, ajoneuvo- ja autoalan, logistiikka-alan, sosiaali- ja terveysalan, sähkö- ja automaatioalan sekä kasvatus- ja ohjausalan koulutuksistaan. Toimipisteen henkilökunnalla on tiiviit yhteyden alueen elinvoimaisuusohjelman mukaisiin kärkitoimijoihin niin yritys- ja yhteisökentässä kuin kehittämis- ja hanketoiminnan kannalta synergisiin viranomaisiin, järjestöihin ja palveluntuottajiin.

Gradian Jämsän toimipisteen profilointi vastaa varsin pitkälle Jämsän kaupungin strategian ja Elinvoimaohjelman kärkiajattelua kaupungille tärkeiden toimialojen kehittämiseksi.

Gradian Jämsän toimipisteen nykyinen palvelutarjonta houkuttelee opiskelijoita koko maakunnasta, osin sen ulkopuoleltakin. Tilanteen säilyttäminen on jatkossakin kriittisen tärkeää, koska Jämsän kaupungin väestöennusteen mukainen oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen kohdeasiakaskunta ei yksin riitä ylläpitämään toimipisteen nykyistä volyymia ja tarjonnan laajuutta.

Ammatillisen koulutuksen kasvussa olevat koulutusmuodot, etenkin koulutus- ja oppisopimukset ovat merkittävä työharjoittelijoiden ja pysyvän työvoiman lähde alueen yrityksille ja yhteisöille. Jämsän monet palvelualan yritykset mm. matkailu- ja ravintola-alalla ovat pitkälti riippuvaisia tällaisesta yhteistyöstä mm. Gradian Jämsän toimipisteen kanssa. Lisäksi opintoihin liittyvät erilaiset kehitysprojektit haastavat osaltaan yritysten palvelu- ja tuotannollisten prosessien kehittämisen.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisen kannalta kalliit tai harvinaiset alat, kuten metsäkoneenkuljetuksen osaamisala edellyttävät suuria investointeja oppimisympäristöihin, niin hallitiloihin kuin varsinaisiin koneisiin ja laitteisiinkin. Alan perinteet ovat pitkät ja vahvat sekä sisältävät vahvoja oletuksia. Tällöin ko. koulutuksen järjestämistä koskevat suuret ja nopeasti toimeenpannut muutokset sisältävät aina riskitekijöitä.

Jämsän kaupungin Elinvoimaneuvottelukunnan jäsenet asettivat kaupungille ja sen ammatillisen koulutuksen järjestämiselle edellä mainittujen lisäksi alla olevia odotuksia. Vastauksissa painottui erityisesti näkemykset, jotka liittyvät etenkin ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen, koulutusten saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä ammatillisen koulutuksen kehittämiseen.

- ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen ja kohtaanto-ongelman ratkaiseminen
- vuorovaikutus lisääminen kaupungin, edelleen ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaation ja yritysten välillä
- reagointiherkkyyden parantaminen heikkoihin signaaleihin vastaamiseksi
- päätöksenteon nopeus ja ketteryys
- seutukunnan positiivinen näkyminen myös ammatillisen koulutuksen kautta
- peruspalveluiden turvaaminen perheille
- 2. asteen koulutuksen varmistaminen lähipalveluna; etenkin nuoret, mutta myös aikuiset
- työnjohdollisen esimieskoulutuksen, työvoimakoulutuspalveluiden sekä henkilöstö- ja muuntokoulutuspalveluiden turvaaminen ja kehittäminen
- palveluiden monikanavaisuuden kehittäminen
- palveluiden asiakaslähtöisyyden kehittäminen
- palveluiden laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen
- yhteistyöprosessien tehokkuuden kehittäminen

Jämsän kaupungin tavoitteet

- Tilanteen vakiinnuttaminen ja 2. asteen ammatillisen koulutuksen lähipalveluiden turvaaminen Jämsän kaupungissa pitkällä aikavälillä
- Uskottavan, vetovoimaisen ja riittävän perustutkintotarjonnan varmistaminen etenkin peruskoulunsa päättävälle nuorelle ikäluokalle
- Kattavien lisä- ja täydennyskoulutuspalvelujen tarjoaminen kaupungin Elinvoimaisuusohjelmassa valituille toimialoille ja yrityksille
- TE -palvelut 2024 -uudistuksen vaikuttavuuden turvaaminen yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa ⇔ kohtaanto-ongelman ratkaiseminen
- Riittävän neuvotteluvoiman ja vaikutusvallan turvaaminen Jämsän kaupungille valittavan koulutuskuntayhtymän päätöksenteossa
- Strategisen tilannekuvan muodostaminen sekä yhteisestä visiosta ja jaetuista päämääristä sopiminen em. kuntayhtymän johdon ja sen jäsenkuntien kesken
- Operatiivisen (so. päivittäisen) tiedonkulun ja yhteistyön varmistaminen em. osapuolten kesken

JÄMSÄ

Kuva 24: Jämsän kaupungin tavoitteet ammatillisen koulutuksen järjestämiselle

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa koskevat johtopäätökset

Riittävä yhteiskunnan sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ehto uuden järjestämisluvan myöntämiseksi ei ole yksinomaan se, että ammatillisen koulutuksen järjestäjäksi tähtäävä taho täyttää ministeriön määrittelemät osaamis- ja laatu- tai taloudelliset kriteerit vaan ennen kaikkea se, että järjestettävä koulutus on tarpeellista ja koko järjestäjäverkko muodostaa alueellisesti ja valtakunnallisesti toimivan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.

Mikäli Jämsän kaupunki päättäisi hakea kokonaan uutta ammatillisen koulutuksen ja tutkintojen järjestämislupaa tai hakeutua toisen (SASKY tai POKE) kuntayhtymän jäseneksi, sillä olisi edessään pitkä prosessi elinvoimaisuusohjelmansa kärkialoja edustavien työelämätoimikuntien kanssa. Tässä yhteydessä on vaikea arvioida, miten eri toimikunnat suhtautuisivat etenkin ns. ”kalliiden tai harvinaisten” alojen järjestäjäverkon mahdolliseen laajentamiseen etenkin, jos Gradia päättäisi jatkaa näiden palvelemista.

Em. ohella toinen keskeinen ehto järjestämisluvan myöntämiseksi ja samalla tavoite järjestäjäverkon kehittämiselle on vaatimus ns. vahvoista koulutuksen järjestäjistä. Tämä tarkoittaa nimenomaan järjestäjän taloudellista kykyä vastata velvoitteistaan ja kehittää toimintaansa paikoin hyvinkin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristön sekä poliittisen päätöksenteon ja julkisesti rahoitettujen palveluiden ympäristössä. Järjestämisluvan muutoshakemuksissa kiinnitetään siksi huomio myös siihen, millaisia taloudellisia vaikutuksia haetulla muutoksella on seudun tai ammatti- ja koulutusalan muille järjestäjille.

Järjestämisluvan (muutos)hakemukseen saatava vastaus (so. opetus- ja kulttuuriministeriön päätös) on peremmiltään poliittinen. Siksi hakemus saattaa edellyttää poliittista ohjausta mennäkseen läpi toivotussa laajuudessaan.

Jämsän kaupungin eri toimintavaihtoehtojen vertailua

Tässä selvityksessä on keskitytty neljään eri tulevaisuusvaihtoehtoon Jämsän kaupungin kannalta:

- Jämsän kaupunki jatkaa Jyväskylän ammattiopisto Gradian jäsenenä
- Jämsän kaupunki hakee OKM:ltä kokonaan uutta ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa
- Jämsän kaupunki hakeutuu SASKY koulutuskuntayhtymän jäseneksi
- Jämsän kaupunki hakeutuu Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän (POKE) jäseneksi

Seuraavalla sivulla olevan vertailutaulukon mukaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymä on opiskelijavolyymiltaan ja julkiselta rahoitukseltaan merkittävästi suurempi ammatillisen koulutuksen järjestäjä kuin SASKY koulutuskuntayhtymä tai Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä. Lisäksi sen suoritusrahoitus kertoo opiskelijoiden suorittaneen suhteellisesti enemmän tutkintoja ja niiden osia sekä sijoittuneen jonkin verran paremmin työelämään kuin vertailussa olevien kahden muun kuntayhtymän tunnusluvut osoittavat.

	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	SASKY koulutuskuntayhtymä	Äänekosken ammattillisen koulutuksen kuntayhtymä
Tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä,	6 354	3 911	1 680
josta työvoimakoulutus	360	40	100
Perusrahoitus	45 347 518 €	26 515 475 €	12 571 589 €
ja sen harkinnanvarainen korotus	97 000 €	89 000 €	28 000 €
suoritusrahoitus	14 503 204 € 21,5 %	8 023 017 € 20,8 %	3 716 100 € 20,4 %
sekä vaikuttavuusrahoitus	7 674 182 € 11,4 %	4 019 363 € 10,4 %	1 916 215 € 10,5 %
Laskennallinen rahoitus yhteensä	67 621 904 €	38 646 855 €	18 231 904 €

Taulukko 23: Eräiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitus vuonna 2023, kts. Tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä ja perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta päättäminen sekä perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän ja arvonlisäverokorvausten euromäärän vahvistaminen vuodelle 2023 (vuoden 2023 varsinainen suoritepäätös), lähde: [Vuoden+2023+varsinainen+suoritepäätös.pdf \(okm.fi\)](#)

Arvioitaessa Jämsän kaupungin eri yhteistyörakennevaihtoehtoja on myös huomattava, että Gradian olemassa olevat yhteistyöverkostot, asema ko. ekosysteemeissä ja niihin liittyvä luottamus pääoma sekä alueen ja sen yhteisöjen tarpeisiin räätälöidyt palveluprosessit ja palvelut ovat omaisuuserä, joka ei näy kuntayhtymän taseessa ja joidenka rakentaminen uudelleen tyhjältä pöydältä vie vuosia.

Poissulkevalla menetelmällä en näe selvityshenkilön roolissa edellytyksiä kokonaan uuden ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan hakemiselle Jämsän kaupungille opetus- ja kulttuuriministeriöltä. On epätodennäköistä, että opetus- ja kulttuuriministeriö tulisi ko. luvan myöntämään johtuen ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa koskevista tavoitteistaan (tavoitteena ns. vahvat koulutuksen järjestäjät). Jämsän tavoitteita vastaavan ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden rakentaminen vaatii selkeästi kaupunkia leveämpiä hartioita. Noin 10 M€:n liikevaihtotasoinen koulutuksen järjestäjä ei kykenisi tarjoamaan sitä eri koulutus- ja osaamisalojen sekä tutkintojen laajuutta, jota eri asiakasryhmät kaupungissa odottavat ja johon Gradia nykyisin ylittää. Lisäksi hallinnon yleiskulut ja muutostustannukset olisivat merkittävä rasite uudelle järjestäjälle sen kokoon nähden.

En näe myöskään ratkaisuna Jämsän kaupungin ammatillisen koulutuksen järjestämiselle asettamien tavoitteiden saavuttamiselle sitä, että kaupunki hakeutuisi POKE:n jäseneksi. Väestömäärän ja -rakenteen rajut muutokset koskevat kaikkia POKE:n nykyisiä jäsenkuntia, joka vaarantaa opiskelijasaatavuuden ja vaikuttaa julkisen rahoituksen määrään. Nykyisten alijäämäisten tuloskausien kierrettä on tällöin vaikea katkaista. Lisäksi POKE kykenee tuskin takaamaan tarjonnassaan Gradian tasoista eri koulutus- ja osaamisalojen sekä tutkintojen laajuutta. Niin ikään useiden eri koulutuspalveluiden fyysinen saavutettavuus eri jämsäläisten asiakasryhmien näkökulmasta tulisi heikkenemään nykyisestäään. Lisää sivulla 94.

Jatkaminen Gradian jäsenenä tai hakeutuminen SASKY:n jäseneksi sisältävät molemmat niin etuja, kuin haittoja ja riskejäkin. Jämsän kaupungin päätöksentekijöiden tehtävä on käydä merkityksellinen keskustelu siitä, miten näitä tekijöitä painotetaan päätöksenteossa keskenään (ns. kokonaistaloudellinen ratkaisu). Kaupungin on ratkaistava, saavutetaanko sen nykyiseen ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteeseen (so. Gradia) riittävä, uskottava ja kestävä parannus sekä osapuolten välisen luottamuksen palautus uudistamalla kuntayhtymän sopimusperustaa sekä etenkin päätöksenteko-, johtamis- ja viestintäkulttuuria vai hakeutumalla jonkin toisen (so. SASKY), korvaavan yhteistyörakennevaihtoehdon jäseneksi.

Pidän selvityshenkilönä kokonaistaloudellisesti arvioiden ensisijaisena vaihtoehtona sitä, että kaupunki jatkaa Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenenä.

En kuitenkaan täysin poissulje jälkimmäistäkään vaihtoehtoa eli hakeutumista SASKY koulutuskuntayhtymän jäseneksi tämän vaihtoehdon sisältämistä suurista taloudellisista ja toiminnallisista riskeistä huolimatta.

Gradian Jämsän toimipisteen palvelutarjonta supistui yt-menettelyä seuranneen päätöksenteon myötä kymmenestä kahdeksaan koulutusalaan. Lopputulosta voidaan pitää tältä osin lyhyen tähtäimen torjuntavoittona, koska osapuolten välinen luottamus säröili.

Gradialla on lähitoimintaympäristössään ylivoimaisen kattava järjestämislupa ja se kykenee tarjoamaan jatkossakin Jämsän kaupungin perusasteen opinnot päättävälle ikäluokalle varsin monipuoliset ammatillisen koulutuksen palvelut lähipalveluina. Tämä tukee nuorten kiinnittymistä omaan kotikuntaan ja sen työmarkkinoille. Harvinaisemmat osaamisalat ja tutkinnot palvelevat jatkossa Jyväskylästä käsin. Lisäksi kaupungin Elinvoimaohjelman mukaiset strategiset toimialat ja yritykset palvelevat pääosin lähipalveluna, joiltakin osin Jyväskylästä käsin.

Edelliseen liittyen ammatillisen koulutuksen järjestämisessä Keski-Suomessa ja Jämsässä tulee rohkeasti ottaa käyttöön uusia työelämäkeskeisiä pedagogisia menetelmiä toimia ja palvella; tuloksellisten ja vaikuttavien osaamispalveluiden (ent. koulutus) järjestäminen ja tuottaminen yksilöille sekä eri yrityksille ja yhteisöille ei saa olla enää oppilaitoksen ”seinistä kiinni”.

SASKY:n jäsenyyttä Jämsän kaupungin eri yhteistyörakennevaihtoehdoista puoltaa osaltaan se, että kuntayhtymä on keskisuuri, kasvava ja taloudellisesti vahva kokonaisuus, jolla on suhteellisen laaja koulutusala- ja tutkintotarjonta. Jämsän kaupungilla sekä Mänttä-Vilppulalla ja Keruulla on tiiviit yhteydet mm. työssäkäyntialueena. Eräät elinvoimaisuusohjelman kannalta keskeiset työnantajat, kuten Patria, toimivat useamman kunnan alueella ja tekevät yhteistyötä useamman ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa. Niin ikään suhteiden tiivistäminen em. kuntiin mm. TE -palvelut 2024 -uudistuksen yhteydessä lisäisi synergiaa monellakin taholla ja tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön kannanmuodostus mahdolliseen ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan muutosesitykseen muodostanee tälle vaihtoehdolle kuitenkin merkittävän riskintekijän. Lisää alempana tällä sivulla.

Vertaa em. johtopäätöksiä kertaamalla taulukon nro 17, sivuilla 68-69, vertailutiedot eri koulutuskuntayhtymien järjestämisluvista etenkin Gradian ja SASKY:n suhteen.

Gradian vuoden 2022 yt-menettelyä seuranneesta päätöksenteosta ja kuntayhtymän päätöksentekokulttuurista yleisemminkin syntyneelle epäluottamuksen ilmapiirille ei tulisi antaa ratkaisevaa painoarvoa Jämsän kaupungin punnitessa sen ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden yhteistyörakennevaihtoehtoja. Yksinomaan päätöksentekomenettelyn ja -kulttuurin vertailuun eri kuntayhtymissä nojaavan päätöksenteon seuraukset olisivat joka tapauksessa ammatillisen koulutuksen varsinaisille edunsaajille (so. opiskelijat sekä eri yritys- ja yhteisöasiakkaat) suuremmat, kuin itse kaupungille.

Mikäli Jämsän kaupunki päättää tehdä nykytilasta poikkeavan päätöksen ammatillisen koulutuksen järjestämiseksi, sen tulee ensin ratkaista päätöksenteon aikataulu; tehdäänkö päätös heti vai vasta keskeisten toimintaympäristön muutosten hahmotuttua tai varmistuttua (esim. TE-uudistuksen työllisyysalueratkaisu).

Huomioon otettavaa mikäli Jämsän kaupunki päättäisi irtautua nykyisestä yhteistyörakenteesta

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toiseksi suurin omistaja. Jämsän kaupungilla ei ole kuitenkaan ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa, vaan se on Gradialla. Niin ikään Gradian järjestämisluvassa olevia tiettyjä tutkintonimikkeitä tai laskennallista osuutta kuntayhtymälle määrätystä tavoitteellisten opiskelijavuosien minimimäärästä tai vuotuisesta suorite- ja rahoituspäätöksestä ei ole korvamerkitty Jämsälle tai muillekaan jäsenkunnille (ikäen kuin ”väestövastuun” mukaisesti), koska järjestämisluvan kohdealue on Keski-Suomen maakunta. Omistajaosuus kuntayhtymässä ei siis takaa hallinto-oikeutta kuntayhtymän operatiivisiin resursseihin (mm. työsopimukset), palvelutuotteisiin (mm. tutkintojen järjestämisluvat) tai sopimuksiin (mm. OKM:n vuotuiset suorite- ja rahoituspäätökset). Mahdollisen eron astuessa voimaan, Jämsä ei saisi ”mukaansa” em. resursseja vaan ne jäävät edelleen kuntayhtymälle.

Jämsän kaupungin mahdollinen luopumispäätös Gradian jäsenyydestä tarkoittaisi esisijaisesti luopumista kuntayhtymän noin sadan tutkintonimikkeen laajuisesta palvelupotentiaalista niin opiskelijoiden kuin yritys- ja yhteisöasiakkaidenkin näkökulmasta. Luopuminen olisi samalla luopumispäätös kaikista opiskelija- ja yritysasiakaspalveluista, toimintaan liittyvistä yhteiskunnallisista verkostoista, kuntayhtymäkonsernin tytä- ja osakkuusyhtiöiden (etenkin EduCluster Finland Oy:n ja Gradia-koulutuspalvelut Oy) tuottamasta arvosta sekä laaja-alaisesta kehittämishanke- ja projektikokonaisuuden tuottamasta palvelusta ja tuomasta arvosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei voi kuin muutamassa (kolmessa) toimintalain erikseen mainitsemassa poikkeustilanteessa muuttaa koulutuksen järjestäjän järjestämislupaa ilman tämän nimenomaista hakemusta tai suostumusta. Siksi tässäkin selvitystyössä esitelty jokainen Gradiasta irtautumista edellyttävä yhteistyörakennevaihtoehto voi perustua vain Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian kanssa hyvässä yhteistyössä tehtyyn järjestäjäverkon tai yksittäisen järjestäjän aseman ja profiilin kehittämissuunnitelmaan.

Mikäli Jämsän kaupunki pyrkisi vauhdittamaan uuden järjestämisluvan tai järjestämislupien muuttamista koskevaa virkатыötä poliittisella ohjauksella, sisältyisi tähän merkittävä poliittinen riski. Työkaluna käytettävä vaikuttamiskanava ottaisi vastuulleen useamman hallituskauden yli julkisesti lausuttuna tai hiljaisesti jatkuneen järjestäjäverkon kehittämishankkeen päämäärän ja keinojen kyseenalaistamisen. Lisäksi sen poliittisenojauksen voitaisiin katsoa aiheuttaneen osaltaan myös lopputuloksen, jossa yhden suurimmista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä (so. Gradia) taloudellinen asema heikentyisi merkittävästi nykyisestään.

Gradian nykyisiä kuntajäseniä yhdessä pitävän liiman muodostavat parhaimmillaan yhteinen käsitys kuntayhtymän tarkoituksesta ja tehtävistä sekä jaettu visio, yhteiset päämäärät ja luottamus. Jämsän kaupungin ja Gradian välinen luottamuspuolaan johtanut konflikti ei toistaiseksi levinnyt tai henkilöitynyt kuntayhtymän omistajakuntien virka- tai luottamushenkilöjohdon välille. Tämä avaa mahdollisuuden omistajakuntien toimia sillanrakentajan roolissa ja tehdä työtä monenvälisen luottamuksen palauttamiseksi. Oppilaitoksen arkipäivässä tapahtuvaan yhteistyöhön asialla ei ole ollut merkitystä.

SASKY koulutuskuntayhtymää koskevia huomioita

Kuva 25: perustiedot SASKY koulutuskuntayhtymästä, lähde: kuntayhtymäjohtaja Antti Lahden esityksestä 14.9.2023

SASKY koulutuskuntayhtymä on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian ohella fyysisesti lähellä Jämsän kaupunkia. SASKY on Jämsän kaupungille realistinen yhteistyörakennevaihtoehto seuraavista syistä:

- sijainti (so. saavutettavuus),
- kuntayhtymän monipaikkamalli sopii siihen, että myös Jämsässä on mahdollista turvata kiinteät lähipalvelut,
- kuntayhtymän perussopimuksessa on äänivaltaleikkuri, tms.,
- kuntien omistajaohjaus ja kuntayhtymän päätöksentekokulttuuri sekä jäsenkuntien välinen luottamus perustuvat pitkälle neuvottelumenettelyyn (vrt. perussopimus),
- Synergisisä yritysasiakkuuksia mm. teknologiateollisuudessa,
- TE 2023 -uudistuksen mahdollisessa työllisyysalueratkaisussa Jämsän kaupungilla on yhteistä kuntapohjaa eräiden SASKY:n jäsenkuntien kanssa (so. Mänttä-Vilppula, Keuruu ja Multia, muttei Sastamalan kaupungin kanssa) sekä
- koulutuskuntayhtymän vahva tase

Toisaalta SASKY ei ole Jämsän kaupungille realistinen yhteistyörakennevaihtoehto seuraavista syistä:

- SASKY:n ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvassa Jämsän kaupunkia ei ole määritetty koulutuksen järjestäjän ensisijaisen toiminta-alueen piiriin,
- metsäala kiinnostaa SASKY:a, mutta sillä ei ole metsäkoneenkuljetuksen osaamisalaa järjestämisluvassa, eikä logistiikan perustutkinnon kuljetuspalveluiden osaamisalaa (yhteistyösopimus Satakunnan koulutuskuntayhtymän kanssa: 20 paikkaa)
- SASKY:n toimintamalli edellyttää jäsenkunniltaan osallistumista ns. strategisiin investointeihin oman kunnan alueella (so. varsinaisen tarkoituksen palveluja ei rahoiteta yksinomaan OKM:n valtionosuuksien tms. järjestäjän tulo-rahoituksen turvin), tosin Jämsä on vähävelkainen kunta ja sillä on kantokykyä elinvoimaa vahvistaviin investointeihin,

- SASKY priorisoi toimintamallia, jossa jäsenkunta omistaa toimipisteen kiinteistöt ja vuokraa ne kuntayhtymälle,
- yhteistyön syventäminen ja integraatio nielevät muutosprosessina huomattavan määrän resursseja (vai ovatko hyödyt suuremmat) sekä
- OKM:n päämäärä tiivistää ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa (keskustelu tulisi kuitenkin käydä alueilla, asiasta ei hallitusohjelmassa mainintaa).

Ratkaisevaa päätöksenteon kannalta on OKM:n järjestämislupiin ja suorite-/rahoituspäätöksiin liittyvä päätöksenteko. Lisäksi tulisi vastata kysymykseen, millä edellytyksillä SASKY suostuisi ylläpitämään tai perustamaan pysyvän toimipisteen Jämsän kaupunkiin sekä turvaamaan sille riittävän koulutustehtävän ja toiminnan volyymin pitkällä tähtäimellä. Mitä siis Jämsä tuo tullessaan kuntayhtymän yhteiseen pöytään?

Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymää (POKE) koskevia huomioita

Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä (POKE) palvelee pohjoisen Keski-Suomen kuntia, kuntalaisia ja yrityksiä. POKE:n vahvuudet Jämsän kaupungin mahdollisena ammatillisen koulutuksen yhteistyörakennevaihtoehtona ovat seuraavat:

- kuntayhtymän hallitus on halukas jatkamaan keskustelua asiasta; mahdolliset yhteistyömahdollisuudet ja synergiahyödyt ratkaisevat (painotus varsinaisissa edunsaajissa eli oppivelvollisissa ja jatkuvan oppimisen opiskelijoissa),
- kuntayhtymän perussopimuksessa on äänivaltaleikkuri, tms.,
- Jämsän kaupunkia ja POKE:a yhdistävä asia on kiinnostus metsä- ja logistiikka-alan tutkintoihin (sis. metsäkoneenkuljetuksen ja kuljetuspalveluiden osaamisalat),
- vertailututkimukset eivät ole osoittaneet, että koulutuksen järjestäjän koko korreloisi sen palveluiden laadun tai toiminnan tehokkuuden kanssa,
- koulutus kuntayhtymän vahva tase sekä
- kuntayhtymän johdolla on nyt laaditun yhteistyörakenneselvityksen tuloksista riippumatta positiivinen suhtautuminen yhteistyön tekemiseen Jämsän kanssa monin eri tavoin.

Toisaalta POKE ei ole Jämsän kaupungille realistinen yhteistyörakennevaihtoehto seuraavista syistä:

- Äänekosken sijainti Jämsän kuntalaisten ja elinkeinoelämän kannalta (so. saavutettavuus),
- POKE:n ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvassa Jämsän kaupunkia ei ole määritetty koulutuksen järjestäjän ensisijaisen toiminta-alueen piiriin,
- POKE:a ei kiinnosta tällä hetkellä matkailualan tutkinnot (pieni merkitys työmarkkinoita ajatellen),
- kuntayhtymän rahoituksellinen ja siten myös toiminnallinen asema heikkenee trendinomaisesti (valtionrahoituksen näkökulma; paine alentaa opiskelijamääriä), koska kaikki sen nykyiset jäsenkunnat ja Jämsä kärsivät trendinomaisesti väestönlaskusta (syntyvyyden pieneneminen ja muuttotappio),
- edellisen seurauksena POKE ei mahdollisesti kykene tarjoamaan Jämsän kaupungille (so. ensisijaiset hyödynsaajat) sellaisia hyötyjä tai parannuksia nykytilaan, joita se perustellusti hakee yhteistyörakennevaihtoehtoja kartoittaessaan,
- jatkuvan oppimisen/haun osuus opiskelijakannasta on tällä hetkellä noin 70 % ja vastaavasti oppivelvollisten noin 30 %; suhdeluku on herkkä poliittiselle riskille (vrt. OKM:n vuotuiset suorite- ja rahoituspäätökset),
- TE 2023 -uudistuksen mahdollisessa työllisyysalueratkaisussa Jämsän kaupungilla ei ole yhteistä kuntapohjaa POKE:n jäsenkuntien kanssa,
- Jämsän laskennallinen painoarvo kuntayhtymässä muodostuisi suureksi, mikä vaikuttanee muiden kuntien mielipiteeseen mahdollisessa päätösasiassa,

- yhteistyön syventäminen ja integraatio nielevät muutosprosessina huomattavan määrän resursseja (vai ovatko hyödyt suuremmat) sekä
- OKM:n päämäärä tiivistää ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa (keskustelu tulisi kuitenkin käydä alueilla, asiasta ei hallitusohjelmassa mainintaa).

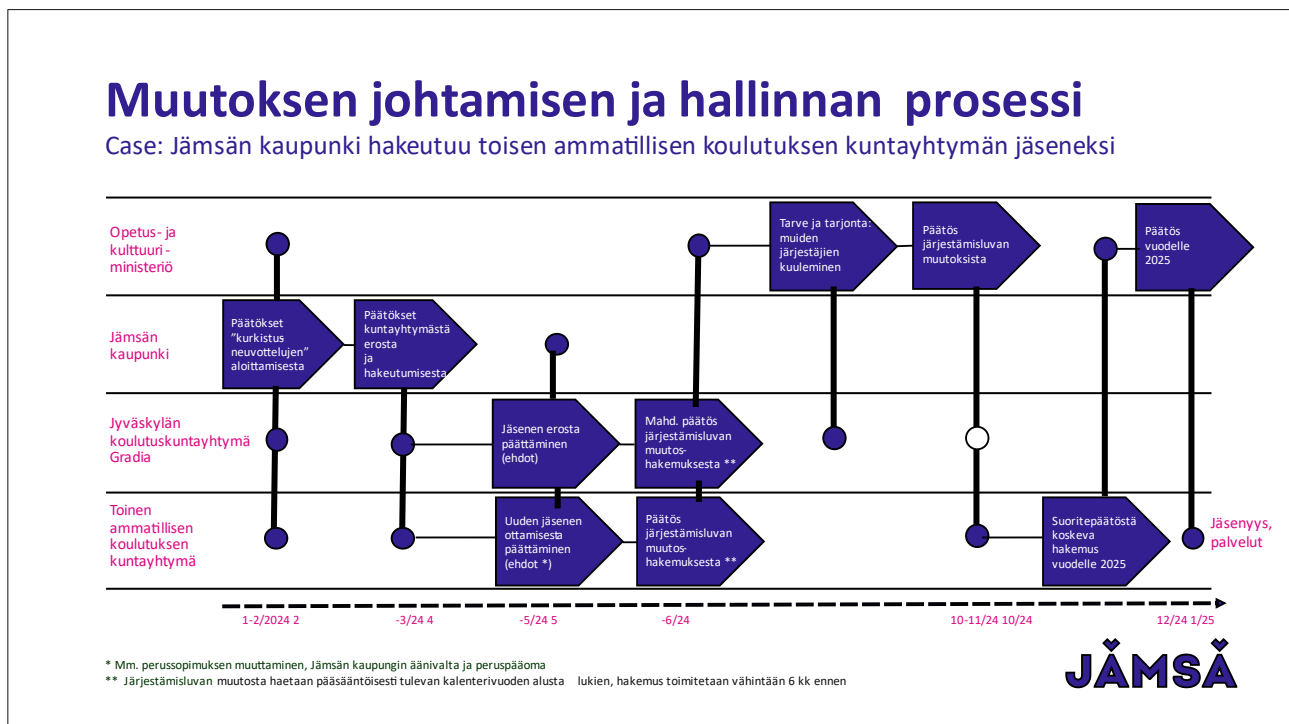
Ratkaisevaa päätöksenteon kannalta on OKM:n järjestämislupiin ja suorite-/rahoituspäätöksiin liittyvä ohjaus sekä seuraavaan kysymykseen vastaaminen: millä edellytyksillä POKE suostuisi perustamaan pysyvän toimipisteen Jämsän kaupunkiin ja turvaamaan sille ”kohtuullisen” koulutustehtävän ja toiminnan volyymin pitkällä tähtäimellä eli mitä Jämsän tulee luvata kuntayhtymälle?

10. Muutoksen johtamista ja -hallintaa koskevat johtopäätökset

Muutoksen keskeisiä syytekijöitä ovat organisaation toimintaympäristön muutos, keskeisten sidosryhmien ja asiakkaiden vaatimusten ja odotusten muutos sekä organisaation sisäiset kehitystarpeet ja jatkuvan parantamisen vaatimus. Koska nykyisellä strategialla ja rakenteella sekä osaamisella ja toimintamallilla voidaan jatkossakin saavuttaa van nykyiset tulokset, on yhtä tai useampaa näistä muutettava, jotta voidaan perustellusti odottaa enemmän, laadukkaampia ja vaikuttavampia tai tehokkaampia tuloksia.

Muutosjohtaminen ja muutoksen hallinta on aina kokonaisvaltainen ja usein pitkäaikainen prosessi. Muutoksen vaiheet ovat eri organisaatiossa pääosin samoja, ja ne voidaan siksi tunnistaa sekä kuvata. Esimerkkeinä ”herääminen” eli muutostarpeen tunnistaminen ja siitä viestiminen, tahtotilan ja päätöksentekokyvyn varmistaminen, ymmärryksen rakentaminen tarvittavasta muutoksesta niin strategia- kuin varsinkin operatiivisella tasolla, keskeisten sidosryhmien ja oman organisaation sitoutumisen ja muutuskäyvyyden varmistaminen, muutoksen toimeenpano ja sen edellyttämä hankejohtaminen, muutostavoitteiden saavuttamisen arviointi ja mittaaminen sekä muutoksen juurruttaminen koko organisaatioon mm. osaamista, toimintaprosesseja ja kulttuuria kehittämällä. On huomattava, että mm. uudistuneet toimintaprosessit tarkoittavat myös jostain vanhasta luopumista; myös luopumisosaamista on harjoitettava ja tuettava.

Vuorovaikutus ja viestintä ovat onnistuneiden muutosprosessien keskiössä. Muutosviestintä on onnistunutta, kun se on tavoittanut koko organisaation ja sen keskeiset sidosryhmät, jokaiselle yksilölle on selvää omassa roolissaan se, mikä muuttuu, miksi ja milloin muutos tapahtuu, kuinka muutos toteutetaan ja ketkä sen toteuttavat, mikä on juuri minun roolini ja panokseni osana muutosprosessia sekä miten muutos vaikuttaa eri sidosryhmiin ja mitä näiltä mahdollisesti odotetaan.

Kuva 26: Muutosprosessin karkea luonnos tilanteeseen, jossa Jämsän kaupunki päättäisi erota Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiasta ja hakea jäseneksi ottamista toiseen ammatillisen koulutuskuntayhtymään.

Mikäli Jämsän kaupunki päättäisi erota Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiasta ja hakeutua toisen ammatillisen koulutuskuntayhtymän jäseneksi, muutoksen johtamisen ja hallinnan prosessiin kuuluisivat osapuolina ja päätöksentekijöinä kaupungin lisäksi Gradia, ko. toinen koulutuskuntayhtymä sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Päätöksenteon valmistelu kaikissa tarvittavissa kaupungin, kuntayhtymien ja OKM:n eri toimielimissä vaatii runsaasti tätä selvityshanketta perusteellisempaa työtä ja ottaa paljon aikaa.

Ottaen huomioon erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön määräajat ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan muutosesitysten käsittelylle, tämän selvityshankkeen loppuraportin luovutushetkellä on vielä mahdollisuuksien rajoissa, että koulutukset siirtyisivät tai käynnistyisivät vuoden 2025 alusta sen koulutuskuntayhtymän, johon kaupunki mahdollisesti liittyisi jäsenenä, järjestäminä. Valmistelun ja päätöksenteon huolellisuusnäkökulmaa painottaen todennäköinen käynnistysajankohta olisi kuitenkin vasta vuoden 2026 alku.

11. Liitteet

LIITE 1

Selvitys ammatillisen koulutuksen järjestämisestä

Khall 17.04.2023 § 102
1537/00.01.02/2023

Valmistelu sivistystoimenjohtaja Leena Kilpeläinen p. 0400 542 062

Jämsän kaupunki on Koulutuskuntayhtymä Gradian jäsenkunta. Jyväskylän koulutuskuntayhtymän ja Jämsän seudun koulutuskuntayhtymän fuusioituminen tapahtui v. 2009 alusta.

Perussopimuksen mukaan kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiensa puolesta ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista koulutusta sekä siihen liittyvää kehittämistä, tutkimusta ja palvelua.

Koulutuksen tarkoituksena on vastata osaltaan maakunnallisesta ja seudullisesta kehittämisestä. Lisäksi kuntayhtymä voi järjestää aikuisten perusopetusta, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä ja lukiota koskevan lainsäädännön mukaista koulutusta. Fuusioitumisen yhteydessä hyväksyt-tiin järjestämissopimus, jossa sovittiin mm. hallinnosta, taloudesta ja organisaatiosta.

Jämsän kaupungin ja Koulutuskuntayhtymä Gradian välillä on perustavan-laatuista näkemyseroja mm. seuraavista aiheista:

- 1) kuntayhtymässä toteutettujen yhteistoimintaneuvottelujen lopputuloksesta ja sen johdosta päätetyistä toimenpiteistä,
- 2) siitä, miten päätetyt toimenpiteet noudattavat jäsenkuntien valtuustoissa päätettyä, perussopimuksessa sovittua kuntayhtymälle määriteltyä tehtävää ja järjestämissopimuksessa sovittua hallintoa, taloutta ja organisaatiosta sekä
- 3) prosessien aikaisesta toimintakulttuurista ja yhteistyön laadusta suhteessa kuntayhtymän toiseksi suurimpaan jäsenkuntaan.

Edellä mainituista syistä johtuen Jämsän kaupunki on arvioinut erilaisia mahdollisuuksia ammatillisen koulutuksen ja kehitystyön vahvistamiseksi. Vaihtoehdoista on kevään aikana käyty keskustelua lähialueilla toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa, Gradia mukaan lukien. Käytyjen keskustelujen johdosta on todettu, että tilanteessa on perusteltua teettää laaja-alainen selvitys ammatillisen koulutuksen järjestämisen tosiasiallisista vaihtoehdoista vaikutuksineen. Selvityksen tulisi vastata siihen, millaisessa yhteistyörakenteessa

- Jämsän kaupungin alueella toteutettava ammatillisen koulutuksen järjestäminen, saatavuuden ja sitä kautta yksilön oppimismahdollisuuksien turvaaminen ja osaamisen vahvistuminen sekä koulutuksen kehittyminen jatkossa toteutuu ja millaisin reunaehdoin

- on löydettävissä ja rakennettavissa yhteistyömuotoja ja oppimisympäristöjä/-tapoja, jotka edesauttavat koulutuksen ja alueen kilpailukykyä,

- ammatillisen koulutuksen osuus alueellisessa ja Jämsän kaupungin ja sen elinkeinoelämän kehittämisessä toteutuu ja vahvistuu.

Selvityksessä tulee vertailtavaksi vaihtoehdot ja huomioon otettavaksi jo käynnissä olevat ja tulevaisuuteen yltävät toimintaympäristön muutokset.

Näitä toimintaympäristön muutoksia ovat mm. väestökehitys ja siitä johtuva lasten ja nuorten ikäluokan pieneneminen, julkishallinnon taloudellinen tilanne, mikä voi heijastua valtakunnallisesti muospaineina toisen asteen koulutuksen järjestäjäkentässä ja koulutuksen tarjonnassa, osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, työllisyysuudistus, johon myös osin liittyy kotouttamisuudistus ja oppivelvollisuusuudistus. Lisäksi on huomioitava v. 2020 Jämsän kaupunkia kohdannut äkillinen rakennemuutos ja elinkeinoelämän kehittymisnäköymät.

Toimivalta, johon päätös perustuu:
Hallintosääntö § 24 / kaupunginhallituksen tehtävät ja toimivalta

Ehdotus

Kaupunginjohtaja Hanna Helaste

Kaupunginhallitus hyväksyy selvityksen teettämisen ja valtuuttaa kaupunginjohtajan tekemään asiaa koskevat tarkemmat päätökset ja toimeksiannon. Kaupunginhallitus ja sivistyslautakunta pidetään säännöllisesti informoituna asiasta.

Päätös

Keskustelun aikana esittelijä muutti ehdotustaan. Muutettu ehdotus:

Kaupunginhallitus hyväksyy selvityksen teettämisen ja valtuuttaa kaupunginjohtajan tekemään asiaa koskevat tarkemmat päätökset, toimeksiannon ja nimeämään ohjausryhmän. Selvityksen tulee sisältää suositus toimenpiteistä. Kaupunginhallitus ja sivistyslautakunta pidetään säännöllisesti informoituna asiasta.

Kaupunginhallitus hyväksyi muutetun päätösehdotuksen.

JÄMSÄN KAUPUNGIN SELVITYS AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMISESTÄ ON KÄYNNISTYNYT – TIEDOTE (6.9.2023)

Selvitystyötä ohjaava ohjausryhmä kokoontui ensimmäiseen kokoukseen 4.9.2023 ja päätti prosessin etenemisestä ja sidosryhmähaastatteluiden järjestämisestä.

Selvityshankkeessa tutkitaan ja kuvataan ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen nykytila Jämsän kaupungin kokemusten ja toimintaympäristön tilan valossa. Selvitystyöhön sisältyvät sidosryhmähaastattelut mm. koulutuksen ja elinkeinoelämän edustajien kanssa ajoittuvat pääasiassa syyskuulle. Työ etenee kaupungin ja sidosryhmien ammatilliselle koulutuksella asetettujen tavoitteiden täsmentämisestä ja mittarien asettamisesta yhteistyörakenteen vaihtoehtojen vertailuun, johtopäätöksiin ja suosituksiin.

Selvitystyölle asetettu aikataulu on 1.9-30.11.2023.

Selvityshenkilönä toimii ammattikasvatusneuvos, KTM Timo Karkola.

Selvitystyön taustalla ovat Jämsän kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan tekemät päätökset asiasta.

Asian taustoitus on luettavissa:

<https://jamsa10.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2023264-7>

Jämsän kaupunki on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian omistajakunta 17,88 % osuudella.

Ohjausryhmä kokoontuu seuraavan kerran lokakuun puolivälissä.

Lisätietoja: ohjausryhmän puheenjohtaja Matti Similä, p. 040 869 3443
kaupunginjohtaja Hanna Helaste, p. 0400 742 751

HAASTATELLUT KESKEISTEN SIDOSRYHMIEN EDUSTAJATJämsän kaupunki:

- Hanna Helaste, kaupunginjohtaja, Jämsä, 31.10.2023
- Leena Kilpeläinen, sivistystoimenjohtaja, Jämsä, yhdessä Juha Damskägg, Jämsän kaupungin johtava rehtori (lukio), Jämsä, 14.9.2023
- Anna-Liisa Juurinen, elinvoimajohtaja, Jämsä, 19.9.2023
- Eeva Heininen, työllisyyspäällikkö, Jämsä, 26.10.2023
- Seppo Savo, pedagoginen asiantuntija, Jämsä 11.10.2023

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia:

- Merja Lahtinen, yhtymävaltuuston 2. varapuheenjohtaja, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, 16.10.2023
- Pekka Kataja, yhtymävaltuuston jäsen ja tarkastuslautakunnan jäsen, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, 25.10.2023
- Antti Manninen, yhtymävaltuuston jäsen, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, 12.10.2023
- Tuula Peltonen, yhtymähallituksen varapuheenjohtaja, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, 12.10.2023
- Erja Laaksonen, yhtymähallituksen jäsen, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, 12.10.2023
- Anssi Tuominen, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, kuntayhtymän johtaja, 15.9.2023
- Pirjo Kauhanen, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, rehtori 10. ja 25.10.2023
- Petteri Järvinen, Jyväskylän ammattiopisto Gradia/työelämäpalvelut, asiantuntija, 7.11.2023

Jämsän kaupungin elinvoimaneuvottelukunta (ryhmähaastattelu) 14.9.2023

Varsinaiset jäsenet:

- matkailu, Elsi Ojala, toimitusjohtaja, Himos-Yhtiöt,
- vähittäiskauppa, Markku Vehkala, kauppias, Vehkala KY (Vehkala Jeans Dealer),
- ilmailuteollisuus, Petri Hepola, hankejohtaja, Patria Group,
- alkutuotanto, Kalle Hankamäki, maa- ja metsätalouden yrittäjä ja
- yrittäjät, Pasi Pohjoismäki, Zaner arkkitehdit Oy, (Jämsän yrittäjät, pj) sekä

Lisäksi kutsuttuina:

- elintarviketeollisuus, Elonen Oy, Jari Elonen, toimitusjohtaja,
- metalliteollisuus, Jyki Oy, Otto Siren, toimitusjohtaja ja
- metalliteollisuus, ThyssenKrupp Aerospace Finland Oy, Petri Laaksonen, toimitusjohtaja.

Muut haastatellut:

- Maarit Kallio-Savela, kehittämisspäällikkö, Kuntaliitto, Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö, Koulutuspoliittinen tiimi, 20.9.2023 ja
- Petri Lempinen, ylijohdaja, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, 26.9.2023
- Ville Heinonen, neuvotteleva virkamies, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, 26.10.2023
- Timo Koivisto, kaupunginjohtaja, Jyväskylä, 13.11.2023

- Antti Lahti, kuntayhtymäjohtaja, SASKY koulutuskuntayhtymä, 3.10. ja 9.11.2023
- Jouni Kurkela, kuntayhtymän johtaja, Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto ("POKE"), 3.10. ja 10.11.2023
- Vesa Saarikoski, ammattikorkeakoulun rehtori, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 25.10.2023
- Maija Aaltola, rehtori, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, 6.9.2023

Ammattikasvatusneuvos
Timo Karkola
määräaikainen selvityshenkilö, Jämsän kaupunki

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN YHTEISTYÖRAKENTEEN KEHITTÄMINEN

re: Jämsä, Khall 17.4.2023 § 102 ja kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 26.6.2023 12/2023 §

Jämsän kaupungin kaupunginhallitus on 17.4.2023 päättänyt teettää laaja-alaisen selvityksen ammatillisen koulutuksen järjestämisen tosiasiallisista vaihtoehdoista vaikutuksineen.

Selvityksen tulisi vastata siihen, millaisessa yhteistyörakenteessa:

- Jämsän kaupungin alueella toteutettava ammatillisen koulutuksen järjestäminen, saatavuuden ja sitä kautta yksilön oppimismahdollisuuksien turvaaminen ja osaamisen vahvistuminen sekä koulutuksen kehittyminen jatkossa toteutuu ja millaisin reunaehdoin
- on löydettävissä ja rakennettavissa yhteistyömuotoja ja oppimisympäristöjä/-tapoja, jotka edesauttavat koulutuksen ja alueen kilpailukykyä,
- ammatillisen koulutuksen osuus alueellisessa ja Jämsän kaupungin ja sen elinkeinoelämän kehittämisessä toteutuu ja vahvistuu.

Selvityshankkeen tavoitteena on kuvata ammatillisen koulutuksen yhteistyörakenteen nykytila Jämsän kaupungin kokemusten ja arkitodellisuuden valossa, täsmentää kaupungin ja sen keskeisten sidosryhmien tavoitteita koulutuksen järjestämisessä, arvioida mahdollisten muutosten vaikutukset sekä selvittää ja kuvata palveluiden järjestämisen ja tuottamisen eri vaihtoehtoja palveluiden asiakaslähtöisyyden, laadun ja vaikuttavuuden sekä tehokkuuden varmistamiseksi.

Selvityshanke toteutetaan syys-lokakuun 2023 aikana. Työstä vastaa allekirjoittanut, ammattikasvatusneuvos, KTM Timo Karkola. Työtä ohjaa Jämsän kaupunginjohtajan nimeämä ohjausryhmä. Luovutan selvityksen tulokset ja suositukset mahdollisista toimenpiteistä toimeksiantajalle marraskuussa 2023. Nyt tehtävällä selvityksellä on yhtymäkohtia Jämsän kaupungin kaikkiin toimialoihin: konsernipalvelut, sivistystoimi ja elinvoima.

Tulen haastattelemaan selvitystyön aikana Jämsän kaupungin ja sen keskeisten sidosryhmien edustajia koskien ammatillisen koulutuksen toimintaympäristön analyysia, tavoiteasetantaa ja järjestämistä sekä yhteistyötä, omistajaohjausta ja johtamista. Tavoitteena on tehdä ”hyvästä parempi” niin, että ammatillinen koulutus on jatkossa entistäkin vahvempi koulutus-, työvoima- ja elinkeinopoliittinen ”työkalu” Jämsän kaupungille.

Toivottavasti saan löydettyä juuri Sinun kanssasi yhteistä aikaa tämän tärkeän ja toivottavasti myös vaikuttavan selvitystyön puitteissa.

Yhteistyöterveisin

Timo Karkola

karkolatimo1@gmail.com

050 5995 278

Kaksosmäki 3, 02400 Kirkkonummi

Kysymyksiä

Toimintaympäristön muutos

Yritysten toimintaympäristön nopeat muutokset vaikuttavat eri toimialojen ja yritystoimijoiden skenaarioihin, strategiaan ja rakenteeseen sekä perustehtävien hoitamiseen.

Mitä toimintaympäristön muutostekijöistä pidätte merkittävimpinä liiketoimintanne tulevan kasvun ja kannattavuuden kannalta?

Entä ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden kannalta?

Millä aloilla ja ammateissa Jämsän kaupunki kärsii kohtaanto-ongelmasta eli korkea työttömyys yhdistyy korkeaan työvoiman kysyntään?

Miten Jämsän kuntakonserni voi omalta osaltaan luoda olosuhteista, joissa yritystoiminta voi kasvaa ja menestyä?

Elinvoima

Jämsä on kahden maakuntakeskuksen, Tampereen ja Jyväskylän välissä sijaitseva, hyvien liikenneyhteyksien varrella oleva seutukaupunki. Mitkä ovat yritysten ja yrittäjien mielestä Jämsän tärkeimmät menestystekijät?

Jämsän kaupungin ja koko kaupunkikonsernin käytössä olevat resurssit ovat rajalliset, jolloin myös elinvoimaisuuden kehittämisessä on tehtävä valintoja ja rajoituksia. Mitkä palvelut tuottavat yrityksille ja yrittäjille eniten lisäarvoa?

Jämsän uusi kaupungin strategia hyväksyttiin valtuustossa 28.11.2022 ja elinvoimaohjelma on päivitettävä vastaamaan kaupungin strategiansa olevia tavoitteita.

Mitä toimintaympäristön muutostekijöitä sekä yritysten uusia tai muuttuvia palvelutarpeita Elinvoimaohjelman päivittämisessä tulisi huomioida?

Osaavan työvoiman saatavuuden edistämien edellyttää uuden tekemistä ja ehkäpä jostain vanhasta luopumista tai poisoppimista niin yrityksiltä kuin alueen oppilaitoksiltakin. Yritysten ja kaupungin on keskityttävä viestinnässään alueen veto- ja pitovoimatekijöihin eli siihen, mitä me voimme tarjota Jämsään muuttaville perheille.

Mitkä ovat Jämsän tärkeimmät veto- ja pitovoimatekijät?

"Kaupunkiorganisaatio ei tuota elinvoimaa yksin. Elinvoiman rakentaminen on koko yhteisön asia. Asukkaat, päättäjät, yritykset, koulutusorganisaatiot ja kaupungin työntekijät osallistuvat omilla toimillaan elinvoiman rakentamiseen ja vaikuttavat Jämsä -mielikuvaan ja kaupungin maineeseen. Tiivis yhteistyö toimijoiden kesken tulee määrittämään elinvoimatyön onnistumista."

Ketkä ovat yritysten tärkeimpiä yhteistyökumppaneita kaupunkikonsernissa?

Ammatillisen koulutuksen asiakasvaatimukset ja -odotukset

Millaisena pidätte ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta:

- nuoret (mm. koulutus- ja oppisopimus, vasta valmistuneet)

- alalle esim. työvoimakoulutuksen kautta hakeutuvat aikuiset
- ammattiosaajat ja huippuosaajat
- esimiehet
- työperäinen maahanmuutto ja rekrytoinnit

Millaisena pidätte ammatillisten koulutusten saatavuutta ja saavutettavuutta:

- tutkintotavoitteinen
- työvoimakoulutus, esim. yhteishankinnat
- henkilöstökoulutus

Millaisena pidätte ammatillisen koulutuksen asiakasprosessin ja koulutusten kehittämistä (erityisesti Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian osalta):

- asiakaslähtöisyys
- laatu ja vaikuttavuus
- tehokkuus

Onko elinkeinoelämällä mahdollisuus osallistua Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia toiminnan ohjaamiseen, so. osallistuminen toiminnan

- suunnitteluun, esim. ennakointiprosessi
- päätöksentekoon
- ohjaukseen
- arviointiin

Yhteistyörakenteen nykytila

Omistajaohjaus

- toiminnan tarkoitus
 - onko kuntayhtymä omistajakunnille koulutuspoliittinen työkalu?
 - onko kuntayhtymä omistajakunnille elinkeinopoliittinen työkalu?
 - onko kuntayhtymä omistajakunnille työvoimapolitiittinen työkalu?

Perussopimus

- ”Teksti ja kirjain”
 - onko vuonna 2020 kuntayhtymän valtuustossa hyväksytty kuntayhtymän perussopimus eri omistajakuntien tämän päivän odotusten ja vaatimusten mukainen?
 - toimiiko perussopimuksessa kuntayhtymälle määritelty tehtävä¹ suunnittelun, päätöksenteon ja arvioinnin keskeisenä ohjenuorana?
 - onko jäsenkunnilla tilaisuus tehdä ehdotuksia kuntayhtymän toiminnan tavoitteista ja rahoituksesta?

Toiminnan järjestämissopimus

- onko ajankohtainen?

Johtaminen ja päätöksenteko(prosessi), etenkin operatiivisten resurssien suunnittelu

- Johtaminen ja päätöksenteko
 - ovatko kuntayhtymän hallintosäännön mukaiset vastuut ja velvollisuudet selkeät kuntayhtymän luottamushenkilöille ja viranhaltijoille?
 - miten kuntayhtymän päätöksentekoa palveleva tiedottaminen ja tiedonsaantioikeus sekä konserniraportointi ja tiedonantovelvollisuus vastaavat omistajakuntien tarpeita?
 - miten koulutusalojen lakkautusta ja siirtämistä (so. yhdistämistä) tai tulosalueen lakkauttamista ja uuden perustamista koskevat päätökset syntyvät?

Operatiivinen toiminta (ja päätöksenteko)

- Asiakslähtöisyys ja -keskeisyys
 - vastaavatko kuntayhtymän voimassa oleva koulutuksen järjestämissopimus ja muut kuntayhtymän palvelu(tuotte)t sen eri asiakasryhmien perusteltuihin osaamisen kehittämistarpeisiin?
 - tuottaako kuntayhtymä markkinaehtoisia palveluita (mm. henkilöstökoulutus) joustavasti sekä yritysten ja yhteisöjen tarpeita vastaavasti? ⇔ Gradia koulutuspalvelut Oy
 - onko kuntayhtymän palvelu(tuotte)iden saavutettavuus riittävällä tasolla niin yritys- ja yhteisöasiakkaiden kuin kuntalaistenkin kannalta?
- Laatu ja vaikuttavuus
 - onko kuntayhtymän kehittämistoiminta (innovatiivisuus, kokeilukulttuuri, osaaminen, yms.) toimintaympäristön muutosvaatimusten ja asiakasodotusten tasolla?
- Tehokkuus ja tuloksellisuus
 - talouden sopeuttaminen

Kuntayhtymän toimintakulttuuri ja -malli

- Toimintakulttuuri
 - leimaako "käytäväkeskustelua" kiinnostus eri (omistajakuntien) elinvoimaisuudesta sekä yritysten, yhteisöjen ja kuntalaisten kilpailukyvyn ja työmarkkina-aseman kehittämisestä?
- Arvot
 - ohjaavatko kuntayhtymän hyväksymät eettiset³ periaatteet eri sidosryhmien, etenkin luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden keskinäistä kanssakäymistä ja vuoropuhelua?

JYVÄSKYLÄN KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ, PERUSSOPIMUS

PERUSSOPIMUS

Hyväksytty Kuntayhtymän valtuustossa 20.2.2020

Voimassa 1.3.2020 alkaen

1 LUKU: YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 § Nimi ja kotipaikka

Kuntayhtymän nimi on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia ja sen kotipaikka on Jyväskylän kaupunki.

2 § Jäsenkunnat

Kuntayhtymän jäsenkunnat ovat: • Hankasalmi • Joutsa • Jyväskylä • Jämsä • Keuruu • Kuhmoinen • Laukaa • Luhanka • Muurame • Petäjävesi • Toivakka • Uurainen.

3 § Kuntayhtymän tehtävät

Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntiensa puolesta ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista koulutusta sekä siihen liittyvää kehittämistä, tutkimusta ja palvelua.

Koulutuksen tehtävänä on vastata osaltaan maakunnallisesta ja seudullisesta kehittämisestä.

Lisäksi kuntayhtymä voi järjestää aikuisten perusopetusta, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä ja lukiota koskevan lainsäädännön mukaista koulutusta.

2. LUKU: YHTYMÄVALTUUSTO

4 § Edustajat

Yhtymävaltuustossa on yksi jäsen jäsenkunnan alkavaa 5 000 asukasta kohti. Asukasluku vastaa valtuustokautta edeltävän kalenterivuoden 1.1. päivän tilannetta.

Yhdellä jäsenkunnalla voi olla enintään seitsemän (7) jäsentä yhtymävaltuustossa.

Kullekin jäsenelle valitaan henkilökohtainen varajäsen. Jäsenen estyneenä ollessa jäsenkuntaa edustaa henkilökohtainen varajäsen.

Yhtymävaltuuston jäsenet ja varajäsenet valitaan jäsenkuntien valtuustojen toimikautta vastaavaksi ajaksi.

5 § Äänivallan perusteet

Äänivallan perusteena on tuhat ääntä. Äänivalta jakautuu kolmen edeltävän kalenterivuoden aikana kuntayhtymän tutkintoon johtavassa koulutuksessa kirjoilla olleiden jäsenkuntien opiskelijoiden lukumäärän suhteessa.

Kunnan valitsemien jäsenten äänimäärä jakautuu tasan heistä saapuvilla olevien kesken.

Äänivaltaa jaettaessa desimaaliluvut pyöristetään seuraavaan täyteen ylempään kymmenysosaan.

6 § Kokoon-tumisaika

Yhtymävaltuuston kokous on pidettävä vähintään kaksi kertaa vuodessa, kesäkuun ja joulukuun loppuun mennessä.

7 § Tehtävät

Valtuusto vastaa kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tehtävistä määrätään kuntalaissa ja kuntayhtymän hallintosäännössä.

Menettelystä yhtymävaltuuston kokouksessa määrätään kuntayhtymän hallintosäännössä.

8 § Päätösvaltaisuus

Yhtymävaltuusto on päätösvaltainen kun enemmän kuin puolet jäsenkunnista ja äänimäärästä on kokouksessa edustettuina ja vähintään 2/3 valtuutetuista on läsnä.

9 § Kokouskutsu

Valtuuston kokouskutsu on vähintään kaksi (2) viikkoa ennen kokousta lähetettävä valtuuston ja hallituksen jäsenille sekä jäsenkuntien kunnanhallituksille.

Jäsenkunnalla on oikeus saada haluamansa asia yhtymävaltuuston käsiteltäväksi, jos sitä kirjallisesti vaaditaan hallitukselta niin hyvissä ajoin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun.

3. LUKU: HALLITUS

10 § Kokoonpano ja toimikausi

Kuntayhtymällä on hallitus, johon valtuusto valitsee yhdeksän (9) jäsentä ja jokaiselle henkilökohtaisen varajäsenen.

Hallituksen jäsenten toimikausi on neljä (4) vuotta.

11 § Hallituksen valinta

Hallitusta valittaessa noudatetaan suhteellisuusperiaatetta ottamalla huomioon jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien ryhmien edellisissä kuntavaaleissa saamat äänimäärät.

12 § Hallituksen tehtävät

Hallitus valvoo kuntayhtymän etua, edustaa kuntayhtymää ja tekee sen puolesta sopimukset.

Tehtävän siirtämisestä toimielimelle tai viranhaltijalle määrätään kuntayhtymän hallintosäännössä.

Hallituksen tehtävistä ja menettelyistä hallituksen kokouksessa määrätään tarkemmin kuntayhtymän hallintosäännössä.

13 § Nimenkirjoitus

Kuntayhtymän hallintosäännössä määrätään nimenkirjoitusoikeudesta.

4. LUKU: JOHTOKUNNAT JA MUUT TOIMIELIMET

14 § Kokoonpano ja toimikausi

Kuntayhtymässä voi olla valtuuston asettamia johtokuntia ja/tai muita toimielimiä.

Johtokunnasta ja/tai muista toimielimistä määrätään tarkemmin kuntayhtymän hallintosäännössä.

Johtokunnan jäsenten toimikausi on sama kuin hallituksen jäsenten toimikausi (4 vuotta).

15 § Tehtävät

Johtokuntien ja/tai muiden toimielimien tehtävistä määrätään tarkemmin kuntayhtymän hallintosäännössä.

5. LUKU: TALOUS SEKÄ HALLINNON JA TALOUDEN TARKASTUS

16 § Peruspääoma

Peruspääoma muodostuu jäsenkuntien pääomasijoituksista ja se jakaantuu jäsenosuuksiin. Taseen liitteessä peruspääoma ilmoitetaan jäsenosuuksina.

Peruspääoman korottamisesta tai alentamisesta päättää yhtymävaltuusto.

Yhtymävaltuusto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä jäsenkuntien peruspääomalle maksettavan koron suuruuden ja sen maksuajankohdan.

17 § Jäsenkuntien osuudet ja vastuu

Jäsenkunnan osuus kuntayhtymän varoihin sekä vastuu veloista ja velvoitteista määräytyvät peruspääoman jäsenosuuksien suhteessa.

Kuntayhtymässä on pidettävä rekisteriä jäsenkuntien peruspääoman jäsenosuuksista.

18 § Talousarvio ja -suunnitelma

Talousarviota- ja suunnitelmaa valmisteltaessa on jäsenkunnille annettava tilaisuus tehdä ehdotuksia kuntayhtymän toiminnan tavoitteista ja rahoituksesta.

Seuraavan kalenterivuoden talousarvio ja -suunnitelmaesitys on toimitettava jäsenkunnille 1.12. mennessä.

Kuntayhtymällä on talouden ja toiminnan ajantasainen seurantajärjestelmä. Kuntayhtymän hallitus raportoi vähintään kaksi kertaa vuodessa jäsenkuntakohtaisesti toiminnan ja talouden toteutumisesta jäsenkunnille.

19 § Suunnitelmapoistot

Suunnitelman mukaisten poistojen laskentaperusteet hyväksyy yhtymävaltuusto.

20 § Suoritteiden hinnoittelu ja laskutus

Kuntayhtymä rahoittaa toimintamenoja koulutuksen valtionosuuksilla ja palvelujen myynnistä saatavilla tai muutoin hankituilla tuloilla.

21 § Investointien pääomarahoitus

Kuntayhtymä voi hankkia pääomarahoitusta investointimenoihin valtionosuutena, jäsenkunnan oman pääoman ehtoisena sijoituksena taikka lainana jäsenkunnalta tai rahoituslaitokselta.

22 § Rahastojen perustaminen

Rahastojen perustamisesta ja niiden säännöistä päättää yhtymävaltuusto.

23 § Viivästyskorko

Maksun viivästyessä kuntayhtymä perii voimassa olevan korkolain mukaisen viivästyskoron.

24 § Sisäinen korko

Yhtymähallitus päättää sisäisessä laskennassa käytettävän koron.

25 § Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Hallinnon ja talouden tarkastamisessa noudatetaan kuntalain määräyksiä.

Kuntayhtymällä on tarkastuslautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi (5) muuta jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Tarkastuslautakunnan tehtävistä määrätään tarkemmin kuntayhtymän hallintosäännössä.

26 § Tilinpäätöksen allekirjoittaminen ja hyväksyminen

Tilinpäätöksen allekirjoittavat yhtymähallituksen jäsenet ja kuntayhtymän johtaja.

Hyväksyessään tilinpäätöksen yhtymävaltuusto päättää samalla tilikauden tuloksen käsittelystä ja tarvittavista talouden tasapainottamista koskevista toimista.

27 § Kuntayhtymään liittyminen, kuntayhtymästä eroaminen ja toimintaa jatkavien kuntien asema

Uuden jäsenkunnan ja osajäsenyyttään laajentaneen kunnan peruspääoman jäsenosuuden määrästä ja suoritusajasta päättää yhtymävaltuusto.

Peruspääoman korottamisesta siirrolla muusta omasta pääomasta päättää yhtymävaltuusto.

Mikäli jäsenkunta eroaa kuntayhtymästä, siirtyy osajäsenyyteen tai aikaisempaa suppeampaan osajäsenyyteen, sille suoritetaan yhtymävaltuuston päätöksellä jäsenkunnan peruspääoman jäsenosuutta vastaava suhteellinen osuus nettovarallisuudesta tai osa siitä. Nettovarallisuus määräytyy vähentämällä taseen varoista vieras pääoma ja pakolliset varaukset. Korvaus peruspääomaosuudesta suoritetaan tasasuuruksina erinä viiden (5) vuoden aikana eron voimaantulosta lukien.

28 § Kuntayhtymän purkaminen ja loppuselvitys

Kuntayhtymän purkamisesta päättävät jäsenkuntien valtuustot. Kuntayhtymän purkautuessa yhtymähallituksen on huolehdittava loppuselvityksestä, elleivät jäsenkunnat sovi muusta järjestelystä. Kuntayhtymän varat, joita ei tarvita loppuselvityksen kustannusten ja velkojen suorittamiseen eikä sitoumusten täyttämiseen, jaetaan jäsenkunnille peruspääomaosuuksien suhteessa. Jos kustannusten ja velkojen suorittamiseen sekä sitoumusten täyttämiseen tarvittava

määrä on varoja suurempi, jäsenkunnat ovat velvolliset suorittamaan erotuksen edellä mainittujen osuuksien suhteessa.

29 § Kuntayhtymän alijäämän kattaminen

Alijäämän kattamisesta ja arviointimenettelystä kuntayhtymässä on säädetty kuntalain 119 §:ssä.

Mikäli jäsenkunnat eivät ole hyväksyneet kuntalain 119 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvityshenkilön tekemää ehdotusta alijäämien kattamisesta kuntalain 57 §:ssä säädetyllä tavalla, jäsenkunnat vastaavat alijäämän kattamisesta tämän perussopimuksen 17 §:n mukaisesti.

30 § Voimaantulo ja soveltaminen

Tämä perussopimus tulee voimaan, kun jokaisen jäsenkunnan valtuusto on sen hyväksynyt.

JÄMSÄN KAUPUNGIN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN NYKYISEN YHTEISTYÖRAKENTEEN KIPUKOHTIA

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia on asettanut kuntayhtymätasolla vuodeksi 2023 **talouden sopeutustarpeen**, joka on 10 M€ nykytasosta. Prosessiin liittyvien muutos- ja yhteistoimintaneuvottelujen aikana sekä Jämsän kaupungin matkailun johtoryhmä, että Jämsän nuorisovaltuusto jättivät kumpikin asiasta oman lausuntonsa.

Jämsän kaupunginhallituksen (pöytäkirja 17.4.2023/Pykälä 102) mukaan Jämsän kaupungin ja Koulutuskuntayhtymä Gradian välillä on perustavanlaatuisia näkemuseroja niin itse päätöksentekoprosessista kuin oppilaitoksen operatiivisten resurssien suuntaamisesta.

Näkemuserot kiteytetään seuraavasti:

- 1) kuntayhtymässä toteutettujen yhteistoimintaneuvottelujen lopputuloksesta ja sen johdosta päätetyistä toimenpiteistä,
- 2) siitä, miten päätetyt toimenpiteet noudattavat jäsenkuntien valtuustoissa päätettyä, perussopimuksessa sovittua kuntayhtymälle määriteltyä tehtävää ja järjestämissopimuksessa sovittua hallintoa, taloutta ja organisaatiosta sekä
- 3) prosessien aikaisesta toimintakulttuurista ja yhteistyön laadusta suhteessa kuntayhtymän toiseksi suurimpaan jäsenkuntaan.

Kuntayhtymän tekemät päätökset ovat kaupungin mukaan ristiriidassa *Perussopimuksen* ja *Toiminnan järjestämissopimuksen* kirjaimen ja hengen kanssa. Esim. *Perussopimuksen* mukaan kuntayhtymän ”talousarviota ja -suunnitelmaa valmisteltaessa on jäsenkunnille annettava tilaisuus tehdä ehdotuksia kuntayhtymän toiminnan tavoitteista ja rahoituksesta”.

Kuntayhtymän hallituksen yhteistoimintaneuvottelutuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen 24.11.2022 jätettiin:

- eriävät mielipiteet Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian yhteistoimintaneuvottelutuloksen vahvistamisesta mm. erinäisten koulutusalojen lakkautuksista Jämsässä ja/tai siirrosta (yhdistäminen) Jyväskylään (Laaksonen ja Peltonen sekä erillisenä Ingervo)
- eriävä mielipide Sisäiset palvelut -tulosalueen lakkauttamisesta ja uuden Hallinto ja kehittäminen -tulosalueen perustamisesta (Laaksonen ja Pesonen)
- eriävät mielipiteet Gradia Jyväskylän ja Gradia Jämsän tulosalueiden lakkauttamisesta ja uuden Gradia Ammatillinen -tulosalueen perustamisesta (Laaksonen ja Peltonen sekä erillisenä Ingervo)
- eriävä mielipide apulaisrehtorien virkojen (2) perustamisesta Gradia ammatilliseen -oppilaitokseen 1.8.2023 lukien (Laaksonen ja Peltonen)

Kuntayhtymän valtuuston Kuntayhtymän talousarvio 2023 ja taloussuunnitelmat 2024-2025 vahvistamista koskevaan päätökseen 16.12.2022 jätettiin:

- eriävät mielipiteet, joiden mukaan hallituksen päätökset 24.11.2022 eivät ole lainvoimaisia ja suunniteltujen muutosten toteutuminen on epävarmaa (Laaksonen, Peltonen ja Ingervo sekä Manninen, Lahtinen, Lampinen, Salminen ja Kataja)

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian hallituksen päätökset ovat edellyttäneet Jämsän kaupunginhallitukselta edunvalvontaa ja konkreettisia oikeustoimia (pöytäkirja 12.12.2022 / Pykälä 399). Kaupunki onkin jättänyt päätöksiin oikaisuvaatimukset, jotka kuntayhtymän hallitus hylkäsi

26.1.2023. Kaupunki on vienyt asian edelleen **hallinto-oikeuteen**. Kaupungin asiamiehenä toimii AA Hanna-Mari Harju / Suomen Hankintajuristit Asianajotoimisto Oy.

Ps. *Perussopimuksen* mukaan koulutuskuntayhtymän ”peruspääoma muodostuu jäsenkuntien pääomasijoituksista ja se jakaantuu jäsenosuuksiin. Taseen liitteessä peruspääoma ilmoitetaan jäsenosuuksina” (jne., 16§, Peruspääoma). ”Mikäli jäsenkunta eroaa kuntayhtymästä, siirtyy osajäsenyyteen tai aikaisempaa suppeampaan osajäsenyyteen, sille suoritetaan yhtymävaltuuston päätöksellä jäsenkunnan peruspääoman jäsenosuutta vastaava suhteellinen osuus nettovarallisuudesta tai osa siitä” (jne., 27§, Kuntayhtymään liittyminen, kuntayhtymästä eroaminen ja toimintaa jatkavien kuntien asema).

STRATEGIA OMISTAJAOHJAUKSEN KESKEISENÄ TYÖKALUNA

STRATEGIA OMISTAJAOHJAUKSEN KESKEISENÄ TYÖKALUNA

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian ohjaamisen ja johtamisen tärkein työkalu on strategia, jonka merkitys on viime vuosina korostunut ammatillisen koulutuksen ja kuntalain muutosten, tulosrahoitusmallin ja rahoitusleikkausten vuoksi. Keskeiset ajurit strategiatyöhön ovat siten olleet rahoitus ja lainsäädäntö ja ennen muuta työ- ja elinkeinoelämän ja yhteiskunnan muutos globalisaation ja digitalisaation myötä.

Ohjaamisessa ja johtamisessa strategia on jatkuva vuorovaikutteinen prosessi, jonka keinovalikoiman ja tavoitetilan strategiapaperi tiivistää. Prosessimaisuudella – esimerkiksi vuosittaiset talousarviot laaditaan strategian kehiköön ja linjaksiin – pyritään olemaan ketteriä jatkuvassa muutoksessa, mutta samalla annetaan selkeä tavoitetila. Nimeämisellä on suuri merkitys. Julkisen rahoituksen pienemiseen voimakkaasti vastannut strategia nimettiin Silta 2016+. Kaikki ymmärsivät tavoitteen: bridge over troubled water. Gradian tuore strategia Uusi Yhdessä 2020+ sisältää tavoitetilan ja siinä onnistumisen metodin.

Omistajakuntien ohjauksen näkökulmasta strategiaprosessin tärkeitä lähteitä ovat kuntien, maakunnan ja muiden keskeisten kumppaneiden strategiat, joista etsitään yhteistä tahtotilaa koulutuksen järjestäjän perustehtävien kehittämiseksi ja suuntaamiseksi. Keski-Suomen toimintaympäristössä julkiset toimijat ja työ- ja elinkeinoelämä ovat onnistuneesti löytäneet yhteiset kehittämisen kärjet. Omistajakuntien osallisuus strategiakeskusteluun sitouttaa ne tavoitteiden asetteluun ja luo edellytykset mielekkääseen omistajaohjaukseen.

Kuntien omistajaohjauksen perusasiakirjat (kuten perussopimukset ja yhtiöjärjestykset) ovat osa ohjauksen juridista perustaa, mutta yksinään ne eivät riitä vaikuttavaan ohjaukseen. Mikäli vain ne ovat ohjauksen lähtökohtana, ohjaus voi painottua liian taloudelliseksi. Tarvitaan tietoa ja sitoutumista ammatilliseen koulutukseen tai muuhun ohjattavaan toimintaan. Kuntalakikin korostaa asiaosaamisen merkitystä kokoonpanoissa ja ohjauksessa, mutta todellisuudessa asian varmistaminen on työlästä eikä aina mahdollista. Ohjauksen tuloksellisuutta tukee ennen muuta hyvä strategiaprosessi ja strategia ja niihin liittyvä rakentava vuorovaikutus.

Strategia – yhtä lailla kuntastrategia kuin siihen peilaten tehty koulutuksen järjestäjän strategia – on parhaimmillaan omistajaohjauksen tehokkain työkalu. Se tukee ohjauksen linjakkuutta ja johdonmukaisuutta toiminnon perustehtävää ymmärtäen. Ammatillisessa koulutuksessa on kysymys yhtä lailla nuorten kasvattamisesta, yhteiskuntaan osallistamisesta ja yhteiskuntarauhan tukemisesta kuin yritysten osaajien kouluttamisesta, globaalien työmarkkinoiden haasteisiin vastaamisesta ja oman kunnan elinvoimasta. Siksi keskusteleva ja positiivinen ohjauskulttuuri on tehokkainta strategian jalkautusta ja yhteisen tavoitteen edesauttamista.

kuntayhtymän johtaja,
VTT Vesa Saarikoski,
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMISLUVISTA

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus ja kulttuuriministeriön myöntämää **tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa**. Järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä oli vuoden 2023 alussa 136.

Muutosta nykyiseen järjestämislupaan tai uutta järjestämislupaa haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä. **Muutostarpeen taustalla voi olla esim. fuusio tai muu muutos koulutuksen järjestäjän oikeushenkilössä.**

Järjestämisluvan muutosta haetaan pääsääntöisesti tulevan kalenterivuoden alusta lukien, koska muutoksilla on vaikutusta mm. järjestäjien saamaan valtionosuusrahoitukseen. Hakemus toimitetaan ministeriöön vähintään 6 kk ennen suunnitellun koulutuksen aloittamista. Hakemuksessa on selvitettävä ja perusteltava asiat, jotka on mainittu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 1 ja 2 momentissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentissa.

Hakemuksia koskevissa asioissa ministeriö voi pyytää lausuntoja ja kuulla eri tahoja. Hakemuksen liitteenä tulee olla koulutuksen järjestäjän päättävän elimen lainvoimainen päätös järjestämisluvan muutoksen hakemisesta, järjestämisluvan peruuttamisesta tai uuden järjestämisluvan hakemisesta.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)

28 § Järjestämisluvan myöntämisedellytykset (osin)

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Tutkintoja tai koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Järjestämislupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on hakemansa tehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun tehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus.

Asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017)

7 § Järjestämislupahakemukseen liitettävät asiakirjat ja selvitykset (osin)

Järjestämislupahakemuksessa on selvitettävä perusteluineen:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitetut haettavat tutkinnot ja koulutukset sekä niiden suunniteltu aloittamisajankohta;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 §:ssä tarkoitetut opetus- ja tutkintokielet;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 25 §:ssä tarkoitettu toiminta-alue;
- 4) toiminnan suunniteltu laajuus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettuina opiskelijavuosina; ja
- 5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä tarkoitetut muut haettavat oikeudet ja tehtävät.

Kun muutosta haetaan voimassa olevaan järjestämislupaan, hakemuksessa selvitetään perusteluineen 1 momentissa tarkoitetut asiat siltä osin, kun ne liittyvät haettaviin muutoksiin. Haettaessa järjestämislupaa tutkintoon tai koulutukseen, jonka järjestämiseen hakijalla ei ole voimassa olevaa järjestämislupaa, järjestämislupahakemukseen on liitettävä mainittuja haettavia tutkintoja ja koulutuksia koskeva ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 53 §:ssä tarkoitettu tutkinto- tai koulutuskohtainen suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta.

LIITE 9

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ, AMMATILLISEN KOULUTUKSEN RAHOITUKSEN VUOSIKELLO

Ammatillisen koulutuksen vuosikelloon on koottu kaikki keskeisimmät rahoitukseen liittyvät aikataulut. Vuosikello sisältää sekä valtionosuusrahoituksen, strategiarahoituksen että valtionavustusten hakemiseen ja jakamiseen liittyvät aikataulut. Vuosikelloa päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan. Vuosikello ei sisällä Opetushallituksen myöntämiä avustuksia. Niistä ilmoitetaan Opetushallituksen verkkosivuilla. Vuosikelloa on päivitetty 15.2.2023.

[Opetushallitus: rahoitushautLinkki toiselle sivustolleAvautuu uudessa välilehdessä](#)

Vuosi 2023

Tammikuu

Helmikuu

Vuoden 2023 ensimmäisellä lisäsuoritepäätöksellä jaettavaa rahoitusta koskeva haku:

- vuoden 2023 talousarvion lisämäärärahat oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeiluun (5 milj. € perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena)

Maaliskuu

Vuoden 2023 varsinaisen suoritepäätöksen oikaisuvaatimusten takaraja (3 kk päätöksen tiedoksisaannista)

Vuoden 2023 ensimmäinen lisäsuoritepäätös

Huhtikuu

[Vuoden 2023 opetusmetsäkompensaation jaettavien avustusten haku](#)

Toukokuu

Päätökset koskien opetusmetsäkompensaatioavustuksia

Kesäkuu

Päätökset oikaisuvaatimukseen koskien vuoden 2023 varsinaista suoritepäätöstä

Heinäkuu

Elokuu

Syyskuu

Vuoden 2023 toisella lisäsuoritepäätöksellä jaettavaa rahoitusta koskeva haku:

- perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus oppivelvollisuuden laajentamisen edellyttämän maksuttoman koulutuksen kustannusten kattamiseksi, mikäli koulutuksen järjestäjälle koulumatkoista ja asumisesta aiheutuvat kustannukset ovat keskimääräistä merkittävästi korkeammat

- varainhoitovuodelle 2023 jaettavaksi jätetty rahoitus akuutteihin tarpeisiin (jaetaan opiskelijavuosina ja tarvittaessa perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena)

Vuoden 2023 strategiarahoituksena jaettavien avustusten haku

Mahdollisuus korjata ja täydentää vuoden 2024 varsinaisen suoritepäätöksen valmistelussa käytettäviä vuoden 2022 Koski-tietoja päättyy 30.9.2023

Lokakuu

Vuoden 2024 varsinaista suoritepäätöstä koskeva haku:

- opiskelijavuodet, mukaan lukien lähihoitajakoulutuksen lisääminen
- perusrahoituksen harkinnanvaraiset korotukset

Tarkistukset järjestämislupien opiskelijavuosien vähimmäismääriin

Vuoden 2023 toinen lisäsuoritepäätös

Marraskuu

Päätökset koskien vuoden 2023 strategiarahoitusta

Joulukuu

Vuoden 2024 varsinainen suoritepäätös

**OPETUS- JA KULTTUURITOIMEN RAHOITUS -YKSIKÖHINTOJEN JA RAHOITUKSEN
MÄÄRÄYTYMINEN VUONNA 2023**

TAULUKKO 1. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN MÄÄRÄRAHA JA VARSINAINEN SUORITEPÄÄTÖS VARAINHOITOVUODELLE 2023			
Ammatillisen koulutuksen määrärahan jakautuminen vuonna 2023	Määräraha yhteensä	Varsinainen suoritepäätös 16.12.2022	Jaetaan varainhoitovuoden aikana
	milj €	milj €	milj €
Ammatillisen koulutuksen rahoitus ml. alv	2 105,818		
Alv-korvaukset	42,909	40,606	
Ammatillisen koulutuksen määräraha yht. pl. alv	2 062,909		
Strategiarahoitus	15,000		15,000
Laskennallinen rahoitus pl. alv	2047,909		
Laskennallinen perusrahoitus yht. 70 %	1 433,536		
Suoritepäätöksen harkinnanvarainen perusrahoitus	12,000	12,000	
Suoriteperusteinen perusrahoitus yht.	1 421,536	1 403,636	
- josta varainhoitovuoden jako- ja oikaisuvara	17,900		17,900
Suoritusrahoitus 20% laskennallisesta rahoituksesta	409,582	409,582	
Vaikuttavuusrahoitus 10 % laskennallisesta rahoituksesta, josta	204,791	204,791	
- työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen perusteella	143,354	143,354	
- aloittaneiden opiskelijapalautteen perusteella	7,680	7,680	
- päättäneiden opiskelijapalautteen perusteella	23,039	23,039	
- työpaikkakyselyn työelämäpalautteen perusteella	7,680	7,680	
- työpaikkaohjaajakyselyn työelämäpalautteen perusteella	23,039	23,039	
Laskennallinen rahoitus + alv (sisältää perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen)	2 090,818	2070,616	17,900
Strategiarahoitus (avustuspäätöksin varainhoitovuoden aikana)	15,000		15,000

TAULUKKO 2. SUORITEPÄÄTÖKSEN LASKENNAN SUORITE- JA EUROMÄÄRÄT V. 2023**RAHOITUKSEN LASKENTA**

varsinainen suoritepäätös 16.12.2022

Toteutuneet opiskelijavuodet 2021 yhteensä (rahoitusperuste)	184 523,22
Painotetut toteutuneet opiskelijavuodet 2021	220 550,93
Vuoden 2021 toteutuneiden opiskelijavuosien profiilikerroin painotettu keskiarvo	1,1952
Tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä 2023 vars.suoritepäätös	181 126
- josta työvoimakoulutuksen osuus	9 473
Painotettu tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä 2023	216 023,2
Vuoden 2023 tavoitteellisten opiskelijavuosien profiilikerroin, painotettu keskiarvo	1,192668087
Perusrahoituksen laskenta 2023	
Laskennallinen rahoitus yhteensä	2047 909 000
- josta perusrahoituksen osuus yhteensä	1 433 536 000
Oikaisu- ja jakovara (jaetaan myöhemmin v. 2023 aikana)	17 900 000
Varsinaisen suoritepäätöksen suoriteperusteinen perusrahoitus	1 403 636 002
Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus yhteensä (euroa)	12 000 000
PERUSRAHOITUS yhteensä (myönnetty rahoitus)	1 415 636 002
Painotetun tavoitteellisen opiskelijavuoden hinta 2023 €/painotettu opiskelijavuosi = (1 403 636 002/216 023,2)	6497,61693

Suoritusrahoituksen laskenta 2023 (myönnetty rahoitus)

Suoritusrahoituksen osuus laskennallisesta rahoituksesta 20 %	409 582 000
Toteutuneet suoritettut tutkinnot yhteensä 2021	68 071
Toteutuneet painotetut tutkintojen pisteet 2021 yhteensä	3 282 817,31
Rahoituksen perusteena käytettävät suoritettut osaamispisteet	13 092 561,6
Rahoituksen perusteena käytettävät painotetut osaamispisteet	12 245 985,51
Painotetut pisteet yhteensä	15 528 802,6
Suoritusrahoituksen painotetun pisteen hinta 2023 (€/piste)	26,37563

Vaikuttavuusrahoituksen laskenta 2023 (myönnetty rahoitus)	
Vaikuttavuusrahoituksen osuus laskennallisesta rahoituksesta 10%	204 791 000
Työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen perusteella jaetaan	143 353 698
Tutkinnon suorittaneet yhteensä v2019	71 425
Tutkinnon osia suorittaneet (pl. tutkinnon suorittaneet) v.2019	103 113
Työllistyneiden ja jatko-opintoihin sijoittuneiden (v. 2020 lopussa) pisteet yhteensä (tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneet yhteensä)	311 442,3
Rahoitusosion painotetun pisteen hinta 2023 €/piste	460,28975
Aloittaneiden opiskelijapalautteen perusteella jaetaan	7 679 664
Aloittaneiden palautteen painotetut pisteet yhteensä	1 568 462,0
Rahoitusosion painotetun pisteen hinta 2023 (€/piste)	4,89630
Päättäneiden opiskelijapalautteen perusteella jaetaan	23 038 984
Päättäneiden antaman palautteen painotetut pisteet yhteensä	9 516 155,1
Rahoitusosion painotetun pisteen hinta 2023 (€/piste)	2,42104
Työpaikkakyselyn palautteen perusteella jaetaan	7 679 662
Työpaikkakyselyn työpaikkajaksojen kalenteripäivät yhteensä	23 157 982
Työpaikkojen antaman palautteen painotetut pisteet yhteensä	191 164 502
Rahoitusosion painotetun pisteen hinta 2023 (€/piste)	0,040173055
Vertailutietona tot.työpaikkajakson kalenteripäivää kohti €/pv	0,33
Työpaikkaohjaajakyselyn palautteen perusteella jaetaan	23 038 990
Työpaikkaohjaajakyselyn työpaikkajaksojen kalenteripäivät yhteensä	23 228 532
Työpaikkaohjaajien antaman palautteen painotetut pisteet yhteensä	399 568 246,2
Rahoitusosion painotetun pisteen hinta 2023 (€/piste)	0,057659712
Vertailutietona tot.työpaikkajakson kalenteripäivää kohti €/pv	0,99

Arvonlisäverokorvausten määrä vuodelle 2023	
Yksityisten koulutuksen järjestäjien ilmoittamat arvonlisäverokompensatioon oikeuttavat arvonlisäverokulut vuonna 2021, €	40 606 499
Arvonlisäverokorvausten jakoperuste on ns. euro-eurosta eli kunkin järjestäjän arvonlisäverokorvaus v.2023 vastaa kunkin järjestäjän vahvistamia toteutuneita kuluja vahvistetussa tilinpäätöksessä (v. 2021)	40 606 499
Keskimääräinen arvonlisäverokorvaus myönnetystä yksityisten koulutuksen järjestäjien saamasta rahoituksesta ilman alv:a %	6,05 %

Lähde: [Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – Yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023 \(oph.fi\)](#)

12. Lähteet

BDO Suomi

Omistajaohjauksen tuloksellisuuden arviointi ja kehittäminen, kts. [Julkinen sektori - BDO](#)

Helsingin sanomat

[Koululaisten määrä romahtaa lähivuosina suurimmassa osassa kuntia – Katso oman kuntasi tilanne - Poliitikka | HS.fi](#)

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Kuntayhtymän talousarvio 2023 ja taloussuunnitelmat 2024 – 2025 / 16.12.2022 kuntayhtymän valtuusto § 31, kts. <http://tweb-julkaisu.gradia.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=10436>

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, toimintaa ohjaavat asiakirjat, kts.

<https://www.gradia.fi/gradia/jyvaskylan-koulutuskuntayhtyma-gradia/toimintaa-ohjaavat-asiakirjat>

Peruspääoman jakautuminen Gradian jäsenkuntien kesken vuonna 2022, lähde

https://www.gradia.fi/sites/default/files/media/files/gradian_tilinpaaotos-ja_toimintakertomus_2022.pdf

Gradian opiskelijavirtaaja kuvaavia taulukkoja, lähde: [gradian tilinpaaotos-ja_toimintakertomus_2022.pdf](#)

[gradian tilinpaaotos-ja_toimintakertomus_2022.pdf](#)

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, koulutushaku, kts. [Koulutushaku | Gradia](#)

Gradian eettiset periaatteet ja käytännön toimintatavat, hyväksytty kuntayhtymän hallituksessa 15.4.2021, kts. [Gradia powerpoint-master](#)

Jämsän kaupunki

Jämsän kaupunki, Khall 17.4.2023 § 102

Jämsän kaupunki, konsernipalvelut, kaupunginjohtaja, viranhaltijapäätös 12/2023 §, 21.6.2023

[Jämsän kaupungin hallintosääntö / luonnos 12 \(jamsa.fi\)](#)

Konserniohjeen päivittäminen, Jämsän kaupunki, kaupunginvaltuusto, 20.2.2023 § 3, kts:

[2023227.PDF \(oncloudos.com\)](#)

Jämsän kaupungin organisaatio, lähde: [PowerPoint-esitys \(jamsa.fi\)](#)

Kaupungin strategia – Jämsän kaupunki (jamsa.fi)

Jämsän elinvoimaohjelma 2020, kts. [Otsikko \(jamsa.fi\)](#)

Jämsän kaupunki, Elinvoimaohjelma 2023 – 2027, LUONNOS

Jämsän kaupunki, tiedote, kts. [Elinvoimaohjelman päivittäminen on aloitettu - Jämsän kaupunki \(jamsa.fi\)](#)

Jämsän kaupunki, Yrittäjyyden ja elinvoiman kehittämisen painopisteet, kts. [Yrittäjyyden ja elinvoiman kehittäminen - Jämsän kaupunki \(jamsa.fi\)](#)

Jämsän kaupunginhallituksen pöytäkirja 11.9.2023 § 222, kts. [Dynasty tietopalvelu : Jämsän kaupunki \(oncloudos.com\)](#)

Jämsän kaupunginhallituksen pöytäkirja 8.5.2023 § 120, kts. [Dynasty tietopalvelu : Jämsän kaupunki \(oncloudos.com\)](#)

Koulutuksen arviointikeskus (Karvi)

[Ammatillisen koulutuksen arviointi - Karvi.fi](#)

Keski-Suomen Liitto

Väestönkehitys Keski-Suomessa 2000 – 2019 (ennakko)

Kuntaliitto

[Konserniohjaus ja omistajapolitiikka | Kuntaliitto.fi](#)

[Hyvä hallinto- ja johtamistapa kuntakonsernissa | Kuntaliitto.fi](#)

<https://julkaisut.kuntaliitto.fi/1704>, Kunnan toiminnan johtaminen ja hallinta sekä omistaja- ja konserniohjaus, Kuntaliiton suositusten perustelut, PDF tiedosto

[Arviointi ja laatu työ | Kuntaliitto.fi](#)

[Ammatillinen koulutus | Kuntaliitto.fi](#)

Kuntaliitto, Blogisarja: TE-uudistus ja rahoitus: Kannustimet, kts. [TE-uudistus ja rahoitus:](#)

[Kannustimet | Kuntaliitto.fi](#)

Kuntalaki 10.4.2015 / 410, kts. [Kuntalaki 410/2015 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

Kuntaliitto, Blogisarja: TE-uudistuksen raha-asiat, osa 1, TE-uudistus ja rahoitus: Miten lisäkulut korvataan kunnille?, kts. [TE-uudistus ja rahoitus: Miten lisäkulut korvataan kunnille? | Kuntaliitto.fi](#)

Kuntaliitto, Työllisyyden edistämisen yhdyspinnat, kts.

[Työllisyyden Edistämisen Yhdyspinnat loppuraportti \(kuntaliitto.fi\)](#)

Ammatillinen koulutus – mainettaan parempi, Kuntien omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, Kuntaliitto 2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)

Laki ammatillisesta koulutuksesta, kts. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta, kts. [Valtioneuvoston asetus ammatillisesta... 673/2017 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

Ammatillisen koulutuksen uuden järjestämisluvan hakeminen, kts. [Ammatillisen koulutuksen uuden järjestämisluvan hakeminen - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan muutokset, kts. <https://okm.fi/lupamuutoksen-hakeminen>

Tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä ja perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta päättäminen sekä perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän ja arvonlisäverokorvausten euromäärän vahvistaminen vuodelle 2023 (vuoden 2023 varsinainen suoritepäätös), kts.

[Vuoden+2023+varsinainen+suoritepäätös.pdf \(okm.fi\)](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, suoritepäätökset, kts. [Suoritepäätökset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat, kts.

<https://okm.fi/jarjestamisluvat>

[Liite+1_Ammatillisen+koulutuksen+vuoden+2023+varsinaisen+suoritepäätökseksen+liiteraportti.pdf \(okm.fi\)](#)

Oiva – Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelu, kts. [Oiva - Etusivu \(okm.fi\)](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, kansliapäällikkö Anita Lehikoisen puheenvuoro 21.9.2023

Opetus- ja kulttuuriministeriö, neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, Ammatillinen koulutus ja osaavan työvoiman saatavuus, puheenvuoro ja sen tukiaineisto Kuntaliiton seminaarissa lokakuussa 2023

OIVA, Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelu, kts. [Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Ammatillinen koulutus - Oiva \(okm.fi\)](#)

MDI (FCG)

Jämsän kuntakortti 18.9.2023

FCG, Strateginen kumppanuus ja omistajaohjaus ammatillisessa koulutuksessa, FCG:n ”OMA 2 - verkostohankkeen 2024-26” aamukahvit, 3.11.2023

Opetushallitus (OPH)

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus -yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023, OPH, Oppaat ja käsikirjat 2023:3, kts. [Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – Yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2023 \(oph.fi\)](#)

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjät Keski-Suomessa, lähde: Opetushallinnon tietopalvelu Vipunen, lähde: [Microsoft Power BI](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammatillisen koulutuksen rahoituksen vuosikello, kts: Opetushallitus: rahoitushautLinkki toiselle sivustolleAvautuu uudessa välilehdessä](#)

SASKY koulutuskuntayhtymä

SASKY:n perussopimus 1.10.2023, lähde: [Toimintaa ohjaavat asiakirjat | SASKY koulutuskuntayhtymä](#)

SASKY koulutuskuntayhtymän talousarvio vuodelle 2022 & taloussuunnitelma vuosille 2023-2024, kts: [Sasky-TA-2022-TS-2023-2024.pdf](#)

SASKY:n kasvustrategian ytimessä ovat järjestäjäfuusiot, lähde: SASKY koulutuskuntayhtymä, kuntayhtymäjohtaja Antti Lahden esitelmä lokakuu 2023.

Tilastokeskus

Kuntien avainluvut, lähde: [Kuntien avainluvut | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

Työssäkäynti – Tilastokeskus, kts. [Työssäkäynti - Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

Tilastokeskus, [Väestöennuste 2021: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2021-2040](#)

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)

Työvoimakatsaus Heinäkuu 2023, [Työllisyyskatsaus Heinäkuu 2023 \(temtyollisyyskatsaus.fi\)](#)

[Työvoiman saatavuus ja kohtaanto -raportti - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

Työllisyyden kuntakokeilujen tilastoseuranta ja arviointi, kts. [Tilastoseuranta ja arviointi - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380 / 2023, kts. [Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

Valtioneuvosto

[Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Työvoiman saatavuus, työvoimapula ja kohtaanto-ongelmat vuonna 2022, TEM-analyyseja 113/2023, kts. [Työvoimatiekartat_hankkeen_loppuraportti_tarkistettu.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\)](#), Julkaisun pysyvä osoite: [Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Ohjeistus kunnille työvoimapalveluiden järjestämistä koskevasta suunnitelmasta, VN/17693/2023
Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024 – 2027, Valtiovarainministeriö, 23.3.2023,
VN/25823/2022, kts. [Microsoft Word - julkisen+talouden+suunnitelma+vuosille+2024+2027.docx \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, ISSN 1237-4318, Helsinki 2023 kts. [Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 \(valtioneuvosto.fi\)](#)

[Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä \(POKE\)](#)

Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän perussopimus tuli voimaan 1.8.2020, lähde: <https://poke.fi/wp-content/uploads/2021/11/Perussopimus-voimaan-01082020.pdf>

Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Tilinpäätös 2021, kts. [Tilinpäätös 2021 \(poke.fi\)](#)

Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, Talousarvio 2023 ja Toiminta ja taloussuunnitelma 2023-2025, lähde: [Toiminta- ja taloussuunnitelma \(poke.fi\)](#)